

MOKSLO LIETUVA

2003 m. birželio 5–18 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 11 (279)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 2 Lt

Simpoziumas Čikagoje. Pirmasis naujame tūkstantmetyje (1)

je plotmėje bendrauti lietuvių kalba, parodant išeivijos įnašą į JAV mokslą ir meną. Kartu tai buvo ir puiki galimybė priminti nebaigtą pavergtos Lietuvos bylą, nuolat pabrėžiant, kad išeivijos lietuviai niekada nesusitaikys su Lietuvos valstybingumo netektimi.

Šestajame mokslo ir kūrybos simpoziume, įvykusiame 1989 m. lapkričio 22–26 d. Čikagoje, jau nagrinėjami viso pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos reikalai. Pirmą kartą į Simpoziumą galėjo atvykti skaitlinga Lietuvos mokslininkų delegacija, kurios sudėtyje buvo 114 asmenų. Didelį išpūdį visiems padarė Simpoziume dalyvavęs Lietuvos Sąjūdžio lyderis prof. Vytautas Landsbergis, pirmasis tribūnoje pareiškęs, kad Lietuva bus Nepriklausoma. V. Landsbergis pakvietė išeiviją prisidėti prie šio siekio.

Šestąjį Simpoziumą jau galima laikyti pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos renginiu: jame perskaityta apie 300 pranešimų, o užbaigtuvių bankete dalyvavo daugiau kaip tūkstantis lietuvių kone iš viso pasaulio. Tada ir nuskambėjo linkėjimas, kad į Septintąjį simpoziumą bus susirinkta jau išsivadavusioje Lietuvoje.

Linkėjimai ir viltis pasiteisino: Septintasis pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas jau po dviejų metų – 1991 m. gegužės 23 d. – buvo atidarytas Vilniaus sporto rūmuose. Atidarymo iškilnėse dalyvavo apie 6 tūkst. pasaulio lietuvių. Tada Amerikos lietuvių inžinierių ir

Nukelta į 2 p.

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai Lietuvos mokslininkams yra geras kūrybinis dirgiklis, nes norintiems tapti dalyviais tenka siūlyti pranešimo temą, rašyti tezes, vėliau ir patį pranešimo tekstą. Žodžiu, tenka dalyvauti konkurse, kaip įprasta normalioje mokslinėje veikloje, ne tik tarptautinėje, bet jau ir mūsų valstybės vidaus sąlygomis.

Pirmasis Mokslo ir kūrybos simpoziumas buvo surengtas 1969 m. lapkričio 26–30 d. Čikagoje ir buvo skirtas aukštojo mokslo Lietuvoje 400 metų sukakčiai paminėti. Įvairių mokslo sričių išeivijos lietuviai neapsiribojo vien galimybėmis plėsti savo profesinį akiratį, bet kėlė ir viešumą ir Lietuvos Nepriklausomybės idėją.

Pirmieji šeši Mokslo ir kūrybos simpoziumai vyko kas ketveri metai ir teikė galimybę iš įvairių JAV valstijų į Čikagą suvažiuojantiems lietuviams mokslininkams, inžinieriams, architektams, gydytojams ir menininkams profesinė-

Pavasarinės Čikagos silueta

LR švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius ir XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo Tarybos pirmininkas dr. Vytautas Narutis, priekyje – Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. Kęstutis Makariūnas

4-5 p.

BIBLIOFILAI
VOKIETIJOJE

5, 14-15 p.

PROFESORIAUS
PETRO
KATILIAUS
ASMENYBĖ

12-13 p.

JUOZO
DALINKEVIČIAUS
GIMIMO
110-OSIOS
SUKAKTUVĖS

17 p.

APIE NAUJĄ AE
REAKTORIAUS
GALIMYBIŲ
STUDIJA

18 p.

NAUJI VGTU
GARBĖS
DAKTARAI

Atkelta iš 1 p.

architektų sąjungos pirmininkas arch. Albertas Kerelis Septintojo simpoziumo vadovui dr. Romualdui Ozolui įteikė Amerikos vėliavą, kabėjusią Vašingtono Kapitolijuje. Tai simboliškas priminimas, kad Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai užgimė JAV po šia vėliava.

Pradedant nuo Šeštojo ir baigiant Dešimtojuoju, Simpoziumai vyko kas dveji metai, o Vienuoliktasis (vyko Vilniuje 2000 m. birželio 21–25 d.) ir Dvyliktasis (Čikaga, 2003 m. gegužės 21–25 d.) – kas treji. Jau žinoma, kad Tryliktasis vyks 2005 m. Vilniuje, matyt, birželio pabaigoje, prieš prasidedant moksleivių dainų ir šokių šventei.

Lietuvai atkūrus savo valstybingumą keičiasi šių Simpoziumų tikslai ir turinys, tačiau svarbiausia, kad dvi lietuvių šakos – Tėvynėje ir išeivijoje – tuo

se renginiuose galės bendrauti, svarstyti aktualias Lietuvos mokslo ir lietuvių išlaikymo išeivijoje problemas.

Ciklą straipsnių iš XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo pradėdame dviem *Mokslo Lietuvos* vyriausiojo redaktoriaus Gedimino Zemlicko pokalbiais. Pirmasis – su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministru Algirdu Monkevičiumi. Antrasis – su 2002 m. Lietuvos mokslo premijos laureatu sociologu prof. Romualdu Grigu ir Lietuvos Respublikos Ministro pirmininko patarėju prof. Renaldu Gudausku.

Diskusijos vyko 10 400 m. aukštyje, virš Atlanto vandenyno, Olandijos aviakompanijos KLM lėktuvu Boeing 747 skrendant į Čikagą, į XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Publikacijas pajavairinome nuotraukomis iš Simpoziumo Čikagoje.

Simpoziumas Čikagoje.

APIE MOKSLĄ IR VISUOMENĘ – IŠ BOEING'O SKRYDŽIO

Galioja atvirų durų principas

ML. *Manau, jog pasakytą labai taikliai: mus jungia ne interesai, o vertybės. Žinoma, galima ir šiek tiek suabejoti, ar tikrai jungia. Tačiau bet kuriuo atveju labai svarbu šio junginio siekti. Kita vertus, būtų galima diskutuoti, ar apskritai šalyje turime tą mokslo bendruomenę? Gal dar to bendruomeniškumo kaip tik ir stinga?*

A. Monkevičius. Atsakysiu konkrečiu pavyzdžiu, pasiremdamas tuo pačiu gruodžio 17-osios dienos įsakyimu dėl doktorantūros.

Išvakarėse mes svarstėme tą projektą, kurį teikė Mokslo taryba. Savo kabinete daug žmonių neturiu, bet visada klausiu, kokie argumentai būtų už ir prieš, ar yra kitų pasiūlymų. Jeigu turime keletą projektų, svarstome, kuris galėtų būti pranašesnis. Jeigu tėra vienas projektas, tai stengiamasi išsiskirti, ką kiti kalba. Svarstėme tą projektą dėl doktorantūros ir Aukštojo mokslo taryboje, į kurią įeina ir į Simpoziumą vykstantys žmonės. Tarp jų ir šios Tarybos pirmininkas prof. Egidijus Aleksandravičius. Tarp kitko tada kai kurių dalykų nenumatėme. Tarkime, mūsų žinomas garbaus amžiaus matematikos profesorius pastaruosius penketą metų neturi publikacijų, panašiai ir kai kurie kiti iškilūs mokslininkai – man tai buvo didžiulė staigmena. Vadinasi, kažko nenumatėme, nors naujus reikalavimus svarstė ne vien mokslo biurokratai, bet ir daug akademinės srities žmonių. Tačiau jau kovo mėnesį į ministeriją raštu kreipėsi aukštųjų mokyklų rektoriai – ėmėme ieškoti naujų sprendimų. Taigi ministerijos darbe galioja atvirų durų principas: mes linkę įsiklausyti į kitų žmonių pasiūlymus. Tiesa, dažnai mums trukdo mūsų finansinių galimybių lubos, kurios, deja, nėra aukštos.

Mokslas turi būti harmonizuotas

ML. *Ko gero, galėtume pasakyti, kad mūsų mokslo bendruomenė yra gyvas organizmas, kurį galima įtakoti, veikti. Kita vertus, ir mokslo bendruomenė gali veikti sprendimus priimančias institucijas? Juk apie šią abipusę sąveiką kalbate?*

A. Monkevičius. Palaikau mintį, kad tai gyvas organizmas ir jame gali visko pasitaikyti – konfliktų ir kitų dalykų. Tai nereiškia, kad kažkokios jėgos nori būtinai pakenkti mokslo bendruomenei, tik skirstyti lėšas ir pan. Žinoma, interesų visada būna ir ateityje bus. Vieni anksčiau susivokia ir pamato galimą sėkmę versle, itiki, kad pasistūmėję į priekį galės būti naudingi ir kitiems – humanitaras ir socialinių mokslų atstovams. Pastariesiems kol kas nelemta būti tuo svarbiausiu ekonominiu pagrindu ir varikliu. Taip, jie turi būti variklis – vertybinis, dvasinis. Kitaip tariant, mokslas turi būti pakankamai harmonizuotas, bet pirmasis į priekį turi pajudėti ledlaužis, kuris kitiems pralaužtų kelią. Tokio ledlaužio vaidmenį šiandien atlieka tie, kurie sugeba visuomenėje inicijuoti žmonių gebėjimus. Ir, kad kuo daugiau žmonių galėtų dalyvauti šiuolaikiniame versle, kuriam reikia mokslo

XII simpoziumo mokslinės programos vadovas dr. Marius Naris ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius patenkinti pirmaisiais Simpoziumo renginiais

žinių ir šiuolaikinių technologijų.

Ir tuojau pat greta turi eiti humanitarinės vertybės, nes be jų negalima. Bet kuriai pramonei – chemijos ar baldų – juk taip pat reikia dizaino, estetikos, dvasinių vertybių. Viskas tarpusavyje siejasi. Tačiau ekonominiai procesai yra ir turi būti šiek tiek lyg ir ledlaužio vaidmenyje. Daug kas nepatenkinti, kad stinga lėšų patalpoms šildyti, išlaikyti bent minimalius atlyginimus. Kai ledlaužiui duodamas kad ir menkas papildomas gabalėlis, tuojau pykstama, pradėdama ieškoti povandeninių srovių ir įvairių klasių.

O ką dar galime padaryti, ko imtis? Paršų prie Seimo rūmų mokslininkai juk neatsivarys. Mūsų tam tikras santūrumas, tarpusavyje pagarba ir orumas neleidžia mums veikti tokiais būdais. Jeigu sugebėtume tiems patiems žemdirbiams padėti išsireikalauti to, kas jiems teisėtai turėtų priklausyti, tai šiandien Lietuvos kaime nebūtų baudžiaivos. Su penkiomis, dešimčia, net penkiasdešimčia karvių kaime šiandien žmogus jaučiasi esąs baudžiavoje. Aš pats gyvenu kaime ir matau, kaip žmonės vargsta ir tik tam tikras turtingas sluoksnius iš tų žmonių darbo pelnosi. O juk šie žmonės sudaro daugiau nei ketvirtadalį šalies gyventojų.

Jeigu mokslas sugebėtų tam savo ledlaužiui, kuris pirmasis veržiasi į naujas technologijas ir verslą, duoti papildomų lėšų, tai būtų didelis dalykas. Deja, kai labai trūksta visur kitur, tai labai sunku susikalbėti. Štai instituto direktorius humanitaras man skundžiasi, jog tik dviem jauniems mokslininkams gavo lėšų komandiruotei į Kalingradą ir pats dar nelabai žino, iš kokių pinigų galės savo komandiruotę apmokėti, tai ne itin maloniai skamba. O biotechnologai jau kitaip gyvena.

ML. *Gyvename didelių kontrastų laikotarpi.*

Tie kontrastai nėra geras dalykas. Jų gali būti, bet ne tokie dideli, kaip dabar yra.

Mokslo reguliuotojo vaidmuo turi tecti pačiai mokslo bendruomenei

ML. *Jūs, ministre, nepasakėte žodžio prioritetai, vietoj jo pasirinkote led-*

laužio įvaizdį. Tikriausiai sutiksite, kad valstybėje turi būti ir tam tikros galios, kurios reguliuotų to ledlaužio judėjimą, retkalui esant gal net šiek tiek pristabdytų.

A. Monkevičius. Man atrodo, kad šį darbą geriausiai galėtų atlikti pati mokslo bendruomenė. Ji ir turėtų dalyvauti mokslo valdyme, nes juk tam ir esame įkūrę Lietuvos mokslo tarybą. Pagaliau ir prie Premjero Vyriausybėje veikia atitinkama komisija. Stengiamės, kad į Mokslo tarybą ar įvairias komisijas būtų deleguota kuo daugiau skirtingų sričių ir krypčių mokslo darbuotojų, nes turi būti atstovaujamos visos sritys. Siauro atstovavimo šiandien niekur nėra. Tai ir yra tas stabdis, ledlaužio judėjimo regulatorius, apie kurį užsiminėte. Pati visuomenė kažkurio metu turėtų pajusti, kada tam ledlaužiui turėtų rasti ir mesteletti papildomų lėšų.

Manau, kad čia labai svarbi turėtų būti ir *Mokslo Lietuvos* misija, taip pat ir Čikagoje vykstančiame Simpoziume. Dabar kalbinu dr. Rolandą Maskoliūną, kad jis taptų mano neoficialiu konsultantu, o kartu ir atstovu propaguojant mokslo naujoves. To labai reikia visuomenei, nes žmonėms dar labai stinga didesnio supratingumo. Visuomenė daug kur į mokslininkus dar žiūri kaip į kažkokius išlaikytinius, ir tai labai blogai.

O juk labai nedaug reiktų pakreipti: tik truputį perskirstyti mokesčius ir visi tuojau pat šitai pajustume. Tačiau pirmiausia reikia valdininkams ir institucijų vadovams suvokti, kad visuomenės informavimui, viešiesiems ryšiams, mokslo propagavimui, mokslo ir technologijų parkų vaidmens atskleidimui reikia skirti nemažai papildomų lėšų.

Kad nebūtume tik svetimos išminties perpasakotojai

ML. *Tuo pačiu norėčiau atkreipti dėmesį į dar vieną problemą. Šalyje turime žurnalus Mokslą ir gyvenimą, Mokslą ir techniką, dvasiainių Lietuvos mokslininkų laikraštį Mokslo Lietuva, kuriam man ir tenka vadovauti. Tai jau tam tikrą istoriją turintys leidiniai, pagaliau juk prisotinti ir mūsų*

Nukelta į 15 p.

Plieninės ir gelžbetoninės Čikagos siluetai

Pakeliui į Čikagą, skrendant į XII pasaulio mokslo ir kūrybos simpoziumą, su Mokslo Lietuva bendrauja ir į klausimus atsako Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras dr. Algirdas MONKEVIČIUS.

Mus visus turi sieti ne tiek interesai, kiek vertybės

Mokslo Lietuva. Gerbiamasis ministre, su kokiomis mintimis skendate į XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą?

A. Monkevičius. Bijočiau vertinti tryliktąjį, o dvyliktas – geras skaičius. Simpoziumas turėtų pasisekti. Jeigu kalbėsime rimtai, tai džiaugiuosi, kad į Simpoziumą vyksta gana daug iškilų Lietuvos mokslo asmenybių, tarp kurių yra mokslininkų ir mokslo institucijų vadovų.

Skrydžio metu kaip tik prieš šį pokalbį diskutavau su Lietuvos mokslo tarybos pirmininku prof. Kęstučiu Makariūnu ir Lietuvos socialinių tyrimų instituto direktoriumi prof. Arvydu Virgilijumi Matulioniu. Aptarinėjome garsųjį 2002 m. gruodžio 17 d. mano pasirašytąjį įsakymą dėl doktorantūros. Tą dieną gavau Lietuvos mokslo tarybos pirmininko prof. K. Makariūno pasirašytą-

jį galutinį teikimą, kurio nebegalėdama keisti, pasirašiau. Mokslo bendruomenėje naujoji doktorantūros tvarka sukėlė daug nerimo.

Bet durys neužtrenktos, ir mūsų mokslininkams reikia priprasti kovoti dėl savo interesų. Šalies žemdirbiai tą suvokė anksčiau už mokslininkus: jie moka reikalauti, kovoti už savo interesus, bet akademinė bendruomenė vis dar ne visai įstengia pajusti, kad visi – mokslininkas, valdininkas ir ministras – sėdime vienoje valtyje. Manau, kad tą patį galima pasakyti ir apie mokslo institucijų vadovus, taip pat ir *Mokslo Lietuvą* – visi turime būti vienoje komandoje, todėl galime ir privalome atvirai kalbėtis apie įvairias problemas ir rasti optimalius sprendimus. Juos rasti labai nelengva, todėl kartais būtini kompromisai.

ML. *Kitaip tariant, labai svarbu ugdyti bendruomeniškumo jausmą tarp mokslininkų.*

A. Monkevičius. Pataikėte kaip pirštu į akį – bendruomeniškumas mums būtinas. Nenoriu pasakyti, kad mokslininkai kažkuo labiau kitus pranoksta ir daugiau ko nors verti. Tačiau mums visiems labai reikia supratingumo, kad galime vadybos prasme ir intelektualiai bendrauti, sutarti ir suderinti savo interesus. Man atrodo, kad mus daugiausiai jungia ne tiek interesai, kiek vertybės. Tos vertybės mums visiems yra bendros.

Pirmasis naujame tūkstantmetyje (1)

Mokslininkų bendruomeniškumas – galimybė išlikti

Dangų remia Čikagos dangoraižiai

Su prof. Romualdu GRIGU ir prof. Renaldu GUDAUSKU kalbamės apie mokslininkų bendruomeniškumo naudą ir būtinybę. Kadangi du pokalbio dalyviai gana stipriai jaučia savo priklausymą mokslininkų ir profesūros kastai, tai trečiajam kalbėtoji ir kalbintoji **Mokslo Lietuvos** vyriausiajam redaktoriui Gediminui Zemlickui teko tam tikro dilgintojo ir pipirintojo vaidmuo. Be šito vargu ar megzusių pilnakraujė diskusija.

Prisiminsime, kad prof. Romualdas Grigas yra sociologas, 2002 m. Lietuvos mokslo premijos laureatas, o prof. Renaldas Gudauskas – Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko patarėjas, Žinių vadybos instituto direktorius ir Lietuvos mokslo tarybos narys.

Deformuoto individualizmo akivaizdoje

Mokslo Lietuva. Gerbiamasis prof. Romualdai Grigai, esate globalizacijos procesų ir tautiškumo, tautoje ir valstybėje vykstančių reiškinių tyrėjas. Tai tarsi skirtinguose poliuose esantys tyrimų ob-

Lietuvos Respublikos Prezidento patarėjas, Vilniaus pedagoginio universiteto rektorius akad. Algirdas Gaižutis ir Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko patarėjas prof. Renaldas Gudauskas

jektai. Ką šiame Jūsų tyrimų kontekste reiškia mokslininkų bendruomeniškumas, kiek jis jums svarbus?

R. Grigas. Leiskite pradėti nuo buvusio Lietuvos mokslų akademijos mokslininkų rūmų direktoriaus, jau amžiną atilsį Telesforo Urbaičio. Po vienos konferencijos paėmęs mane už rankos primygtinai pakvietė bokalui alaus. Kokia proga? Negaliu pamiršti, kaip prieš 25 metus iš Lietuvos MA tri-

būnos apgynėte Mokslininkų rūmų idėją, – pasakė T. Urbaitis. LKP CK buvo numatęs Mokslininkų rūmus panaikinti kaip nereikalingą instituciją. Prisimenu, kažkas man pakuždėjo: kaip sociologas, girdi, gal sugebėčiau rasti tam tikrų netradicinių argumentų, kurie galėtų CK funkcionierius paveikti ir Mokslininkų rūmus išgelbėti.

Išdrįsau įlipti į tribūną ir pasakiau: Mokslininkai yra tie žmonės, kurie dir-

ba labai individualų darbą, yra individualistai. Dirba ir grupėse, kurios taip pat yra pakankamai individualistinės. Tačiau labai reikėtų atsvaro, kuri padėtų tą individualizmą atsverti. Mokslininkų rūmai ir yra ta pastogė, kuri tam tikru laipsniu gali būti ta išamąja medžiaga tarp įvairių individų mokslininkų ir jų grupių. Kitaip tariant, Mokslininkų rūmai turi plėtoti klubinę veiklą, per kurią fizikas susipažintų su literatu, pastarasis su filosofu ir t. t.

ML. Nevartojote tada tokių sąvokų kaip bendruomeniškumas, juo labiau – integracija, tačiau tai visiškai netrukdytų siekti to paties tikslo, kaip ir mūsų dienomis – geresnio tarpusavio supratimo. Be tokio supratimo vargu ar galima kalbėti apie tikslų ir interesų bendrumą.

R. Grigas. Išties Jūsų paminėtų sąvokų to meto mūsų žodyne nebuvo. Šiais laikais padėtis iš esmės pasikeitė, kadangi gyvenimo tempas didžiulis. Tiesioginiai krūviai, kurie tenka kiekvienam iš mūsų, verčia užimti ganėtinai išsiskiriančią, pasakyčiau netgi individualistinę, poziciją. Todėl rišlumo problema tampa itin aštri. Be rišlumo, bendruomeniškumo visi tampame nepaprastai pažeidžiami.

ML. Ar nėra taip, kad atsidūrėme dviejų jėgų sankirtoje: iš Vakarų mus užgriuvo nežabojamo amerikietiško individualizmo banga, o dėl istorinės patirties komplekso atsirado nepasitikėjimas, gal net tam tikra paniekia anksčiau perdėta diegtam kolektyvizmui, kurį tapatiname su buvusią santvarka?

R. Grigas. Be jokios abejonės, visiškai sutinku. Jeigu lyginsime Vakarų ir mus, tai nors Vakarai ir atrodo apimti individualizmo, bet jokių būdu ne deformuoto individualizmo, kokį mes turime. Mes nelinkę jungtis į kokį tai veiksmą, akcijas, todėl mus labai greitai gali sudoroti ir tas agresyvusis pasaulis, ir mūsų pačių valstybės nepaprastai spartus biurokratėjimas.

ML. Todėl dabar kartais jaučiamės esą amorfinė masė, kurią gali minkyti kas nori ir kaip nori.

R. Grigas. Taip, visiškai pritariu.

Kai stinga kompetencijų

ML. Bet man knieti su gerbiama profesoriais siek tiek ir pasiginčyti. Dabar neturime CK, užtat turime Lietuvos Respublikos Ministrų kabinetą, kuriam juk taip pat gali kilti įstabių ar net ekstravagantiškų idėjų: pavyzdžiui, uždaryti tuos pačius prof. R. Grigo kadaise apgintus Mokslininkų rūmus, prispausti Mokslų akademiją ar Mokslo tarybą?

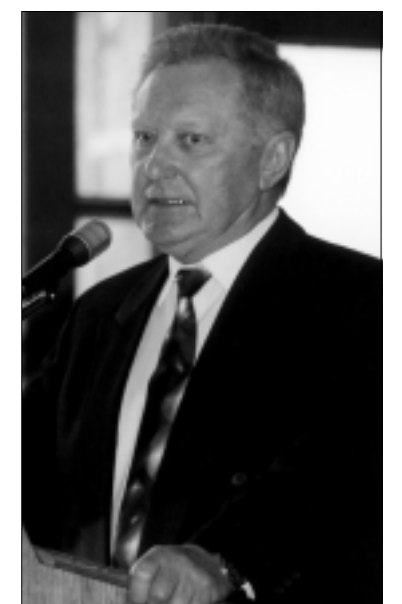
Dabartinė Vyriausybė gal ir nėra tokia kūrybinga ekstravagantiškų ir skandalinių idėjų kalvė, kaip nekurie Seimo komitetai, bet ką žinai. Geromis idėjomis šiais laikais grįstas kelias į pragarą. Laimė, šalia turime Lietuvos Ministro Pirmininko patarėją prof. Renaldą Gudauską, kuris tuojau pat mus nuramins ir visas galimas abejones išsklaidys.

R. Gudauskas. Klausiausi gerbiamo Romualdo Grigo ir, aišku, pripažįstu, jog tai buvo galinga jo improvizacija diskusijai įsibėgėti. Adekvačiai sureaguoti gal net nesugebėsiu. Tiesiog galvoju, kas yra mokslininkas kaip individas, kokia jo esmė ir kokiu būdu iš tų labai individualių individų galima sukurti bendruomenę. Pagaliau kokia būtų jos specifika, vieta ir vaidmuo visuomenėje.

ML. Tačiau dėl pačios mokslininkų bendruomenės reikalingumo, ar net būtinybės sutinkate?

R. Gudauskas. Sutinku, nors tai ir labai rizikingas derinys, kadangi net ir susitelkę į bendruomenę mokslininkai visvien lieka individai ir individualistai. Tačiau mane jaudina truputuką kiti dalykai. Dažnai sakome, kad reikia kovoti už mokslininkų vietą visuomenėje ir pasaulyje. Geriausia būtų, jeigu nereikėtų kovoti, jeigu visuomenė būtų tokia brandi, kad savaime ir natūraliai vertintų žinias, mokslą ir skirtų jam tai, kas mokslui ir turėtų priklausyti. Tai valstybės vadybos ir brandos problemos.

Mes esame ant kojų besistojanti

Prof. Romualdas Grigas

valstybė, didelės vidinės mūsų mokslo problemos. Šiuo metu moksle mes nedisponuojame ta kritine mase, kuri duotų valstybei tai, ko jai labiausiai reikia. Mūsų jauniems žmonėms trūksta kritinių kompetencijų ir pirmiausia dėl to, kad tų kritinių kompetencijų stinga ir vyresniajai kartai, tiems žmonėms, kurie tą jaunimą ugdo. Suprantu vyresnės kartos mokslininkus: jie negalėjo tų savybių, kiek

Nukelta į 15 p.

Simpoziumo dalyviai su Lietuvos Respublikos Prezidento patarėju Alvydu Medalinsku (kairėje)

XII pasaulio mokslo ir kūrybos simpoziumo Taryba posėdžiauja

Kiekvieno iš mūsų atmintyje visam gyvenimui išliks griūvančios Berlyno sienos vaizdas ir džiūgaujanti vokiečių veidai. Šaltojo karo reliktas daugelį dešimtmečių skyrė ne tik dvi Vokietijas, bet ir žymėjo ribą tarp dviejų pasaulių. Dabar jis sugriuvo, ir tai buvo žmonijos proto pergalė prieš mėginimą kinų siena atsitverti nuo Vakarų.

Daug kam sugriuvusios ir suvenyrams išsinešiotos Berlyno sienos likučiai mums priminė gražią pasakos pabaigą: *ir toliau jie visi laimingai gyvena...* Kaip iš tikrųjų gyvena susivienijusios Vokietijos, ypač buvusios rytinės dalies, gyventojai, ne itin dažnai susimąsto. O juk skirtingai nuo pasakos gyvenime visi didžiausi išmėginimai tik po jungtųjų ir prasideda.

Apie tai susimąstyti buvo proga bendraujant su Berlyno universiteto profesore Frydhilda Krauze (Friedhilde Krause). Ne vienerius metus prof. F. Krause yra vadovavusi didžiausiai buvusios Rytų Vokietijos bibliotekai – VDR valstybinei bibliotekai, kuri įkurta 1661 metais. Per jos šimtametę istoriją profesorė buvo vienintelė moteris, kuriai teko būti šios bibliotekos generaline direktore. Skaitytojams gali būti įdomu, kad ji susijusi su Lietuva, nes profesorės tėvas buvo iš Gumbinės krašto, taigi, lietuvis, arba pusiau lietuvis. Senelis, rodos, kalbėjęs tik lietuviškai.

Žinoma, su prof. Friedhilde KRAUSE daugiausia kalbėsime apie knygą ir knygas, nes tai juk ir yra bibliofilės gyvenimas.

Mažos tautos giliau suvokia kultūros reikšmę

Kaip Jūs, gerbiamoji profesore, susijusi su Lietuva? Ar tik per biblio-

XX amžiaus pabaiga.

Kaip buvo žudomos knygos (1)

Frydhilda Krauze (dešinėje) kartu su bibliofilų konferencijos dalyviais Plungės rajono mero Vytauto Jonučio kabinete

filiją ir bibliotekininkystės reikalus?

Ne tik. Mano tėvo šaknys lietuviškos. Jo prosenelis buvo Jonas Junatis, o tėvas pasirašinėjo pavarde Junat. Kilęs iš Mažosios Lietuvos, netoli Tilžės, bet to kaimelio pavadinimo neprisimenu. Man neteko ten būti.

Kokie Jūsų pirmieji išpūdžiai atvykus į Lietuvą?

Tokio žurnalistų dėmesio bibliofilijai ir bibliofilams, koks yra čia, Lietuvoje, negalėčiau įsivaizduoti Vokietijoje.

Kaip tai galėtumėte paaiškinti? Kultūringoje Vokietijoje knyga nuo seno buvo ypatingai gerbiama, pagaliau juk tai šalis, žmonijai davusi Johanną Gutenberga, o būdama šios šalies atstovė pastebite lyg ir nepakankamą dėmesį bibliofilijai. Dėl kokios priežasties?

Negaliu tvirtinti, kad to dėmesio nesama. Tačiau tas dėmesys dažniausia aiškiai išreikšto komercinio pobūdžio. Bibliotekos, deja, vaidina pernelyg mažą vaidmenį. Taip, Berlyne dar daug viešųjų bibliotekų, bet jos vis dažniau uždarnos. Ypač daug bibliotekų uždaro-

ma rytinėje Vokietijos dalyje. Man net sunku suprasti, kodėl. Vis dėlto bibliotekoms ir apskritai švietimui lėšų skiriama nepakankamai.

Pastebėjau, kad mažos tautos visai kitaip ir daug giliau suvokia, kas yra kultūra, kultūros paveldas. Esu iš buvusios Vokietijos Demokratinės Respublikos, kurioje gyveno tik 16 mln. gyventojų – tai buvo nedidelė valstybė. O buvusioje Vakarų Vokietijoje gyveno per 60 mln. žmonių, tai buvo labai turtinga valstybė. Įdomu tai, kad mes visą laiką buvusioje VDR kalbėdavomės apie kultūros paveldą, jo vertę. Nemažai ir nuveikėme, valstybės mastu surengėme Martyno Liuterio, Melanchtono, Johano Sebastiano Bacho, Liudviko van Beethoveno ir kitų įžymybių jubiliejus. Bet tai nebuvo daroma Vakarų Vokietijoje.

Tai tęsiasi ir dabar. Įvairiuose susitikimuose su bibliotekininkais sakau: *Jūsų didžiosios vertybės saugomos fonduose, ištraukite jas į dienos šviesą, renkite parodas, skirtas didiesiems menininkams, rašytojams, kompozitoriams, prikelkite gy-*

venimui jų kūrinius. Tačiau bent kiek didesnio entuziazmo ar palaikymo nesulaukiu. Todėl ir sakau, kad mažos tautos daug jautriau vertina savo kultūros paveldą.

Kaip Radeckis vos nevirto Radeku

Tikriausiai ne paslaptis, kodėl taip yra. Maža tauta jaučia didesnę pavojų, o kultūra ir teikia galimybę išlikti. Teikia tautai jėgą, stiprybę atsispirti išorinėms bei vidinėms grėsmėms. Taigi suteikia tautai tarsi antrą gyvenimą.

Vokietijoje gyvena maža tauta, tikriausiai Jūs esate apie ją girdę – tai sorbai.

Lužitėnai?

Taip, tie patys: sorbai arba lužitėnai. Jų tėra apie 50 tūkstančių. Jeigu lenkai ir čekai po 1945 m. nebūtų padėję sorbams, tai jie būtų išmirę, kaip tos tautos atstovų šiandien jų nebūtų. Juk nacistinėje Vokietijoje apskritai ši tauta buvo uždrausta. Sorbai net savo pavardėmis negalėjo pasirašinėti, turėjo jas keisti. Aš šią situaciją gerai žinau, nes ją savo kailiu patyrė ir mano tėvai. Senelis iš motinos pusės buvo lenkų kilmės – Aleksandras Radeckis.

Tikriausiai ne Jūsų senelio garbei Austrijos-Vengrijos imperijoje kompozitorius Johanas Štrausas tėvas parašė garsųjį Radeckio maršą?

Ne, žinoma ne. Senelio tėvas buvo kilęs iš Varšuvos apylinkių. Taigi mano senelis A. Radeckis persikėlė į tuo metu laisvą miestą Dancigą (Gdanską), gyveno Sopotė. Kai naciai 1939 m. užėmė Dancigą, senelis buvo iškviestas į policiją. Grįžo nepaprastai susijaudinęs, nes iš jo buvo pareikalauta pasikeisti pavardę. *Įsivaizduokite, aš turiu atsakyti Radeckio pavardės! Aš, lenkas, kuris didžiuojasi esąs lenku, – negalėjo nurimti senelis. O senelė, nuo Magdeburgo kilusi vokiečių, smalsiai ir gal ne be ironijos pasiteiravo: O kokią pavardę mums pasiūlė policija? – Radeko pavardę! – dar labiau karščiausiai ir netvėrė savo kailyje senelis.*

Mat Radekas buvo žymus Tary-

bų Sąjungos komunistas, tapęs stalinizmo auka. Galite įsivaizduoti, kaip lengvai Radeckis galėjo virsti Radeku. Štai kokiais laikais mums teko gyventi.

Bibliofilus gynė tarsi liūtas

O kaip šiais laikais bibliofilai gyvena Vokietijoje? Kas pasikeitė jų veikloje susijungus abiems Vokietijoms?

Viskas sukasi apie pinigus – ir be galo. 1956 m. įsteigėme VDR bibliofilų draugiją. Tai padaryti buvo labai sunku. Vokiečiai labai mėgsta įvairias draugijas, net virėjos ar knygų įrišėjai turėjo savo draugijas. Bet pagal Potsdamo sutartį Rytų Vokietijoje teko panaikinti visas draugijas. Įkurti bibliofilų draugiją pavyko tik todėl, kad šios iniciatyvos ėmėsi vienas senas ir gerai žinomas komunistas dr. Brunas Kaizeris (Bruno Keiser). Kaip žydą naciai jį privertė išvykti į Šveicariją. Po karo sugrįžęs į Berlyną, atsivežė puikią biblioteką – 16 didžiulių dėžių su knygomis. Buvo tikras bibliofilas ir pasakutinis pfenigio negailėjo retesnei knygai įsigyti.

Taigi šis Brunas Kaizeris (gimė 1911m.) iš Šveicarijos atsivežė ir K. Markso, F. Engelso knygų, kurių Vokietijoje nacių laikais bei iškart po karo nebuvo. Kai dr. B. Kaizeris tapo Marksizmo-leninizmo instituto direktoriumi, užsistojė bibliofilus ir ėmė ginti visais įmanomais būdais. Bibliofilai tuometinei valdžiai atrodė labai įtartina, juk ne kokie skurdžiai rinkdavosi. Bet prof. Brunas mus gindavo kaip liūtas. Sunkumų buvo labai daug, bet buvome aktyvūs, sugebėjome pradėti leisti net bibliofilų žurnalą *Marginalien*, kas mėnesį rinkdavomės į susirinkimus. Kartą per metus rengdavome ir metinius susirinkimus, į kuriuos atvykdavo visi draugijos nariai. Beje, ir dabar vyksta metiniai susirinkimai. Draugija turi Pietų, Šiaurės, Berlyno sekcijas.

Deja, jau miręs mūsų nepamirštamasis prof. Brunas Kaizeris. Dabar bibliofilų draugijai vadovauja ir jos reikalais rūpinasi gydytojas chirurgas prof. Volframas Kiorneris (Wolfram Körner) (gimė 1920m.), kuris turi sukaupęs daugiausiai erotinės literatūros knygų. Beje, jam taip pat per 80 metų.

Tarp bibliofilų jaunimo beveik neliko

VDR bibliofilų draugija kadaise vienijo apie 1500 narių – tokiai nedidelei valstybei daug. Viską darėme, kad į draugiją stotų kuo daugiau jaunimo. Jaunieji draugijos nariai mokėjo tik po 20 markių metinį mokesį, už tai gaudavo keturis bibliofilų žurnalo *Marginalien* numerius ir dar būdavo nuvežami į mėnesinius bei metinius susirinkimus.

Dabar Berlyne savo bibliofilų draugijoje jaunimo beveik neturime, nes narystė kainuoja 120 markių per metus. Už tą mokesį nariai gauna 4 *Marginalien* žurnalo numerius. Įsivaizduokite, kiekvienas numeris kainuoja 30 markių.

Tad apie kokius draugijos veiklos privalumus galima kalbėti? Ir iš ko gali gyventi draugija? Esame vargšai, ir veikiame tik entuziazmo vedini.

Ar susivienijusioje Vokietijoje veikia vis dar atskiros rytinės ir vakarinės dalies bibliofilų draugijos?

Bibliofilai Plungės viešojoje bibliotekoje

Buvusioje Vakarų Vokietijoje dar veikia Maximiliano draugija Hamburge, Bibliofilų draugijos Kiolne, Pirckheimerio draugija Berlyne, laisvieji susivienijimai – Berlyno, Leipzigo ir Hanoverio bibliofilų vakarai, Miuncheno kolekcininkų susivienijimas *Die Mappe*. O mūsų draugijoje liko tik 500 narių, vadinasi, tik trečdalis buvusių narių, tarp jų yra ir keletas iš buvusios Vakarų Vokietijos. Vis dėlto gyvuojame ir galvojame, kaip padidinti draugijos narių skaičių.

Jei didelis nario mokestis – 120 markių – gerokai stabdo draugijos narių skaičiaus augimą, tai gal vertėtų tą mokestį mažinti?

Tada neįstengtume leisti žurnalo *Marginalien*. Jau ir dabar jo kainą reikėtų didinti, nors ji ir taip nemaža. Ne kiekvienas gali įsigyti.

Diskriminacija vokiškai

Gal draugija naudoja mecenatų paramą? Gal turtingi bibliofilai, kolekcininkai draugijai testamentu po mirties užrašo savo rinkinius ar kitą turta?

Deja, niekas neremia ir turto neužrašo, bent jau rytinėje Vokietijos dalyje. Nauja santvarka atėmė iš mūsų mokslininkų rentas. Pavyzdžiui, aš, kaip profesorė, gaunu tokią pat rentą ar pensiją, kaip ir kirpėja ar kuris kitas specialybę turintis darbuotojas. Žodžiu, aš gaunu keturgubai mažiau už asmenį, atvykusį iš Vakarų Vokietijos, kuris užima mano pareigas ir vėliau taip pat išeis į pensiją. Kitaip tariant, esame kolonijos padėtyje. Net karys iš Rytų Vokietijos už savo karinę tarnybą gauna mažiau, negu to paties laipsnio vakarietis. Štai Berlyne už vieno stalo sėdi du policininkai, vienas – iš Rytų, antras – iš Vakarų Vokietijos. Rytų dalies atstovas gauna tik 85 proc. to atlyginimo, kurį gauna Vakarų atstovas. Be to, pastarajam priklauso ilgesnės kasmetinės atostogos.

Tai baisu, nors niekas apie tai nekalba. Žmonės tyli. Štai buvusi VDR valstybinė biblioteka, kuri buvo svarbiausia valstybės biblioteka. Prieš Antrąjį pasaulinį karą tai buvo Berlyno valstybinė biblioteka. Kai karo metais sąjungininkai Berlyną bombardavo, miesto centras buvo nepaprastai suniokotas. Buvo sugriauta ir 60 proc. mūsų bibliotekos pastato. Bibliotekos fondai, kuriuose buvo 3,5 mln. knygų ir įvairių leidinių iš Berlyno buvo išvežti ir išslapstyti įvairiose Vokietijos vietose. 1,8 mln. tų knygų ir leidinių, taigi, pusė visos bibliotekos fondų, atsidūrė Tiuringijoje. Tą Vokietijos dalį užėmė amerikiečiai ir knygas išvežė į Vakarų Vokietiją, kur buvo įsteigta nauja Valstybinė Prūsijos kultūros paveldo biblioteka. Jai Vakarų Berlyne buvo pastatytas naujas pastatas. Vakarų vokiečiai paskui daug metų reikalavo, kad jiems... būtų gražinta Rytų Berlyne likusi bibliotekos dalis. Dėl tos bibliotekos daug metų vyko nesibaigiantys ginčai.

Įsivaizduokite, mūsų VDR valstybinė biblioteka buvo vienoje Brandenburgo vartų pusėje, o Vakarų vokiečiai savo Valstybinę Prūsijos kultūros paveldo biblioteką taip pat pastatė šalia Branderburgo vartų, tik iš kitos pusės.

Kai įvyko vadinamas abiejų Vokietijų susijungimas (aš tai vadinu okupacija, jie mus nugalėjo), mūsų bibliotekos direktorius buvo paprasčiausiai atleistas, abi bibliote-

kos buvo sujungtos ir dabartinei bibliotekai vadovauja, žinoma, Valstybinės Prūsijos kultūros paveldo bibliotekos direktorius.

Idomiausia, kad iš Prūsijos kultūros paveldo bibliotekos į mūsų biblioteką atvykęs darbuotojas prie atlyginimo gauna tam tikrą priedą. Reiktų suprasti, kad esame atsilikęs kraštas, todėl iš civilizuotos Vokietijos dalies atvykęs darbuotojas turi gauti priedą už, girdi, kenksmingas darbo sąlygas. Ir koks priedas – 1500 markių! Tai daugiau negu bedarbio pašalpa. Jau nekalbu apie 10 tūkst. markių mėnesinį atlyginimą. Argi ne pasaka?

Tačiau užsienyje to niekas nežino. Žinoma, direktorius iš anapus Brandenburgo vartų esančio bibliotekos pastato persikėlė dirbti į mūsų bibliotekos pastatą, nes pasilikęs ankstesnėje vietoje negautų priedo prie atlyginimo. Dabar visi mūsų vadovaujantys darbuotojai yra iš buvusios Vakarų Vokietijos, daugelis iš Bavarijos, kurie niekada nėra buvę Berlyne ir kalba bavišia baviška tarme.

Naujas mūsų direktorius atvyko iš ministerijos Diuselzofe, jis teisininkas, katalikas ir yra labai mielas žmogus, bet nelabai orientuojasi bibliotekos veikloje. Todėl aš juokauju: norint tapti bibliotekos direktoriumi, reikia mokėti skaityti ir rašyti. To visai pakanka. Kita vertus, nenoriu savo direktoriaus labai peikti ar kritikuoti. Jis, kaip sakiau, teisininkas ir apie teisę nusimano daugiau, negu apie bibliotekininkystę. Tai ir supranta. Laimei, į mus jis nežiūri iš aukšto. Juk iš Vakarų Vokietijos į mūsų biblioteką atvykę naujieji vadovai galvojo apie vieną dalyką: kaip išmokyti mus dirbti. Tik pamažu jie pradėjo suvokti, kad ir mes kai ką mokame ir net labai nemažai esame padarę.

Štai kad ir mano vyras – jis buvo profesorius, dirbo VDR mokslų akademijoje. Priminsiu, kad šią mokslų akademiją Berlyne 1700 m. įkūrė pats Gottfridas Vilhelmas Leibnicas. (Tada vadinta Berlyno mokslo draugija – G. Z. pastaba.) Įsivaizduokite, kad po vadinamojo Vokietijų susivienijimo ši mokslų akademija buvo likviduota, o 24 tūkst. mokslų instituto darbuotojų atsidūrė gatvėje. Mano vyras taip pat liko be darbo, gyvena iš pensijos, kuri mažesnė ir už manąją pensiją.

Mane atleido iš VDR valstybinės bibliotekos generalinės direktorės pareigų, kai man sukako 65 metai, t. y. 1993 metais. Buvau priversta palikti darbą, nes sąžiningai atlikti savo pareigas jau buvo neįmanoma. Kadangi kaip profesorė skaičiau paskaitas universitete ir turėjau daug kitų darbų, nelabai nusiminiau. Buvau publikavusi apie 500 mokslinių straipsnių, o tai nemažai moteriai, ant kurios pečių gula ir namų ruoša, tekdavo rūpintis vyru, vaikais ir sergančia motina.

Apskritai nepageidautu, kad tokias aukštas bibliotekos generalinės direktorės pareigas užimtų moteris. Buvau pirmoji ir, ko gero, paskutinė moteris šios bibliotekos direktorės pareigose. Bibliotekos galerijoje kabo visų buvusių direktorių portretai. Yra ir mano portretas. Tik niekas nežino, kad jį tapė rusas dailininkas Levas Jakonycinas, kai lankiausi Maskvoje.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Apie profesoriaus Petro Katiliaus asmenybės vystymąsi

Dar vokiečių okupacijos metais ilgametis LMA prezidentas Juozas Matutis nedideliame savo artimų bendradarbių būrelyje kartą paklausė: *kodėl tu, Petrai, toks aristokratiškas ir elgesyje, ir pokalbiuose. Juk mes visi kilę iš kaimo.*

Atrodo, kad iki šiol į šį klausimą galutinai neatsakyta, nors tam reikalui parašyta ir išleista knyga *Petras Katilius* (Vilnius, *Mažoji Evelina*, 2002).

P. Katilių pažinti nebuvo lengva. Jis aiškino, kad bent dalelę savo vidinio pasaulio reikia laikyti sau, uždara nuo kitų, neatverti savęs iki galo, nes net ir geriausias tavo draugas gali tapti aršiausiu priešu. Tokiu atveju jis galės ne tik išduoti tave, bet ir žemins. Juo patikės labiau nei kitais.

Su P. Katiliumi pragyvenau per 45 metus vis aiškindamasi, kodėl jis toks nepanašus į kitus. Dar studentė gyd. R. Kiguolienė buvo pastebėjusi, kad mūsų dekanas išorinis ir vidinis pasaulis išlaikęs pusiausvyrą, kad jame įsikūnijusi dvasinė ir fizinė harmonija (*Petras Katilius*, 10 p.). Čia tiktų lotyniškas posakis *Mens sana in corpore sano* – sveika dvasia sveikame kūne. Mūsų siškai – graži siela gražiam kūne. Gamta iš tikrųjų P. Katilių buno apdovanojusi išoriniu grožiu ir prigimties gerumu, giliu protu ir dvasios jėga. Norėdama geriau pažinti P. Katilių, geriau išsiaiškinti jo kilmę, po savaitės, kai tik laikas mus 1995 m. gegužės 15

Prof. Petras Katilius

sivesdavę ir Petrą į mitingus, bet jis greitai pabėgdavęs, o vėliau visai nustojęs ten vaikščioti. Kai namuose dėdė Vinculis konkurso būdu duodavo vaikams atmintinai spręsti uždavinius, dažniausiai pirmasis atsakymą pasakydavo Petras. P. Katilius labai gerai mokėsi. Jo Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos baigimo atestate visi penketai, tik vienas ketvertas, o Lietuvos universitetą Kaune 1926 m. ir Heidelbergo universitetą 1929 m. baigė *cum laude* (labai gerai). Taip pat 1929 m. Heidelbergo universitete *cum laude*

lėjo. Iš P. Katiliaus penktos klasės 1918 m. sausio mėnesį, po žiemos atostogų, suaugęs mokiniui išėjo savanoriais tiesiog į frontą ginti Lietuvos nuo bermontininkų ir nuo kitų nežinančių, už kokią ateitį jie kovoja. Tada visi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos paskutiniųjų klasių mokiniai tapo savanoriais.

P. Katiliaus tikrasis matematikos mokytojas ir drauge jo asmenybės puoselėtojas, atvedęs jį su A. Humboldto stipendija į Heidelbergo universitetą įgyti daktaro laipsnį ir ketverius (1923–1927) metus pratinęs prie vokiečių kultūros, buvo jaunas, energingas, jau dvi daktarines disertacijas (mechanikos 1918 m. ir matematikos 1920 m.) apsigynęs, kelias užsienio kalbas mokantis ir dirbantis mokslinį darbą keliose matematikos srityse, atvažiavęs 1923 m. iš Miuncheno į Lietuvos universitetą Kaune skaityti studentams įvairių matematikos dalykų paskaitas, šiuo metu daugeliui žinomas prof. Otas Folkas. Nesuprasdamas nė žodžio lietuviškai, bet gerai žinodamas gimtosios kalbos svarbą dėstomam dalykui suprasti, tuoj pat pradėjo mokytis lietuvių kalbos. Apsigyveno pas A. Jakštą-Dambrauską, didelį matematikos mėgėją, kuriam visai talkino, kad šis padėtų mokytis lietuvių kalbos. Auditorijoje pasirinko gabų antrakursį studentą P. Katilių, kuris iš pradžių žodžiu vertė į lietuvių kalbą vokiškai skaitomas O. Folko mate-

Minint prof. Petro Katiliaus šimtmetį Vilniaus universiteto bibliotekos Baltojoje salėje

d. išskyrė, nuėjau į Lietuvos valstybės istorijos archyvą Vilniuje rinkti medžiagos jo genealoginiam medžiui. Apie 20 metų artimai bendraudama su jo motina ir broliu, grįžusiai iš Sibiro tremties, nuolat iki pat jų mirties klausinėdavau apie jų gimines, buitį, namų įpročius. Mane labai domino daugiašakė P. Katiliaus asmenybė, kas, kur ir kaip prisidėję prie jos formavimosi.

P. Katilius iš prigimties buvo individas, linkęs į individualumą; individualybė – asmenybė. Klasės draugas J. Mačiulis rašo, kad P. Katilius dar vaikystėje mėgęs vienas spardyti kamuolį aikštėje. Kai atsiradavę daugiau berniukų, jis bėgdavęs į bendrabutį, kur vėliau grįždavę vaikai rasdavę jį sprendžiantį uždavinius ar skaitantį knygą. Per revoliuciją Voroneže draugai nu-

apsigynė daktarinę disertaciją *Über Kurvennetze und Zellteilungen* (Apie kreivių tinklus ir erdvės dalijimą celėmis). Darbui vadovavo Henrikas Lybmanas, žymus geometras. Pirmasis P. Katiliaus mokytojas Šunskų pradžios mokykloje buvo gerai žinomas pedagogas Natkevičius, prof. Natkevičaitės-Ivanauskienės tėvas. Marijampolėje ir Voroneže P. Katilių mokė daug patyrusių ir užsienyje baigusių universitetus gimnazijų mokytojų: J. Jablonskis, J. Balčikonis, Z. Žemaitis, J. Totoraitis, A. Šmukštys-Paparonis, K. Jokantas, A. Daniliauskas, A. Dailidė, J. Gustaitis ir kt. Visi klasės draugai baigė aukštuosius mokslus, iš kurių keli apsigynė daktarines disertacijas: žinomi visuomenės veikėjai J. Ambrazevičius-Brazaitis, istorikas J. Stakauskas ir kt. Tada pats laikas auk-

matikos paskaitas, bet palyginus greit profesorius pradėjo jas rašyti savo ranka. Tada P. Katilius išversdavo raštu ir sukirčiuodavo. Prof. O. Folkas, keliskart pakartojęs vertėjui, skaitydavo studentams, kurie vis lengviau suprasdavę, nes paskaitos gerėjusios. Prof. O. Folkas pats taisydavęs studentų darbus, bet leisdavęs ir P. Katiliui prisidėti, kol šis įgudęs, nors ir tada dar mėgdavęs peržiūrėti, ar nelikę klaidų. Anais laikais talkinti profesoriumi buvo studento garbės reikalas. Gal dėl to P. Katilius laboranto etatą gavo tik paskutiniame semestru (1926 m. sausio 15 d.). Pirmuosius du kursus P. Katilius vertėsi privačiomis pamokomis, o nuo 1924 m. rugsėjo iki 1926 m. vasario dėstė fiziką Kauno mokytojų seminarijoje. Tačiau tai nesutrukdė jam labai gerai

Nukelta į 14 p.

ML

Nebijant atsidurti autoritetų šešėlyje

Retai būna, kad Lietuvos mokslų akademijoje būtų minimi ne jos narių jubiliejai ar kitos jų šventės. Prof. Algirdo Juozo Motuzo atžvilgiu tai įvyko ir tam esama rimto pagrindo. Lietuvos žemės ūkio universiteto Agronomijos fakulteto Dirvotyros ir agrochemijos katedros vedėjas, Universiteto Senato nario A. J. Motuzo 60-metis gegužės mėnesio pradžioje tapo ir Lietuvos MA Žemės ūkio ir miškų mokslo skyriaus gražia švente. Mat profesorius, kad ir nebūdamas MA nariu, yra Lietuvos dirvožeminių draugijos pirmininkas, Lietuvos agronomų sąjungos, Tarptautinės dirvožeminių asociacijos, Lietuvos mokslo istorikų asociacijos narys, o kad mūsų dirvožeminkai bei agrochemikai yra aktyvūs, sėkmingai dalyvauja tarptautinėse programose, didelis ir

būti ir kalbos. Vienas kitas pašnekesys per konferencijų pertraukas, kartais keli persimesti sakiniai susitikus. Tiesa, tekdavo klausytis profesorius prakalbų ar sveikinimo žodžių kolegoms, pasakytų įvairių renginių metu. Keletą valandų su prof. A. Motuzu teko bendrauti ir betarpiškesnėje aplinkoje, prieš keletą metų pasibaigus dirvožeminių konferencijai. Tada pavyko su profesoriumi padaryti ir tam tikrą pašnekesio laikraščiu improvizaciją, žurnalistai šį žanrą vadina interviu. Tada A. Motuzą ir artimiausius jo aplinkos bendradarbius teko ir fotografuoti prie prof. Viktoro Ruokio skulptūrinio biusto. Gal tas pašnekesio ekspromtas nebuvo toks jau prastas, jeigu iš *Mokslo Lietuvos*, kur buvo išspausdintas, nukako ir į šiemet pasirodžiusią A. J. Motuzo

džiaugsmas, bet ir pati daugiametė tos šventės ruoša – pats kelias į tą šventę. Pats šis ėjimas, po kojomis pirmtakų padėto pagrindo turėjimas ir tikslo suvokimas teikia mokslininko gyvenimui prasmingumo ir kasdienio pasitenkinimo.

Iš daugelio kitų mokslininkų ir profesorių A. J. Motuzą išskiria ypatinga aistra rašyti, todėl jo bibliografijoje – per 450 užpildytų pozicijų. Yra parašytų ir sudarytų knygų, iš kurių išskirsime skirtas iškiloms mokslo asmenybėms: *Profesorius Viktoras Ruokis* (1982), *Profesorius Vincas Vilkaitis* (1991), *Profesorius Juozas Tonkūnas* (1993), *Profesorius Petras Vasinauskas* (1998). Jau parengtas ir neužilgo pasirodys prof. Broniui Baginskui skirtas veikalas. Reikšmingas A. J. Motuzo parengtos ir kitos

mokslo istorijos knygos: *Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994* (1994), *LŽŪA mokslo darbų 45-tąjį tematinį sąsiuvinį Žemės ūkio akademija dviejų okupacijų metais (1940–1944) periodiniuose ir kituose leidiniuose* (1994), *Agronomijos mokslų raida Lietuvoje ir jos kūrėjai* (1997), *Universitetinio žemės ūkio mokslo raida Lietuvoje* (1999). Vienas ir su bendraautorais parengė 10 metodinių priemonių studentams, iš jų du vadovėlius: *Dirvožemio mokslas ir geologijos pagrindai* (1977) ir *Dirvotyra* (1996) bei du penkiakalbio *Sisteminio dirvotyros terminų žodynelio* (1997) leidimus. Su kitais parengė sąvadą *Ilgalaikiai dirvožemių savybių ir augalų tręšimo bandymai Lietuvoje* (2002).

Įdomu, kad bene savo pirmąją mokslinę publikaciją A. J. Motuzas rašė dar būdamas tuometinės Lietuvos žemės ūkio akademijos asis-

tentas kartu su nepamirštamuju prof. Viktoru Ruokiu ir šviesaus atminimo vyresnioju dėstytoju Pranu Pacausku. Tai straipsnis apie dirvotyros uolienų sąrangą dalinių ir kraštinių murenų atodangoje, pasirodęs 1968 metais *LŽŪU mokslo darbuose*.

Vėliau teko atiduoti duoklę dirvožemio mikromorfologijai. Taigi buvo pradėti labai perspektyvūs ir reikalingi dirvotyros darbai, kuriuos diegė idėjų iš Maskvos parsivežęs Pranas Pacauskas. Sukonstravę specialias stakles bandė gaminti dirvožemio šlifus. Stigo modernesnės įrangos, o labiausiai – paramos ir paskatos. Prof. V. Ruokį pakeitęs naujasis katedros vedėjas naujovei buvo abejingas. Laimei, jaunų dirvožemio mokslo entuziastų kūrybinės idėjos palaikė ir parėmė prof. B. Baginskas. Vėliau, regis, tik prof. Mečislovas Vaičys mikromorfologijos metodą taikė Lietuvos miško dirvožemio genetinėms savybėms tirti.

Kad šie tyrimai savo aktualumo neprarado ir mūsų dienomis, rodo 17 tarptautinis mokslininkų dirvožeminių kongresas Tailande, kuriame 2002 m. dalyvavo ir A. J. Motuzas. Kongrese mikromorfologiniai dirvožemio tyrimai buvo aptarti greta dirvožemio mineralogijos darbų. Prof. A. J. Motuzas įsitikinęs, kad dirvožemio mikromorfologiniai ir mineraloginiai tyrimai jaunus Lietuvos tyrėjus galėtų išvesti į aktualius pasaulinės mokslinės spaudos puslapius.

Vertindamas savo nueitą mokslinių tyrimų kelią A. J. Motuzas aukštai vertina ir jam padarytą hidrotechniko doc. Zenono Kinderio įtaką. Tai jis nutraukė tam tikrą jauną mokslininko blaškymąsi ir savo tikrojo kelio moksle paieškas, paskatindamas dalyvauti užsakomuosiuose

geohidrocheminiuose tyrimuose. Ir dabar A. J. Motuzas palankiai vertina tą darbų kompleksiskumą, kai vandens cheminė sudėtis pagrįstai siejama su vietovės sąranga, reljefu, augalija ir žmogaus ūkine veikla. Tuos tyrimus atliekant ypač praverė geologijos žinios, įgytos bendradarbiaujant su prof. V. Ruokiu. Tuo metu pasirodė daug A. J. Motuzo publikacijų, apginta ir mokslų kandidato disertacija, kurioje apibendrinti geografiniai drenažo vandens cheminės sudėties tyrimai Vakarų (Žemaitijos) ir Lietuvos vidurio žemumos zonose (1971).

To meto tyrimuose skaičiuotas pavienių jonų ir tirpių druskų išplovimas iš skirtingų dirvožemių, tyrinėta fosforo ir kalio trąšų įtaka drenažo vandens cheminei sudėčiai. A. J. Motuzas pripažįsta, kad šių darbų pradininkas Lietuvoje buvo prof. B. Baginskas, o A. J. Motuzo daugiau kaip 15 šios srities darbo metų rezultatus galima išvysti jo su bendradarbiais sudarytame drenažo vandens druskingumo Lietuvoje žemėlapyje.

Jubilias nepamiršta ir kitų autoritetų, kurie jam vienokiu ar kitokiu būdu padėjo rasti tiesesnę kelią į dirvožemio mokslą. Labai palankiai vertina maskviečio prof. Nikolajaus Gorbunovo paskaitas bei nuoširdžius patarimus nesitenkinti taikomosiomis dirvožemio savybių analizėmis, bet ieškoti jų priežastingumo ir būdų reguliuoti dirvožemyje vykstančius sudėtinus cheminius reiškinius – sorbcijas, peptizacijas, koaguliacijas ir panašiai. Kitaip tariant,

Lietuvos žemdirbystės instituto Kaltinėnų bandymų stoties direktorius habilit. dr. Benediktas Jankauskas sveikina prof. Algirdą Juozą Motuzą su 60-mečiu

A. J. Motuzo nuopelnas. Jubilias 1998 m. yra pelnęs Lietuvos MA Vazalinsko premiją.

Tai išties didelis darbštuolis, anot Lietuvos MA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriui vadovaujantis akad. Veronikos Vasiliauskienės, tikras bendražygis ir padėjėjas. Tokių tylių kasdienybės didvyrių dėka ir gyvas Lietuvos mokslas. Jau prapratome prie norinčių daryti perversmus šalies moksle vos ne kas mėnuo, pasiryžusių nubraukti visa, kas ligi šiol buvo padaryta, ir laiko atskaitą moksle pradėti nuo šandienos, o dar geriau, jeigu pavyktų nuo savo darbų. Ko gero, reikia ir tokių asmenybių dabarties moksle, kurie gali atlikti bent jau tam tikro katalizatoriaus vaidmenį.

Dar geriau, kai dinamiškame nūdienos mokslo pasaulyje regis tvirtą stuburą, kuris nesilanksto svetimiams dievams ir neperša mums naujų pranašų, o tyliai tęsia senai pradėtus darbus, nes tik darbas kuria tikrąją vertę. Regis, kad Algirdas Juozas Motuzas ir yra moksle tokia asmenybė, pasižyminti tvirtu stuburu, pastovumu ir stabilumo garantas. Negalėčiau teigti, kad teko labai daug bendrauti su profesoriumi, bent jau apie kartu suvalgytą pūdą druskos negali

Bibliografiją; ko gero, iš to interviu išryškėja ne tik profesoriaus tyrinėjama sritis, svarbiausi jam rūpintys darbai, bet ir kai kurie šios asmenybės bruožai, nuostatos, pomėgiai. Argi ne tai pirmiausia mus ir domina kitame žmoguje?

Taigi šių eilučių autorius bando skaitytoją, o kartu šiek tiek ir patį save įtikinti, jog aprašomą herojų pažįsta bent jau tiek, kad turi moralinę ir profesinę teisę apie jį tarti vieną kitą žodį. Šį įsitikinimą dar labiau sutvirtino paties sukaktuvininco pagarsintas savo jubiliejinės prakalbos pavadinimas: *Įtvirtinti ir pratęsti profesorių Viktoro Ruokio ir Broniaus Baginsko mokslinį palikimą*. Taigi visa, kas prieš tai pasakyta apie jubiliatą, yra šventa teisybė: prof. A. J. Motuzas savo priedermes moksle supranta pirmiausia kaip pirmtakų pradėtų darbų tąsą, prieš jį buvusių mokslo artojų išartos vagos purenimą ir rengimą sėjai. Juk tikrą kūrybinį džiaugsmą kūrėjas gali jausti ne vien derlių pjaudamas, į aruodą kraudamas ar savo darbo vaisius ragaudamas, bet ir dirvą ardamas, akėdamas, puredamas. Man atrodo, kad A. Motuzas ir yra vienas iš tų mūsų dirvožemio mokslo dirvos purentojų, kuriu rūpi ne vienadienis šventinis

Prof. Algirdą Juozą Motuzą sveikina Lietuvos MA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininkė akad. Veronika Vasiliauskienė ir skyriaus sekretorė Danutė Lukianienė; šalia profesoriaus J. A. Motuzo žmona Stasė Motuzienė

prof. N. Gorbunovas jaunosius mokslininkus skatino savo darbus išplėsti iki fundamentinio lygio. Fundamentiniai darbai turi būti praktinių sprendimų pagrindas, siekiant dirvožemį racionaliai naudoti, saugoti ir gerinti, šiais reikalavimais vadovaujantis reikia ir klasifikuoti dirvožemį. Šia N. Gorbunovo metodika remiantis buvo iširta šimtai Lietuvos dirvožemio mėginių, nustatyta ne tik jų cheminė ir mineralinė sudėtis, bet ir mūsų dirbamuose dirvožemiuose vykstantys procesai. Naujoje Lietuvos dirvožemio klasifikacijoje vyrauja išplautžemių dirvožemių grupė, kurioje ryškiausias išuolėjimo elementarus dirvožemio procesas.

Šiuo metu be A. Motuzo vadovaujamos Dirvotyros ir agrochemijos katedros tyrėjų darbo grupėje yra Kauno technologijos universiteto Fizinės elektronikos instituto bei Botanikos instituto mokslininkai, dirbantys pagal Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo remiamą programą. Grupė naujais sudėtiniais cheminiais metodais tiria sorbcijos reiškinį dirvožemyje, gautus rezultatus siekia pritaikyti aplinkos ekologiniam būviui identifikuoti, sunkiausiais metodais užterštus dirvožemius „išgydyti“. Apie šiuos kompleksinius tarpdisciplininius darbus skelbiamos publikacijos šalies ir užsienio leidiniuose, rašomos mokslo daktarų disertacijos, su tais darbais susipažįsta studentai. Beje, 2002 m. A. J. Motuzas apgynė habilitacinį darbą Lietuvos dirbamu dirvožemių užterštumo mineraliniais junginiais ekologinis įvertinimas dirvotyros ir agrochemijos raidos kontekste.

Neužilgo sulauksime mokslinės monografijos apie prof. Bronių Baginską. Savo jubiliejui skirtame renginyje A. J. Motuzas džiaugėsi galimybe priminti ir pagarsinti iškilaus profesoriaus, kurį vadina ir savo mokytoju, darbus. Veikale išvysime, ką 1955–1986 m. sugebėjo padaryti šis mokslininkas. Jo mokslometrinių rodiklių (publikacijų, apgintų disertacijų skaičiaus) ligi šiol nesugebėjo pralenkti B. Baginsko mokiniai. Pačiam A. Motuzui tai nuoširdų susižavėjimą keliantis faktas.

Ir dar vienas psichologinis štrichas. Savo jubiliejiniame renginyje A. Motuzas kalbėjo daugiausia apie kitus, taip pat ir klausytojus užkrėsdamas pasididžiavimu, kad mūsų kraštas turėjo ir turi puikių žemės ūkio srities mokslininkų. Kandidatu europietišiausio dirvožemininko titului gauti jubiliatas pasiūlė habil. dr. Benediktą Jankauską, Lietuvos žemdirbystės instituto Kaltinėnų bandymų stoties direktorių, aktyvų tarptautinių mokslo renginių dalyvį, projekto autorių ir aštrų publicistą, kuo galėjo įsitikinti ir *Mokslas Lietuvos* skaitytojai. Skirtingai nuo kai kurių kelionių ir mokslinių komandiruočių mėgėjų, kurie naujovių nesėja ir naujo derliaus nepjauna, B. Jankauskas patirtų išpūdžių savyje netausoja, bet jaučia šventą pareigą ir kitus jais apdovanoti.

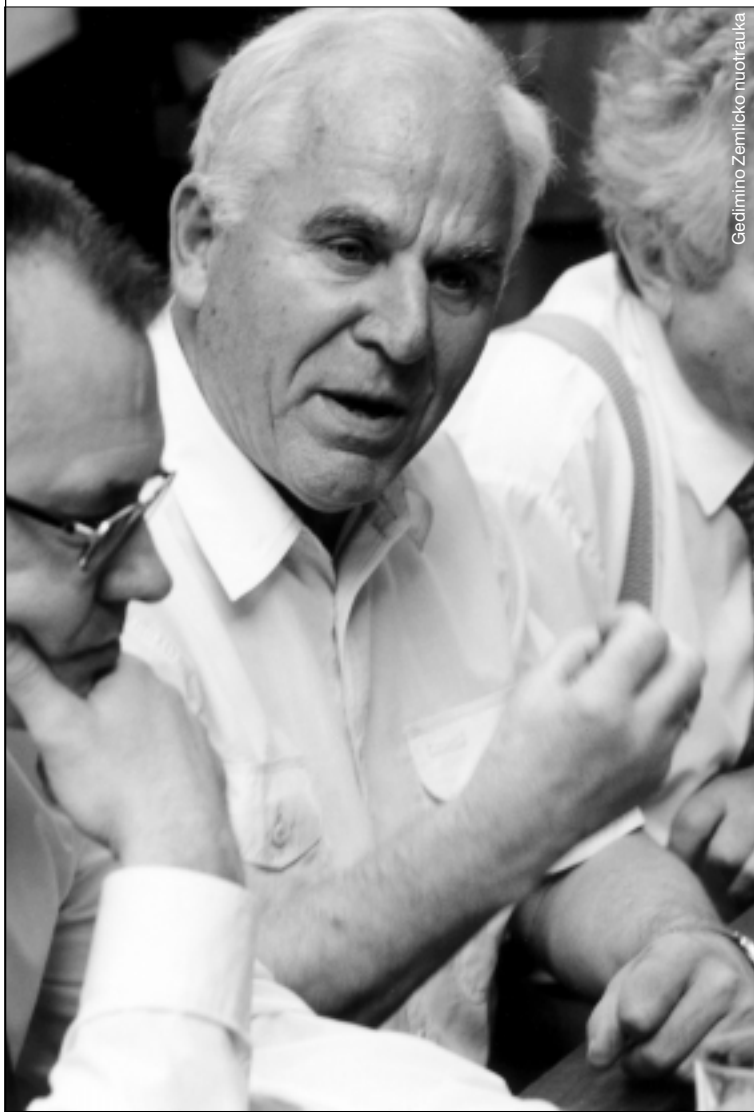
Stebėtinai graži jubilato A. J. Motuzo savybė: jis pasakoja apie kitus jam artimus ir mielus žmones, o mes, šiuo atveju klausytojai, tas pačias savybes ir bruožus įžvelgiame ir paties pasakotojo asmenyje. Jis mus tą vakarą praturtino, nes parodė pirmiausia kitų žmonių didelius darbus ir turtingą asmenybių žmogišką grožį. Argi to maža?

Gediminas Zemlickas

Jubiliejus

Sveikiname Mokslininkų sąjungos instituto direktorių, Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos narį, buvusį šios Sąjungos pirmininką habil. dr. STEPĄ JANUŠONĮ, kuriam gegužės mėnesį sukako 70 metų. Jis yra knygų *Radio mėgėjo vadovas* (1960), *Mikroelektronika* (1975), *Formavimasis puslaidininkų technologijoje* (1985), *Kaip saulės šviesą paversti elektra* (1999), *Dirbtinių planarinių sistemų formavimasis. Teorija ir taikymas* (2002) autorius, taip pat apie 200 mokslo darbų, išradimų, patentų, pranešimų konferencijose, publicistikos straipsnių autorius.

UNESCO remiamos Lietuvos nacionalinės saulės programos 2000–2005 rengimo koordinatorių, ES programos FP5 projekto *Helsolar* iniciatorių ir pagrindinis tyrimų dalyvis.

Prof. Stepas Janušonis visada gyvenimo verpėte

HIGIENOS INSTITUTAS

skelbia konkursą (atestaciją) šioms vietoms užimti:

Visuomenės sveikatos tyrimų skyriuje:

vyriausiojo mokslo darbuotojo – 0,5 etato;
jaunesniojo mokslo darbuotojo – 0,5 etato;
specialisto – 0,5 etato.

Darbo medicinos centro Cheminių veiksnių tyrimo laboratorijoje:

specialisto – 2 etatai.

Darbo medicinos centro Mokslinių tyrimų skyriuje:

vyresniojo mokslo darbuotojo – 1 etatas.

Ekologinės medicinos centro Sveikatos tyrimų skyriuje:

jaunesniojo mokslo darbuotojo – 1 etatas.

Ekologinės medicinos centro Toksikologijos laboratorijoje:

vyresniojo mokslo darbuotojo – 1 etatas.

Ekspertizės ir informacijos skyriuje:

mokslo darbuotojo – 1 etatas.

Pretendentai pateikia: prašymą, išsilavinimą liudijantį dokumentą, kvalifikacijos kėlimo pažymėjimus (pretenduojantys į mokslo vietas – 5 metų straipsnių publikacijas), gyvenimo aprašymą.

Dokumentai priimami 14 kalendorinių dienų po konkurso paskelbimo spaudoje adresu: Didžioji g. 22, Vilnius, tel. (8–5) 262 45 83.

Direktorius

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

skelbia konkursą užimti šias pareigas:

Astrofizikos laboratorijoje – 0,75 mokslo darbuotojo etato, 1 vyresniojo mokslo darbuotojo.

Skystųjų kristalų laboratorijoje – 0,5 vyresniojo mokslo darbuotojo etato.

Ultragarsinių mechanizmų laboratorijoje – 1 mokslo darbuotojo, 1 jaunesniojo mokslo darbuotojo.

Teorinės fizikos ir kompiuterijos katedroje – 0,75 profesoriaus etato.

Bendrosios fizikos katedroje – 1,75 docento etato, 0,25 lektoriaus etato.

Techninių disciplinų katedroje – 1 profesoriaus.

Informatikos katedroje – 0,5 profesoriaus etato, 0,25 asistento etato, 2,25 lektoriaus etato.

Informacinių technologijų katedroje – 0,5 profesoriaus etato.

Matematikos ir informatikos didaktikos katedroje – 0,5 docento etato, 1 lektoriaus.

Matematinės analizės ir geometrijos katedroje – 1 docento, 0,25 profesoriaus etato.

Algebros ir statistikos katedroje – 1 profesoriaus.

Anglų kalbos didaktikos katedroje – 1 lektoriaus, 3 asistentų.

Anglų kalbos katedroje – 2 lektorių arba asistentų, 1,5 asistento.

Anglų filologijos katedroje – 1 docento, 0,5 asistento etato.

Vokiečių filologijos ir metodikos katedroje – 2 docentų, 1 docento arba lektoriaus, 1 lektoriaus arba asistento, 0,5 asistento etato.

Vokiečių kalbos katedroje – 1 lektoriaus arba asistento, 0,25 asistento etato.

Prancūzų filologijos ir didaktikos katedroje – 1 lektoriaus arba asistento.

Muzikos katedroje – 0,5 lektoriaus etato, 1 asistento.

Psichologijos katedroje – 2 docentų.

Psichologijos didaktikos katedroje – 1 docento.

Etikos katedroje – 0,25 asistento etato.

Meninio ugdymo katedroje – 1 profesoriaus, 0,5 docento etato, 0,5 asistento etato.

Fiziologijos ir higienos katedroje – 2 docentų.

Edukologijos katedroje – 2 docentų, 0,25 lektoriaus etato.

Socialinės pedagogikos katedroje – 0,75 asistento etato.

Pradinio ugdymo katedroje – 1 docento, 1 lektoriaus.

Ikimokyklinės pedagogikos katedroje – 0,25 docento etato, 0,5 lektoriaus etato, 1 asistento.

Lietuvių literatūros katedroje – 0,25 docento etato, 1,25 lektoriaus etato.

Visuotinės literatūros katedroje – 2 docentų.

Lietuvių kalbotyros katedroje – 1 docento, 0,75 lektoriaus etato.

Lietuvių kalbos katedroje – 1 docento, 1,5 asistento etato.

Lietuvių kalbos ir literatūros metodikos katedroje – 2 docentų, 1 lektoriaus.

Rusų kalbotyros katedroje – 1 lektoriaus.

Rusų kalbos metodikos katedroje – 1 docento.

Rusų literatūros katedroje – 0,5 profesoriaus etato, 1 lektoriaus, 0,75 docento etato (Rusų literatūra, XIX a. I d.), 0,75 docento etato (Rusų literatūra XIX a. II d.), 0,75 docento etato (Rusų literatūra XX a. I d.), 0,75 docento etato (Rusų literatūra XX a. II d.).

Lenkų filologijos katedroje – 1 docento, 1 lektoriaus.

Zoologijos katedroje – 3 docentų, 1,9 lektoriaus etato.

Bendrosios geografijos katedroje – 0,25 profesoriaus etato, 0,5 docento etato, 0,5 asistento etato.

Chemijos katedroje – 1 docento, 0,25 asistento etato.

Buities kultūros katedroje – 1 docento, 1 asistento.

Sporto metodikos katedroje – 2,5 docento etato.

Istorijos didaktikos katedroje – 0,5 asistento etato.

Visuotinės istorijos katedroje – 0,5 asistento etato.

Lietuvos istorijos katedroje – 1 lektoriaus, 1 asistento.

Filosofijos katedroje – 3 docentų, 0,75 asistento etato.

Katalikų tikybos katedroje – 1 asistento.

Prašymai ir dokumentai priimami 10 dienų nuo paskelbimo dienos Personalo skyriuje, 101 kab., Studentų g. 39, Vilnius, tel. 2 79 00 89.

Su konkurso nuostatais galima susipažinti Universiteto interneto puslapyje adresu www.vpu.lt.

Išrinktiems mokslininkams (profesoriams, habilituotiems daktarams, docentams, daktarams) gali būti suteikiami tarnybiniai butai.

Rektorius

Pradžia Nr. 10

Šioje pašnekesio dalyje diskutuoja Vytauto Didžiojo universiteto rektorius, Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas prof. Vytautas Kaminskas, Studijų kokybės vertinimo centro Ekspertinio vertinimo grupės vadovas, Vilniaus universiteto Chemijos fakulteto Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros profesorius Vytautas Daujotis, Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Vyngintas Gontis ir *Mokslo Lietuvos* vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas. Prie diskutuojančių paprašėme prisijungti Vytauto Didžiojo universiteto doc. Iną Dagytę, mokslo sistemos transformacijos analitikų grupės narę, kuri iš mokslotyriminės pozicijų mėgina įvertinti esamą Lietuvos aukštojo mokslo padėtį.

Ir vis dėlto mūsų mokslo politika pasyvi

V. Daujotis. Mes lyg baramė, auklėjame verslą, bet verslas yra ir turi būti grobuoniškas. Gyvename kapitalizme, kurio grobuoniškumą reguliuoja įstatymai. Maldauti pinigų galima, bet ne reikalauti. Tačiau reikalinga bendra politika, kad verslui ir mokslui būtų naudinga bendradarbiauti. Pavyzdžiui, mokesčių ar kita politika. Tada verslas ateis ir bendradarbiaus. Labdara taip pat neišgelbės. Kad atsirastų vieninga įstatymų ir mokesčių sistema, reikia valstybės pastangų. Tačiau neteisinga reikalauti, kad verslas būtų filantropas. Tai prieš verslo prigimtį.

I. Dagytė. Mokslo taip pat nėra už įstatymo ribų. Jis taip pat yra kapitalistinės sistemos dalis. Su iš to išplaukiančiais privalumais ir trūkumais. Nuo reikalavimų ar maldavimų racionaliausia būtų pereiti į susikalbėjimo sritį. Visuose būtinuose lygmenyse.

V. Kaminskas. Labai džiaugiuosi, kad šiais klausimais teko diskutuoti ne kur kitur, o Čikagoje, XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume. Dabar vis girdime: Lietuvoje universitetai neparengia absolventų konkrečiai darbo vietai. O juk JAV parengtas bakalauras nueina į firmą ir mažiausiai tris mėnesius mokomas dirbti firmos lėšomis, o svarbiausiuose koncernuose – net iki pusės metų. Taip jis adaptuojamas konkrečiai darbo vietai. O Lietuvoje net pažangios firmos neturi tokios specialistų adaptavimo sistemos.

V. Daujotis. Tarpautinėje verslo mokykloje firmų vadovai tik taip ir mokomi.

V. Kaminskas. Kolega! Aš Jums papasakosiu apie Baltijos vadybos institutą, kuris yra mūsų universiteto padalinys Vilniuje. Jis turi surinkęs daug geresnių vadovų ir už Tarpautinio verslo mokyklą. Čia kitos studijos – perkvalifikavimas, tęstinės studijos. Ten studijuoja vadovai, turintys 18 mėnesių darbo patyrimą ir aukštojo mokslo diplomus. Jie įgyja naujų žinių.

V. Daujotis. Laužiamės į atviras duris: nereikia įtikinėti vienas kito, kad bakalauras nerengiamas konkrečiai darbo vietai.

V. Kaminskas. Kaip nereikia? Juk nėra sistemos, kaip bakalaurus adaptuoti konkrečiai įmonei. Tuo ir skiriasi nuo JAV ne tik Lietuva, bet ir Europa.

G. Zemlickas. Ar galima veikti verslo struktūras, kad jos įdiegtų tokią adaptavimo sistemą?

V. Gontis. Ne verslo struktūras reikia veikti. Norint tik-

Mokslas ir visuomenė. Praraja, kurią būtina įveikti (2)

tis realios sąveikos tarp verslo, mokslo bei studijų sistemos, reikia verslininkų paramą mokslo ir studijų institucijoms prilyginti jų mokamiems mokesčiams.

V. Daujotis. Todėl, užuot auklėję verslą, ir pakalbėkime apie nenormalią mūsų mokslo politiką. Universitetų pavyzdžiui ir norėjau Simpoziume parodyti, kad mūsų mokslo politika yra pasyvi. Deja, į Čikagą nuvykti neturėjau galimybių. Švietimo ir mokslo ministerijai pateikiau prašymą paremti mano kelionę į Čikagą, bet tos paramos negavau. Negavau ir paaiškinimo, kodėl man nebuvo skirta parama, nors kelioms dešimtims asmenų toji parama buvo skirta. Priežastis, manau, tame, kad esu gana aštrus mūsų vyriausybės pasyvios mokslo politikos kritikas.

Minėjau, kad aukštųjų mokyklų mokslinė produkcija ir parengti specialistai nėra pakankamos kokybės. Užtenka panagrinėti, kokios siūlomos ir priimamos naujos studijų programos. Kasmet po šimtinę naujų studijų programų bandoma „prastumti“, dauguma jų nekokybiškos ir pritaikytos esamam personalui, kuris – ne paslaptis – juk taip pat nėra patenkinamo lygio.

Noriu grįžti prie reglamentavimo: joks valstybės reglamentavimas nepa-

dės, naujų studijų programų srautas nebus pristabdytas, jeigu patys universitetai nesieks stabdyti to srauto ir kelti studijų bei mokslo lygį.

Pagaliau vadinamieji prestižiniai žurnalai. Buvo 54, vėliau 107, galų gale nutarta, kad nebereikia to sąrašo – nesąjaukio žurnalus skirstyti į prestižinius ir neprestižinius. Kvalifikaciniai reikalavimai dėstytojams: visi vyriausybiniams reikalavimams buvo apeinami, atitinkamai „pataisomi“, sumažinami ir pan. Toks jų likimas. Gal ir gerai – dabar nesiimu vertinti.

Dėl doktorantūros, kurios nuostatai buvo kelis kartus keičiami, tobulinami ir pan. Man pačiam tenka dalyvauti doktorantūros programų kryptų įvertinime nustatant, kuriems universitetams doktorantūros teisė bus suteikiama. Deja, doktorantūros nuostatai vėl pritaikomi prie esamo personalo.

Bet argi visa tai nėra universitetų autonomijos pažeidimas? Šį paradoksą ir noriu diskusijoje išskirti: nė vienas reglamentavimas nepadės, jeigu patys universitetai nesieks pertvarkyti savo veiklos.

V. Gontis. Paramos vykti į Čikagą prof. V. Daujotis negavo todėl, kad aktualią temą pateikė tik tada, kai remtinų pranešėjų sąrašai jau buvo sudaryti ir paskelbti. Dėl universitetų veik-

los reglamentavimo galima pasakyti, kad čia jau seniai peržengta pati pasakutinė riba.

I. Dagytė. Iš tiesų reikia pripažinti, kad hierarchiniai reglamentavimai ženklesnio pozityvaus efekto neduoda. Dažnai savo kategoriškumu jie neigia patys save. Puikus pavyzdys – reikalaujama išskirtinė orientacija į mokslines publikacijas tarptautinį indeksą turinčiuose cituojamuose moksliniuose žurnaluose. Šiuo atveju gausi ir įvairialypė mokslinė spauda, kurią šiandien turime, yra pozityvi prielaida didinti šį neabejotinai svarbų mokslinio rezultatyvumo rodiklį. O ne atvirkščiai. Reikalaujama atveju ir sporte reiktų palikti tik tarptautinio lygio varžybas. Kaip starto poziciją. Turime daugiau kalbėti ir analizuoti visą mūsų publikuotos mokslinės produkcijos srautą. Iki šiol monografijų, kitų mokslinių knygų pavadinimų skaičius bendrame spaudos kontekste augo. Nepriklausomybės laikotarpiu fiksuojame apie 500 pavadinimų mokslinių žurnalų ir serialinių leidinių. Aišku, vieni pasirodė ir užgeso, jų vietą užėmė kiti. Aktyviame mokslinės spaudos sraute jų pavadinimų skaičius mažės. Tačiau bendras publikacinis aktyvumas nemenkas. Auga doktorantų ir jų apginamų disertacijų skaičius (be-

je, Estijoje daktaro disertacijos išleidžiamos atskiromis knygomis). Rinkoje šiandien yra netoli 600 leidėjų, dalis iš jų jaučia publikuotinių darbų stygių. Turime vidutinių ir visai nedidelių spaustuvių su šiuolaikiška įranga ir adaptyviomis galimybėmis. Leidybės kaštai konkurencingi. Yra pajėgių vertėjų į anglų kalbą, o esant reikalui – ir į kitas kalbas. Gal iš esmės stinga spaudos, ir ypač mokslinės spaudos, vadybos ir marketingo specialistų. Tačiau turime svarių prielaidų tapti ne tik mokslinę spaudą plėtojančia, bet ir eksportuojančia valstybe.

Kodėl universitetai linkę pasilengvinti gyvenimą

V. Daujotis. Norėčiau atversti kad ir Harvardo universiteto JAV veiklos nuostatus, kuriuose universitetas patys nusistato reikalavimus. Jie daug griežtesni ir už tuos, kuriuos kartais mes bandome „prakišti“ pro Vyriausybę. Tad kodėl mūsų universitetai nekelia sau tokių aukštų reikalavimų? Tada nebūtų priimamos netikusios studijų programos, pagerėtų mokslo ir studijų kokybė. Pavieniais atvejais sau keliamų aukštų reikalavimų pasitaiko, tačiau didelė dalis universitetų savo veiklos kokybę suinteresuoti kelti žodžiais, bet ne realiais darbais. Turiu teisę tai tvirtinti, nes man Studijų kokybės vertinimo centre tenka nuolat susidurti su naujomis siūlomomis studijų programomis.

G. Zemlickas. Gal visų šių „ligų“ nesama Vilniaus universitete, kurio auklėtinis ir profesorius esate?

V. Daujotis. Pakanka bėdų ir Vilniaus universitete. Pakanka panagrinėti Gamtos mokslų ar Chemijos fakultetų studijų programas ir akivaizdžiai matome, kad mažėja bazinių dalykų. O juk turime parengti gerą specialistą. Neįsivaizduoju, kaip tai padaryti be bazinių dalykų. Todėl ir teigiū, kad universitetuose nėra suinteresuotumo griežtinti reikalavimus.

V. Gontis. Lyginti pasaulinės specialistų rengimo rinkos lyderio – Harvardo universiteto – laimėjimus su Lietuvos universitetais nėra visai korektiška, nes mes dėl objektyvių priežasčių dar nesame lygiaverčiai tos rinkos dalyviai.

V. Daujotis. Tik su Harvardu ar Stenfordu ir reikia lyginti. Tikslą turime išsikelti kuo aukštesnį. Jeigu pradėsime save lyginti su kokiais nors provincijos universitetais, tai gal ir neblogai atrodysime ir toliau save migdysime.

V. Gontis. Tačiau taip lygindami neturėtume nuvertinti savo mokslo ir pateikti save pasauliui labai atsilikusius.

I. Dagytė. Net ir buitinių paskirties produkto gamyba peržengė schemas *žaliava–technologija–produktas* ribas. Verslo vadyboje akcentuojamos kaip itin svarbios vertybės – žmogiškieji santykiai ir laikas. Į universitetų katedrų personalą transformacijos proceso metu iš esmės buvo kreipiamasi vien reikalavimų kalba. Į pasaulinį lygį orientuoti reikalavimai menkai siejasi su materialinės ir informacinės bazės galimybėmis, dėstytojų atlyginimais, krūviais. Kai tarpusavyje diskutuojame, akivaizdu, orientuojamės į problemas. Tie, kurie mūsų diskusijas skaito, ko gero, galvoja apie universitetus kaip apie nesibaigiančių vidinių problemų sritį. Idomių ir reikšmingų tik mums patiems. Tai atsispindi ir platesniuose ryšiuose su visuomene. Kad ir per spaudą. Štai vienas konkretus pavyzdys. VDU magistrantas L. Katičius, išanalizavęs 196 Lietuvos periodiniuose leidiniuose 2002 m. paskelbtus straipsnius, tarp jų rado 1236, kuriuose buvo paminėti VDU ir VU – tiek atskirai, tiek kartu. Studijos ir jų kokybė buvo prisiminta mažiau nei 10 proc.

nurodytos straipsnių imties. O kada dažniausiai minimi šių universitetų vardai? Nurodant, kad konkreti politikos, visuomenės, verslo ar populiarios kultūros įžymybė yra baigusi universitetą ar besimoko jame. Manys, išties nelengva yra dėstytojo duona – „pilkaisiais“ dažnai įvardijami jie „produkuoja“ šimtus specialistų, kurie ryškiai spindi ne tik gimtinėje, bet ir už jos ribų.

Ko stinga mūsų aukštojo mokslo struktūroje

V. Daujotis. Pakankamai aukšti vidiniai reikalavimai yra ir Europos šalių universitetuose. Tačiau jeigu šito nėra Lietuvos universitetuose, vadina, kažko stinga mūsų aukštojo mokslo struktūroje. Man aišku ko – esu neblogai susipažinęs su Vakarų šalių universitetų vidine struktūra, jų valdymu ir teisiniais dokumentais reguliuojančiais jų veiklą. Pirma, mūsų mokslininkai per šį dešimtmetį izoliavosi nuo visuomenės. Universitetų autonomija buvo suvokta klaidingai. Valstybė per biudžetą duoda universitetams pinigų, o šie nori turėti absoliučią autonomiją, t. y. veikimo laisvę be atskaitomybės visuomenei. Vidinėje struktūroje įsivedė visišką demokratiją. Kaip gali būti gamybinėje organizacijoje – universitete – visiška demokratija? Juk dabar rinkimai vyksta nuo apačios ligi pat viršaus. Kiekvienas vadovas yra savo paties pavaldinių įkaitas.

G. Zemlickas. Gal taip yra Vilniaus universitete, bet ne Vytauto Didžiojo universitete? Rektoriaus V. Kaminsko nuomonė čia mums kaip tik labai svarbi.

V. Gontis. Universitetų autonomija – vienintelis išsigelbėjimas nuo akademinio gyvenimo politizavimo. Tačiau prof. V. Daujotis politinio gyvenimo nestabilumą norėtų perkelti į akademinę bendruomenę, pavesdamas politikams tiesiogiai administruoti universitetus.

V. Daujotis. Noriu pratęsti savo mintį. Mūsų žmonės nesuvokia, kas yra ta universitetų autonomija. Demokratija realizuota per rinkimus ir tuo žaista. O juk universitetuose turime ir kai ką padaryti. Deja, dabartinis veiklos modelis labai blogai veikia. Ar universiteto vadovas esant tokiai struktūrai gali kelti didelių reikalavimus savo pavaldiniams? Jis įkaitas.

G. Zemlickas. Ar galėjote šias mintis dėstyti, propaguoti, kai dirbate tik universitete? Tikriausiai tik tapęs Studijų kokybės vertinimo centro vienu iš vadovų pradėjote siekti pertvarkos? Argi ne taip? Ar iš vidaus universitetai gali siekti persitvarkymo? Ko gero, tik išorinis poveikis ir gali juos pertvarkyti?

V. Daujotis. Apie tai kalbu jau aš-

tuonetą metų. Darbas Studijų kokybės vertinimo centre padėjo geriau suprasti mūsų universitetų problemas ir kaip jas spręsti. Universitetai nebegali patys tų problemų išspręsti, tačiau neįdrįstama jų paveikti iš išorės.

I. Dagtė. Puolantieji ir puolamieji. Aukos. Įkaitai. Jei surašytume šiuos žodžius kaip tezaurą, vargu bau neutralus skaitytojas susietų tai su universitetų kontekstu. Gal su karu. Gal su mafija. Ar zoologijos sodu. O kalbame iš esmės apie taikią instituciją, kurios konservatyvumas tam tikrais atvejais turi ir pozityvumo ženklų. Pavyzdžiui, akademinės tradicijos tęstinumo. Iš kitos pusės, kuri yra ir pakankamai adaptyvi. Kaip antai – be kapitalinių įdėjimų pajėgusi persiorientuoti nuo Rytų link Vakarų ašies.

O vidinius pokyčius išties verta giliau patyrinėti. Tokiam projektui reikia ir pajėgų užtektų. Kaip visada – stinga lėšų. O jos atsipirkty, norint pagedaujama viziją greičiau paversti realybe. Kitaip toliau didinsime socialinę įtampą, ieškodami aukų ir įkaitų, kuriais, beje, linę jaustis ne tik dalis administratorių, bet administruojamųjų.

G. Zemlickas. Pripažinkime, kad pataikavimo vadovybei elementų mūsų universitetuose dar pakanka.

V. Daujotis. Kiekviename universitete pakanka. Tik priešariant žodį rektoriui V. Kaminskui noriu iš karto pasakyti, kad užsiuolu ne rektorius. Rektoriai, dekanai tėra įkaitai, aukos.

VDU vadovai nėra pavaldinių įkaitai

V. Kaminskas. Mėgstu kalbėti konkrečiai, nes universitetai labai skirtingi. Galiu pasakyti apie VDU. Nuo pat jo atkūrimo pirmajame Senate turėjome 10 proc. narių, kurie dirbo universitete, antrajame Senate – jau 51 proc., o trečiajame turime maždaug 60 proc. Likusieji – žmonės iš šalies, t. y. mokslininkai iš kitų universitetų, institutų, Lietuvos MA ir pan. Taigi nėra pagrindo tvirtinti, jog paskutiniai du Senatai, kurie mane rinko rektoriumi, buvo sudaryti vien tik iš VDU žmonių. Tad ir apie kandidato ir rektoriaus pataikavimą universiteto bendruomenei negali būti nė kalbos.

Dabar apie katedrų vedėjus, dekanus ir kitų didesnių padalinių vadovus. Juos rektoriaus teikimu tvirtina senatas. Kaip rektorius turiu visą valdžią ir net autokratišką. Vienintelė vieta, kur dar esama demokratijos – tai siūlymas į katedrų vedėjus konkurso tvarka. Siūlo fakultetų tarybos, bet rektorius turi teisę motyvuoti kai kurių pretendentų neteikti senatui. Taigi katedrų kolektyvai renkant katedros vedėją neturi jokios įtakos. Lygiai taip pat fakultetai, renkant rektorių ar dekaną. Tai kodėl kalbate, kad rektorius netu-

ri galios formuoti savo komandą? Vienareikšmiškai tvirtinu, kad pagal Lietuvoje veikiančius įstatymus jis turi pakankamai galios.

Kitas dalykas, jeigu kuris nors universitetas to visai nenori, bet tai jau konkretaus universiteto problema.

V. Daujotis. Bet kalbame juk ne apie privačius, o valstybinius universitetus, kurie naudoja mokesčių mokėtojų pinigus. Universiteto problemos tampa visos visuomenės problemomis.

V. Kaminskas. Įstatyme yra viena, universitete statute parašoma kita ir mėginama „prakišti“ į Seimą, kad ten būtų tvirtinta. Tai kam taip daryti? Juk turime laisvės daryti taip, kaip reikia.

Prof. Vytautas Daujotis – užgimęs polemistas

V. Daujotis. Kalbu visai ne apie VDU ar Vilniaus universitetą, kuriame dirbu. Gerai, teigiame, kad į Senatą įtraukė daug naujų žmonių. O kaip jį suformavote? Iš savo draugų aplinkos?

V. Kaminskas. Kolega! Yra senato sudarymo reglamentas. Mes bendradarbiaujame su dešimčia mokslo institutų ir visi jie pasiūlo po savo atstovą į VDU Senatą – jokios galimybės įsikišti kaip rektorius neturiu. Senate turime aštuonius išėivijos mokslininkus, kuriuos juk taip pat siūlo ne rektorius, o fakultetai. Kaip savo draugus galėčiau įtraukti? Senate taip pat yra Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos mokslų akademijos nariai, juos ir siūlo šios institucijos. Todėl nėra reikalo iš piršto laužti to, ko nėra.

V. Daujotis. VDU valdymo modelis man žinomas, tuo labiau, kad visi sakėme, kaip jis atsikūrė, kokia buvo užsienio lietuvių įtaka ir pan. Nema-

nau, kad tai labai vykęs modelis, veikia tarpinis lietuviško ir amerikietiško modelio variantas.

V. Kaminskas. Nesiginčykime dėl modelio. Aš tik tvirtinau, jog yra galimybė, jeigu norima pasinaudoti, padaryti taip, kad visa universiteto vadovavimo komanda būtų suformuota taip, kaip ir turėtų būti daroma.

Tos nelemtos studijų programos

V. Daujotis. Tvirtinate, kad VDU Senate ir Taryboje pakanka socialinių partnerių ir žmonių iš kitų mokslo institucijų. Tačiau kodėl viso to nepavyksta įgyvendinti kito-

aiškinkimės priežastis. Mano manymu, Lietuvoje visuose universitetuose reikėtų turėti apie 60 bakalauro studijų programų ir kiek daugiau magistro studijų programų. Tačiau ne tūkstantį.

G. Zemlickas. VDU yra vakariečių šalis Lietuvos universitetas, o prof. V. Daujotis kalba apskritai apie šalies universitetus, tam tikrą tendenciją didinti studijų programų skaičių. Toks susmulkinimas nieko gero neduoda, todėl visi turėtume pagalvoti, kaip juo išvengti.

V. Kaminskas. Visą galima padaryti, jeigu dedamos pastangos. Toliau dėl dėstytojų kontingento. Visiems aišku, kad jis senstantis. Tačiau mes VDU su moksliniais laipsniais turime 70 proc. dėstytojų, kuriems dar nėra 50 metų.

V. Daujotis. Problema ne tiek amžiuje, kiek kvalifikacijoje. Dabar turime 16 universitetinių aukštųjų mokyklų, tačiau neužauginome reikiamo dėstytojų potencialo. Skubėta užpildyti naujų universitetų katedras, kurios sparčiai plėtėsi. Todėl dėstytojų kokybė šiandien nepatenkinama.

V. Kaminskas. Kolega, prisiminkime, kaip mes patys užaugome. Mes visi atėjome į aukštąsias mokyklas būdami ne kokiais galiūnais. Sakote, kad jie neužaugo. Bet visi mes palaipsniui užaugome. Kol nebus tarptautinės reglamentacijos ir ekspertizės, tol kalbėti apie studijų programas, kur kertasi šeimyniniai ir kiti interesai, tėra tuščias reikalas. Juk būna, kad geriausių dėstytojų programos nepriimamos, o silpnos „prakišamos“. Todėl, kad vertina ekspertai, kurie nesuinteresuoti ta ar kita studijų programa. Ir tai yra mažos valstybės problema. Tik išorinis vertinimas gali parodyti kas ir ko vertas.

I. Dagtė. Norėtusi gyventi valstybėje, kurioje vis dėlto būtų intelektualų žmonių, turinčių ne tik interesus, bet ir idealų. Kurį žodžiu ir laikysena galima būtų objektyviai pasiremti. Taip pat noriu pasakyti, kad išties tarptautinės ekspertizės svarba yra neabejotina. Tačiau besąlygiškas vertinimo „permetimas“ anapus valstybės sienų gali turėti ne tik teigiamų, bet ir neigiamų pasekmių. Kad ir mažėjantį orumo jausmą. Tad ugdykite ir savus kompetentingus vertintojus.

V. Daujotis. Visiškai sutinku, kažkada mes palaipsniui augome. To negalima pasakyti apie nepriklausomybės laikotarpį. Tiesiog žaibiškai, dažnai beveik be intelektualinių ir finansinių išteklių pridėjo gausybę mokyklų, vadinamų universitetais.

Bus daugiau

Parengė Gediminas Zemlickas

Prof. V. Daujotis Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkui dr. Vygintui Gončiui siūlo atkreipti dėmesį į kitų šalių patirtį

Atslūgus diskusijos įtampai: Vytauto Didžiojo universiteto rektorius prof. Vytautas Kaminskas ir Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Vygintas Gontis

Pradžią Nr. 7, 8, 10

Apie prof. Igną Končių ir kitus jo aplinkos žmones kalbamės su jo sūnumi dr. Algirdu Končiumi, paskutine siejančiaja grandimi su šeima, kuriai XX a. įvykiai nepagailėjo išmėginimų. Prisimindami I. Končių, jo gyvenimiškas nuostatas, psichologinį klimataž šeimoje, pamėginsime įsijausti į to laikmečio dvasią.

Profesorius visada šelpdavo studentus

Koks psichologinis klimatas vyravo prof. Igno Končiaus ir Marijos Kentraitės-Končienės šeimoje? Kokioje aplinkoje augo keturi jų sūnūs, iš kurių šandien Jus vienintelį galime kalbinti? Pradžiai gal prisiminkime, ar labai skirtingi buvo Jūsų tėvo ir motinos vaikų auklėjimo metodai?

Nepasakyčiau, kad tėvo ir motinos supratimas apie vaikų auklėjimą būtų kuo nors skyręsis. Mama turėjo tris seseris, visas jas pažinojau, nes pas visas tris tetas teko gyventi. Visų trijų seserų tvirtinimu, geriausio būdo, labai nuoširdi buvo Manė, t. y. Marytė, mano motina. Pas mus Palangoje visada viešėdavo daug giminių ir šiaip pažįstamų. Prisimenu, sekmadieniais mūsų namuose pietaudavo 12–13 žmonių. Daugiausia tėvo pažįstami. Mama visada vilkdavo produktus, laimei turgus buvo netoli. Man dažniausiai tekdavo mamai padėti kaip vyriausiam sūnui.

Taigi būdama gero, minkšto ir nevaldingo charakterio mama vadovavimą šeimai perleido vyrui. Neatsimenu, kad būtų kada nors kilęs ginčas dėl pinigų ar panašių materialių dalykų. Tėvai visada šiuo reikalu sutardavo. Tiesa, mama buvo gana išlaidi ir nelabai tėvo pinigus taupė.

O tėvas, kiek prisimenu, visada turėdavo šelpiamų studentų, nors jo kaip docento, vėliau profesoriaus, atlyginimas ir nebuvo itin didelis. Prisimenu Vaclovą Kaveckį, vėliau Vilniaus pedagoginio instituto (dabar Universitetas) fiziką, arba Gaidamavičių, kuris su tėvu motociklu keliaudavo po Žemaitiją, fotografuodavo kryžius ir koplytėles. Tėvas nusiųsdavo jiems ir daugeliui kitų pinigų. Neatsimenu atvejo, kad jis būtų kada atsisakęs sušelpinti atėjusių rinkti aukų studentų. Tais laikais buvo rinkliavos gatvėje mada. Paaukojusiam priseg-

Profesorius Ignas Končius – fizikas, etnologas, žemaitis (4)

Sėdi Antanas Končius, stovi iš kairės: Petras – Palangos progimnazijos mokinys, sesuo Antosė, Ignas – Palangos progimnazijos mokinys. Apie 1900 metus.

davo tam tikrą popieriuką, kad į jį daugiau nesikreiptų. Taigi sekmadieniais aukas rinkdavo studentai, žemaičiai, žydai, totoriai ir daugelis kitų, kurie gaudavo leidimą. Tėvas duodavo kiekvienam iš savo sūnų po lygiai pinigų, kad mes galėtume savo dalyį įmesti į aukų dėžutę. Neskirdavo, kuris ten tautininkas ar krikščionis demokratas. Sušelpdavo ir žydus. Kitų atžvilgiu jis buvo labai žmogiškas.

Mėgdavo vaikščioti su vaikais. Aš jau buvau aštuntos klasės gimnazistas, vėliau atvažiuodavau į namus jau kaip studentas. Visi keturi broliai eidavome su tėvu pasivaikščioti. Du mano broliai buvo gana religingi,

vaikščiojo į bažnyčią. Likimas susiklostė taip, kad du broliai eidavo į bažnyčią, o kiti du – retai. Tėvas visada palaukdavo grįžtančių iš bažnyčios. Natūralus santykis su vaikais ir religija. Jo nuostata, kad vaikai taip pat gali turėti savo pomėgius ir pažiūras. Mama buvo tikinti. Šeimoje švėdavome religines šventes, mokykloje ir gimnazijoje juk taip pat lankėme tikybos pamokas. O tėvas nebuvo nei šliūpininkas, nei laisvamanis.

Trumpai drūtai, buvo normalus žemaitis?

Taip, pats tikriausias žemaitis. (Juokiasi) Būdamas Žemaitijoje visada užeidavo į bažnyčią, būtinai ir

Nuotraukos iš dr. A. Končiaus rinkinio

kelionių metu. Senos žemaičių medinės bažnyčios jam buvo labai prie širdies, o mūrinės – taip sau.

Taigi formavomės geroje aplinkoje, tad ir tėvas nesibaimino, kad galime išaugti kokie niekadėjai. Kaune gyvenome netoli Vytauto gatvės, Karo ligoninės g. 7. Netoliese buvo generolo Žukausko namai. Priešais mūsų namus buvo nedidelė koplytėlė ir karo ligoninė. Koplytėlę prižiūrėjo rašytojas kun. Adolfas Sabaliauskas-Žalia Rūta. Tėvas nepraeidavo pro šalį jo neužkalbinęs.

I. Končius labai mėgo gamtą, buvo labai pastabus. Norėjo, kad ir mes jo pėdomis sektume. Su hidrologu Steponu Kolupaila ir istoriku Konstantinu Avizoniu tėvas parašė knygutę *Kelionės po Kauno apskritį*.

Kas visas šias iškilias asmenybes siejo – hidrologą, istoriką ir fiziką bei etnologą viename asmenyje? Dėmesys kultūrai, gamtai?

Taip pat ir dėmesys skautijai. K. Avizonis daug metų buvo rimtas senas skautas. Prisimenu jį skautų vasaros stovyklose. O S. Kolupaila taip pat buvo skautas ir prisiekęs keliautojas. Jis skautų keliavimo upėmis pradininkas. Kartu mielai keliaudavo Bronius Kviklys. Paskutinę jų kelionę, kiek prisimenu, buvo Vilniaus apylinkių upėmis. Lietuvoje tuo metu jau šeiminkavo rusų kareiviai.

Prisimenu, kaip Kaune per Nemuno tiltą eidavome į Fredą, tėvas specialiai sūnus vesdavo į botanikos sodą. Ne kažin kas tame tarpukario botanikos sode augo, bet vis viena lankydavomės. Aptarinėdavome ir tiltą, kuriam vokiečiai buvo padarę atsargines fermas. Jeigu tiltas būtų subombarduotas, vokiečiai greitai jį

Prof. Ignas Končius

būtų atstatę. Lankydavomės ir Kauno fortuose. Prie mūsų prisidėdavo ir vienas kitas studentas, kurį tėvas kviesdavo prisijungti. 4–5 valandas vaikščiodavome sekmadieniais.

Tėvas pasakojo, kaip prieš Pirmąjį pasaulinį karą vienas rusų botanikas vaikščiojo po tuos fortus ir surašinėjo aptinkamus augalus. Iš tikrųjų sudarinėjo fortų schemas, kurios buvo perduotos vokiečiams. Prasidėjus karui vokiečiams užimant Kauną tie fortai nė karto neiššovė, nes vokiečiai turėjo visus jų planus.

Svarbiausia – buvimas kartu šeimoje

Svarbus momentas, kad pietus valgydavome vienu metu visi šeimos nariai. Vaikai grįždavo iš mokyklos, tėvas – iš universiteto. Pietų metu buvo sprendžiami visi šeimos klausimai. Ar kuris šliūrsi, ar šaukštą negerai laiko – buvo pataisoma, auklėjama. Viskas vykdavo visų šeimos narių akyse. Svarbiausia – buvimas kartu, kad ir po valandą kasdien. Tai ir buvo auklėjama šeimoje: per pietus viską išsiaiškindavome. Kokius kas pažymius gavo ir panašiai, nors tėvas šiuo požiūriu

Emilija Navickaitė Klovienė, Ignas Končius, Petras Končius ir jo žmona Marija Gurklaitė

Marija ir Ignas Končiai su sūnumis. Iš kairės Vytautas, Liudas, Jurgis ir Algirdas. Palanga, 1938 m.

nebuvo nei žingeidus, nei įkyrus. Kasdien neklausdavo apie pažymius, gautus mokykloje.

Per pietus aptardavome mamos išvirtus valgius. Mama virdavo miesčioniškus patiekalus, o tėvas juokaudavo: *Tu išvirk mums žemaitiškos košės*. Tos košės gaudavome vasarą Palangoje iš močiutės. Mūsų močiutė Kentrienė, tokia dar šūstri moteris, be galo skaniai gamindavo menkę. Per naktį žvejai pagaudavo, rytais tinklus iškratydavo ir veždavo žuvį vežimais į Žemaitiją. Iki Plungės gal ir nenuveždavo, bet Karteną pasiekdavo. Ledo nebūdavo, bet vakarinę Žemaitiją šviežia tos dienos žuvimi aprūpindavo.

Kaip močiutė gamindavo tą ypač skanią menkę?

Faršiuodavo. Garsėjo ta farširuota menkė ir tarp žydų. Paskui labai skani buvo paprastai kepta su grietinės padažu menkė. Su bulvėmis. Menkė atsilupdavo kaip padas nuo bato, dideliais luitais ir be ašakų. Sušlamšdavome visą nebijodami užspringti. Taigi tuos pajūrio valgius gamindavomės, ypač vasarą.

Valgydavome gana daug mėsos, bet mama buvo ir pakankamai taupi. Mūsų didelei šeimai žąsį sukirsti buvo vieni niekai. Todėl mama tą žąsį, arba dvi, iškepavo, atskirdavo mėšą nuo kaulų ir visą mėšą permaldavo su mašinėle. Pridėdavo pipirų, lauro lapų, kitų prieskonių – ir į puodą. Šią masę, kurią žemaičiai kartais vadindavo *kiunke*, tepdavome ant duonos – liežuvį galėjai nuryti. Vis dėlto *kiunkė* – tai dažniausiai būdavo spirgai iš kiaulienos, kuriuos taip pat tepdavo ant duonos. Mamai labiausiai pasisekdavo įvairios sriubos.

Visada, kaip vėliau tarybiniais laikais, pietus valgydavome iš trijų patiekalų: pirmo, antro ir kompoto. Obuolių turėdavome prisidžiovinę maišus, o J. Remeika iš savo parduotuvės Kėdainiuose atveždavo maišus cukraus. Mat maišais pirkti buvo pigiau. Prisimenu, už cukraus 100 kg tekdavo mokėti 88 litus. O šiaip cukrus buvo parduodamas po litą už kilogramą.

Ką tu nori pasakyti? Visi būdavome pavalgę, nors šeima buvo didelė.

I. Končiaus pedagogika

Prie namo Kaune turėjome labai nedidelį žemės sklypelį, kurį tvarkė pats tėvas. Sodino palei žemę augančias obelis, rožes. Tiek ten tos vietos ir tebuvo. Buvome įpratinti nežaisti futbolo, patys skaldėme malkas, valydavome nuo gatvės sniegą. Atsikraustė į mūsų dviejų aukštų namo pirmąjį aukštą rašytojas Augustinas Gričius su šeima. Jis visada sakydavo: *Žemaičiu mane Končius padarė*. Rašytojas buvo nuo Gruzdžių, bet paskui save vadino žemaičiu. Mūsų šeimoje keturi vaikai, A. Griciaus šeimoje – trys ir dar žmonos sesuo Oškinaitė-Sutkuvienė, ir dar Gricienės bobutė. Kaip čia visiems tame darže tilpti? Vis dėlto labai gražiai sugyvenome, apie tai primena ir nuotraukos. Visi vaikai mokėjo elgtis, tėvo įvestos tvarkos niekada nepažeidė.

Ar tėvas I. Končius skirdavo vaikams bausmių, nuobaudų?

Niekada nėra buvę, kad kas nors būtų dingę nuo tėvo stalo ar bet kur iš namų. Rašomajame stalo tėvas turėjo didelį stalčių, kuriame buvo sudėti įvairūs staliaus įrankiai. Jais tėvas puikiai mokėjo naudotis, net elegantiškai valdė. Mėgdavo gerus įrankius. Kur vaikui nereikis tų replių ar plaktukų. Bet niekas nedrįsdavome

kišti nosies į tėvo stalčių. Net norėdami įkalti vinį nedrįsdavome liesti tėvo įrankių.

Kadangi nebuvo rimtų priežasčių, dėl kurių galėtume būti nubausti, tai ir tų nuobaudų gaudavome nedaug. Dėl blogesnio pažymio tėvas niekada nebausdavo. Pasirašydavo dienoraštyje, šiek tiek pabardavo.

Vaikai savo ginčus spręsdavo patys, tėvui nesiskųsdavo. Apskritai skundiku buvo draudžiama būti. Jeigu kildavo koks šeimyninis nesupratimas, tai dėl nepaklusnumo mamai. Neklausė, kažko nepadare ir panašiai. Augant vaikams to nepaklusnumo būdavo daugiau ir žodžio nepakakdavo. Tada per pietus vykdavo „posėdžiai“. Jeigu mama pasiskųsdavo, paskui vaikus užjausdama kažko nepasakydavo, pati susinervinusi pradėdavo ašaroti. Tyla prie stalo reikšdavo artėjančią audrą. Tėvas po pietų liepdavo eiti į miegamąjį, pasiimti dirželį, nusimauti kelnes ir

Tėvo darbo kopyltėlė „pastauninke“ prie pušies

laukti. Esu gavęs lupti ir aš, bet dėl ko – negalėčiau prisiminti. Apskritai tėvas nemėgdavo vaikų nei tampyti už ausų, nei stumdyti – tai būtų paniekimas. Tačiau nusikaltusį bausdavo dirželiu.

Prisipažindavo gana skaudžiai lupdaves, antraip būtų paniekinta ir pati bausmė. Visai neleisdavo nubaustajam verkti – cit, kad nė žodžio. Atbėgdavo greitoji pagalba – mama. Tuo konfliktas baigdavosi.

Paskui, kai paaugau, tėvas sakydavo mamai: *Motin, kad tu negali su savo vaikais susitvarkyti. Juk tas vaikas man nenusikalto, o man reikia jį lupti. Kokia mano širdis yra?* Taigi tokia bausmės procedūra tėvui nebuvo priimtina, todėl jis sugalvojo kitą bausmę. Pasodindavo ant kėdės, o pats rašo. Prasižengėlis turėdavo ramiai sėdėti ir mąstyti apie savo blogą elgesį.

Kartą kažkas paskambino telefonu, tėvas išėjo į posėdį ir pamiršo nubaustą vaiką. Grįžta, o vaikas klusniai sėdi. Nuo sargybos niekas negali nuimti. Nors mama sakydavo kilti nuo kėdės, bet tėvas prisakė sėdėti. Šiandien gal keistokai atrodo. Psichologiškai nėra gerai versti sėdėti prasikaltusį vaiką, geriau būtų už bausmę liepti nuravėti lysvę.

Kai sovietmečiu buvau pavarytas iš Kauno, aš taip pat buvau pasiūlęs Vilniaus žemės ūkio technikumui taisyti panašią darbo bausmę. Pasiūlymas iššaukė tikrą audrą, mane kad

užpuolė: *Ką, jūs darbą niekinate? Darbas yra garbės dalykas! Štai taip. Tarybiniais pedagogams buvo nepriimtina bausti darbu. Daugybė sistemų sukurta, kaip reikia bausti ir auklėti. Per daugybę šimtmečių vienos ir geriausios sistemos taip ir nepavyko išrasti. Tik į vieną sistemą negali žmogus įsikibti, tenka modeliuoti ir derinti įvairias sistemas. Laikai keičiasi, kartu ir žmonių pažiuos, taigi, ir supratimas apie bausmes.*

Brolių Vytauto ir Jurgio Končių likimas

Galima apibendrinant pasakyti, jog prof. Ignas Končius paprasčiausiomis priemonėmis sugebėjo neblogai suvaldyti keturis savo sūnus. Ir ne tik suvaldyti. Jis formavo ir jų vidinį pasaulį, diegė jiems tikrąsias žmonių bendrabūvio vertybes, kūrė asmenybes. Beje, dar labai mažai kalbėjomės apie Jūsų brolius, išskyrus Amerikoje gyvenusį ir ten mirusį Liudą.

Kiekvienas iš mūsų turėjo tam tikrus įgimtus pradus ir pagal juos vėliau tęsė savo gyvenimą. Su savo jauniesniu broliu Vytautu, gimusiu 1920 metais, mes su tėvais ir J. Remeika grįžome per Maskvą iš Stavropolio į Lietuvą. Kone vagonė brolis ir gimė. Dar išsaugojau lašgaminą, ant kurio iš Stavropolio gyvuliniam vagonė važiuodama miegodavo mama. J. Remeika tapo brolio Vytauto krikšto tėvu. Jis niekada nepamiršdavo savo krikšto sūnaus, atvykęs į Dotnuvą, o vėliau – Kauną, visada atveždavo brangių saldinių. Labai nekvailas žmogus buvo J. Remeika, nors ir iš paprastų žmonių. Niekada nematėme jo sukrypsio. Visada pasitempęs, labai mandagus, mokėdavo ponioms rankas pabučiuoti – neatskirtum nuo profesoriaus. Pagaliau juk buvo vyras po kariuomenės, dalyvavęs Pirmajame pa-

me, nors ir iš paprastų žmonių. Niekada nematėme jo sukrypsio. Visada pasitempęs, labai mandagus, mokėdavo ponioms rankas pabučiuoti – neatskirtum nuo profesoriaus. Pagaliau juk buvo vyras po kariuomenės, dalyvavęs Pirmajame pa-

Plungės bažnyčia

Jurgis ir Algirdas Končiai prie kopyltėlės su šv. Jono skulptūrele Purvaičiuose. 1938 m. liepos 27 d.

sauliniame kare.

Gimus broliui Vytautui mama persirgo šiltine. Todėl tėvas visada sakydavo, kad šis sūnus gimęs sunkiomis aplinkybėmis, gal todėl buvo nepaprastai smarkus, rėksmingas ir nervingas. Tėvas lyg ir rasdavo pateisinimą nepaprastam rėksmingumui. Iš tikrųjų taip ir buvo. Tėvas buvo pastabus ir jautrus tokiems dalykams.

Dar pridursiu, kad Vytautas buvo labai geros širdies, mėgdavo draugystę. Aš, Jurgis ir Liudas mokėmės Kauno *Aušros* gimnazijoje, o Vytautas – jėzuitų gimnazijoje. Tarp kitko, toje pačioje gimnazijoje mokėsi rašytojas Vytautas Sirijos Gira ir A. Smetonos sūnus Julius. Kauno Universitete Vytautas pradėjo mokslus medicinos fakultete ir metė, atvažiavęs į Vilnių gyveno pas Horodničius. Čia studijavo teisę, bet nebaigė.

Karo metais vedė ir išūnijo žmonos sūnų. Tėvas išvyko į Ameriką, aš likau šeimos galva. Kai Vytautas su žmona atsidūrė Vokietijoje, persikėlėlių stovykloje, tai nutiko savaip įdomus dalykas. Amerikiečiai teikdavo kvotas įvairių tautybių žmonėms, kiek kurių išleisti į Ameriką. Buvo ir kvotos rusams. Kadangi Vytautas buvo gimęs Rusijoje (jį net ir vadino me Tolia), pakelyje į Lietuvą, tai pateko į rusams skirtą kvotą – taip atsidūrė Amerikoje. Pirmas iš visos Končių giminės (1946). Po dvejų metų Niujorke pasitiko tėvą. Širdingo būdo, labai geros širdies, bet „šalapatris“. Amerikoje niekur negalėjo pritapti, mokėsi rentgenologų kursuose – baigęs tvarkė rentgeno

aparatus. Bet sekėsi ne kažin kaip, todėl tėvo užrašuose yra parašyta: *Po velnių, vyrams po 39 metus, o aš turiu jiems dar pinigų siųsti*. Toks buvo Tolia-Vytautas. Bet draugų – gerų, širdingų – turėjo per akis.

Jis ir mirė per Šv. Velykas. Išvakarėse lėbavo, kitą dieną draugai atėjo aplankyti, o Vytautas ant lentos gulė. Tas jį aplankęs klasės draugas buvo Petrauskiukas – Kipro Petrausko sūnus, gydytojas.

Matote, kaip likimas žaidžia su žmonėmis.

Koks Vytauto Končiaus išūnyto žmonos vaiko likimas?

Buvo geras vaikas. Užaugęs dalyvavo Vietnamo kare. Mirė praėjusiais metais, sulaukęs daugiau kaip 70 metų. Gyveno vienas. Jo pelenai atvežti į Lietuvą ir čia palaidoti. O jo senelis, regis, pavardė Ščiuka buvo fabrikantas Rokiškyje, kur turėjo žemės ūkio padargų fabrikėlį.

Mano trečiasis brolis – Jurgis, kaip ir aš, karo bangai ritantis per Lietuvą pasiliko tėvynėje. Jurgis buvo gimęs 1923 metais. Mokėsi *Aušros* gimnazijoje. Buvo labai ramus, tylus, savotiškas.

Išstojo į medicinos fakultetą. Per vokietmetį tėvas vaikus pasiūsdavo į Ukmergę, kol praeis gaudynės į vokiečių kariuomenę. Kiti važiuodavo Žemaitijon į senelio ūkį. Karo metais ir prasidėjo dramatiškas Končių šeimos irimas. Du broliai Končiai atsidūrė Amerikoje, o du liko Lietuvoje su mama. Dabar likau tik vienas.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

SUVOKĘS BEKRAŠTĘ ERDVĘ, SUPRATĘS BEGALINĮ LAIKĄ...

AKADEMIKO PROFESORIAUS JUOZO DALINKEVIČIAUS 110 METŲ JUBILIEJŲ PASITINKANT

Šiais metais mokslo visuomenė mini lietuviškosios geologų mokyklos puoselėtojo, kelių geologijos mokslo šakų pradininko, ilgamečio Kauno ir Vilniaus universitetų katedrų vedėjo, pirmojo Geologijos ir geografijos instituto direktoriaus, akademiko ir profesoriaus Juozo Dalinkevičiaus 110 metų jubiliejus sukaktį.

Juozas Dalinkevičius gimė 1893 m. birželio 13 d. Ukmergės apskrityje, Pamūšio kaime, ūkininkų Adomo Dalinkevičiaus ir Kotrynos Griganavičiūtės šeimoje. Kartu augo dar du broliai ir keturios seserys. Tačiau nelengvas gyvenimas tėvą privertė dešimtmetį Juozuką išvežti pas savo brolių kunigą į Juchnovę Balstogės vaivadijoje. Iš ten mokytis jis važinėjo į Gardino realinę gimnaziją, kuri buvo filologinės pakraipos. Nuobodoką lotynų, graikų, senovės slavų, vokiečių ir prancūzų kalbų mokymąsi pagyvino veikla įdomiame gamtos mylėtojų būrelyje, turėjusi net tris Ceiso teleskopus. Šešiolikmetis gimnazistas pamato *Marso opoziciją*, o netrukus tampa Prancūzijos astronomų draugijos nariu, už vertingus Neptūno ir Merkurijaus stebėjimus apdovanojamas žinomo to meto astronomo K. Flamariono pasirašytu šios draugijos diplomu. Tokia sėkmė lėmė sidabro medaliu baigusio gimnaziją Juozo Dalinkevičiaus 1911 m. stojimą į Petrapilio universiteto fizikos ir matematikos fakulteto astronomijos specialybę. Reikia pridurti, kad Profesorius mėgo ne tik tiksluosius mokslus. Yra žinoma, kad jaunystėje jis taip pat mėgo griežti smuiku, tapė paveikslėlius, kurių vienas šiuo metu yra saugomas Lietuvos geologijos muziejuje, Vienvyje.

Deja, matyt, negausūs dangaus skliauto stebėjimai ir begaliniai matematiniai skaičiavimai aritmetiniu atvėsinio jaunuolio žavėjimąsi astronomija. Po metų jis – jau Petrapilio kasybos (kalnakasybos) instituto markšneiderystės ir geodezijos specialybės studentas, kuriuo tapo įveikęs didelį konkursą (14 žmonių į vieną vietą) ir sunkius stojamuosius egzaminus. Paskaitas skaitė žymūs Rusijos geologai, jau daug dešimtmečių įsitvirtinę klasikų gretose – V. Baumanas, I. Mušketovas, D. Nalivkinas, J. Fiodorovas ir kiti. Susidomėjimas Žemės gelmėmis nebuvo atsitiktinis. Kaip vėliau prisiminė profesorius Juozas Dalinkevičius, įtakos turėjo jo kaimo valsčiaus sekretorius K. Šulga, kuris kaupė didelę geologinių radinių, tarp jų ir suakmenėjusių organizmų, kolekciją. Besimokydamas Gardino gimnazijoje jis kurį laiką gyveno pas Radiševskius, kurių sūnus studijavo Petrapilio kasybos institute ir iš jo nemažai girdėjo apie geologijos mokslą. Reikia manyti, kad profesijos pasirinkimui įtakos galėjo turėti ir pažintis su Domeiku šeima Gervėčiuose, kur J. Dalinkevičius susipažino su garsaus geologo, mineralogo ir etnologo Ignato Domeikos (1802–1889) knygomis. Įdomu tai, kad greta studijų bei darbo markšneiderystės ir geodezijos katedroje, jis taip pat dalyva-

vo institute observatorijos darbuose. 1919 m. J. Dalinkevičius, išklausęs visus specialybės kursus ir išlaikęs egzaminus, nors instituto baigimo diplomo ir neturėjo, buvo paliktas katedroje etatiniu asistentu, papildomai trejetą metų darbovosi valstybiniame optikos institute. O diplomo neturėjo dėl to, kad nelaikė naujai įvestų visuomeninių disciplinų egzaminų ir negynė diplominio projekto. Tada tai atrodė nelabai svarbu. 1921 m. jam buvo pavesta parengti naują kasybos geometrijos kursą, kurio paskaitų konspektas *Gomaja geometrija* buvo išspausdintas apolografu. Vieną šios knygos egzempliorių, kaip ir daugelį kitų profesoriaus dokumentų, šiuo metu galima pamatyti Lietuvos geologijos muziejaus J. Dalinkevičiaus memorialinėje ekspozicijoje.

Per tryliką savo studijų bei darbo metų Petrapilio kasybos institute jis nemažai padirbėjo įvairiose geologinėse ekspedicijose. Pabuvojo Estijoje, Kryme, Kazachstane, Karelijoje, Donbase, tyrinėjo Timano kalnus, Bolšezemelskąją tundrą, plaukė Rusijos šiaurės upėmis Vyumu, Vyčegda, pasiekė Uchtą. Visos šios kelionės turėjo didelės reikšmės praktiniams igūdžiams, taip pat mineralinių žaliavų svarbos valstybės ūkyje suvokimui. Tai labai pravertė, tėviškės kaimyno paragintam, 1924 m. sugrįžus į Lietuvą. Čia jis savo darbą susiejo su Lietuvos, vėliau Vytauto Didžiojo universite-

rimus, parengė plytinės diplominių projektą, kurį apgynė 1930 m. ir gavo diplomuoto technologo inžinieriaus vardą. Jau studijuodamas jis vedė paleontologijos pratybas, o po diplominio darbo apsigynimo ėmėsi skaityti petrografijos, geologijos įvado, regioninės geologijos, stratigrafinės (istorinės) geologijos, fizinės geografijos kursų, vedė kristalų optikos pratybas.

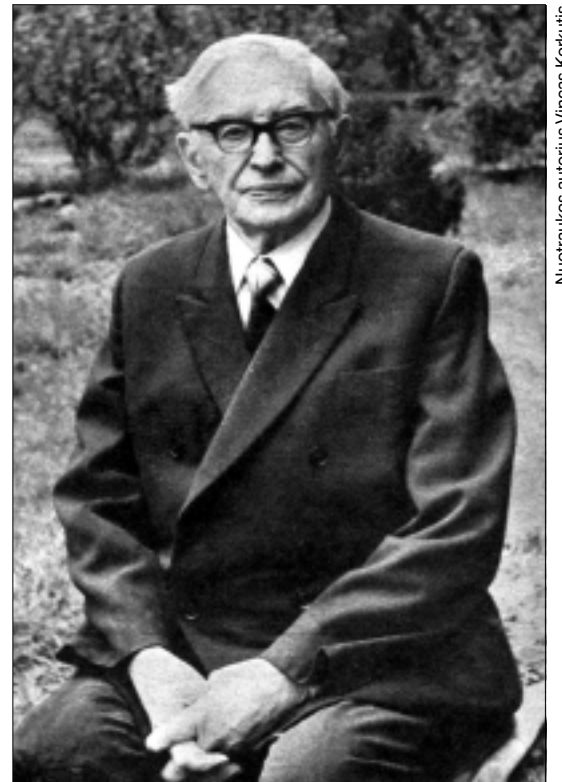
Vasaromis ir rudenį Profesorius su savo bendradarbiais arkliais, dviračiais, traukiniais ir autobusais leisdavosi į geologines ekspedicijas po valstybę. Buvo tyrinėti Šventosios slėnio devono, neogeno ir kreidos periodų sluoksniai, prie Jurbaruko, Skirsnemunės bei Jiesios slūgsantys kreidos klodai, taip pat jūros periodo sluoksniai Papilėje, triaso – prie Vadaksties ir Alkiškių, permio – prie Menčių, Vegerių ir Sablauskių, devono – prie Žagarės, Skaistgirio, Kruojos, Mūšos, Lėvens ir Nemunėlio. Buvo nagrinėjamas ir pirmųjų grėžinių karnas, kaupiamos uolienų ir fosilijų kolekcijos, aiškinama įvairaus amžiaus sluoksnių slūgsojimo padėtis. 1933 m. Graco universitete J. Dalinkevičius apgynė daktaro disertaciją apie Šventosios slėnio terciarą ir vidurinio devono oldredą. O dar po dviejų metų VDU sėkmingai apgynė habilitacinį darbą apie kreidos periodo ichtiofauną ir stratigrafiją. Tai buvo laikotarpis, kai Profesorius

leogeografija, pasirodė daug vertingų spausdintų publikacijų. Šiame darbe labai daug padėjo pirmieji geologijos studentai B. Tijiūnaitytė, J. Dobrovolskis, S. Bucevičiūtė, J. Rugienius, J. Rimšaitė, A. Stonis, J. Šernas.

1940 m. gegužės 13–14 d. Kaune įvyko daugiausia J. Dalinkevičiaus suorganizuotas pirmasis lietuvių ir latvių geologų suvažiavimas. Po jo įvyko ekskursija nuo Jiesios šlaitų prie Kauno iki atodangų Šiaurės Lietuvoje. Tų pačių metų vasarą, gražinus Vilniaus kraštą Lietuvai, Geologijos ir mineralogijos katedros geologijos kabinetas buvo perkeltas į sostinę ir sujungtas su Vilniaus Stepono Batoro universiteto Geologijos katedra, kuriai nuo 1941 m. vasaros pradėjo vadovauti J. Dalinkevičius. Tuo pat metu (nuo 1940–10–11) Profesorius buvo paskirtas antraeilėms pareigoms Kauno universiteto Statybos fakulteto neetatiniu lektoriumi, buvusios Mineralogijos ir geologijos katedros bazėje įkurtoje Inžinerinės geologijos katedroje, o tų pačių me-

tas. Pirmaisiais pokario metais Profesorius po truputį mažino savo darbo krūvį Kaune ir nuo 1948 m. atsidėjo darbui tik Vilniaus universitete. Tais pačiais metais Vilniuje įsikūrė ir visa šeima. Kadangi šiame universitete oficialiai buvo paskelbtas priėmimas į geologijos specialybę, J. Dalinkevičiui iš pradžių teko skaityti visas geologijos disciplinas. Po metų kitų jam pradėjo talkinti V. Gudelis, A. Basalykas, kiti jauni specialistai. 1946 m. jam buvo patvirtintas tik mokslų akademijos nario korespondento vardas. 1949–1952 m. buvo Geologijos ir geografijos instituto direktoriaus pavaduotojas moksliniam darbui, o 1946–1955 m. kaip antraeilininkas vadovavo instituto stratigrafijos ir tektonikos sektoriui. Vilniaus universiteto Geologijos katedros vedėju Profesorius išbuvo iki 1963 m. Išėjęs į pensiją jis darbovosi VU Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos katedroje profesoriumi konsultantu. Iki 1971 m. jis dar skaitė TSRS geologijos kursą, nors jau gyveno Kaune (Rūtų g., 16), dar ilgai dalyvavo specializuotos tarybos darbe moksliniams laipsniam teikti geologijos kryptyje. Šių eilučių autoriui teko laimėti 1970 m. pavasario semestre išklausti Profesoriaus skaitomų TSRS geologijos kurso paskaitų. Netrukus doc. V. Skuodžio iniciatyva kartu su dr. Z. Malinausku teko talkinti Profesoriumi tyrinėjamam kreidos periodo cenomanio-turonio sluoksnių ribą Marvelės pakrantėse prie Kauno, o dar po septynerių metų – pajusti tvirtą ir draugišką Profesoriaus rankos paspaudimą sėkmingai apgynus disertaciją.

Iš laiko perspektyvos žvelgiant į profesoriaus Juozo Dalinkevičiaus nuveiktus darbus, sunku pervertinti jų reikšmę ir svarbą. Akivaizdu, kad jiedviem su profesoriumi M. Kaveckiu teko sunki ir garbinga misija dar tarpukaryje padėti tvirtus pamatus krašto geologijos pažinimui, o pokariu – išugdyti net kelias geologijos specialistų (mokslininkų ir praktikų) kartas. Žinoma, jų specializacija, stambesni darbai, mokslinio, pedagoginio ir visuomeninio pobūdžio veikla buvo skirtinga ir nevienareikšmė. Grįžtant prie profesoriaus Juozo Dalinkevičiaus, reikėtų pabrėžti kai kurias jo išvartas galias vagas Lietuvos geologijos moksle.

Profesorius J. Dalinkevičius apie 1976 m.

Su I lietuvių ir latvių geologų suvažiavimo dalyviais Pajesyje 1940 m. Iš kairės į dešinę stovi J. Dalinkevičius, N. Delė, B. Tijiūnaitytė, O. Melis

tu Kaune. Pradėjo dirbti Geologijos katedroje, kuriai vadovavo doc. M. Tomašauskas. Tų pačių metų vasarą jis jau dalyvavo universiteto organizuotoje geologinėje ekspedicijoje. 1926 m. Mineralogijos ir Geologijos katedros buvo sujungtos į vieną, kuriai vadovavo doc. M. Kaveckis. Nežiūrint didelio išsimokslinimo bei praktinės patirties, J. Dalinkevičiui teko vis tik 1926 m. įstoti į Lietuvos universiteto Technikos fakulteto Chemijos technologijos skyrių, kur studijas pradėjo iš karto nuo VI semestro. Parašė diplominį darbą apie Lietuvos molio ty-

lankėsi ir gilino žinias Vokietijoje (Berlyne, Miunchene, Karaliaučiuje) ir Austrijoje (Grace), Belgijoje (Briuselyje) ir Prancūzijoje (Paryžiuje), Slovėnijoje (Liublianoje), arčiau pažino Rytų Alpes, Vezuvijaus apylinkes Italijoje. 1936 m. jam suteikiamas docento mokslinis vardas, ėmėsi vadovauti Geologijos ir mineralogijos katedroje įsteigtam geologijos kabinetui, aktyviau rengti geologijos specialistus. Vadovaujant Profesoriumi, šiame kabinete buvo tyrinėjamos ikikvarterinių periodų nuogulos, jose randamos fosilijos, stratigrafija, tektonika, pa-

tų rudenį – profesoriumi ir katedros vedėju. 1941 m. rugsėjo 22 d. J. Dalinkevičius išrenkamas Lietuvos mokslų akademijos tikroju nariu, o tų pačių metų gruodžio 2 d. – naujai įkurto (1941–06–11) Geologijos ir geografijos instituto direktoriumi (antraeilėms pareigoms). Deja, prasidėjęs antrasis Pasaulinis karas pristabdė Vilniaus ir Kauno universitetų bei instituto darbus. Daug rūpesčių kėlė katedrų aparatūros, bibliotekų, kolekcijų, kito inventoriaus gelbėjimo ir išsaugojimo darbai, kraustymasis iš vieno patalpų į ki-

Pirmiausia tai stratigrafiniai (sluoksnių amžiaus nustatymo) tyrimai, kuriuos profesorius J. Dalinkevičius laikė visų geologinių darbų kertiniu akmeniu. Be jų neįmanomas nei mineralinių žaliavų paieška, nei krašto paleogeografinės ar tektoninės raidos tyrimai, nei tikslesnio geologinio žemėlapio ar geologinio gelmių pjūvio sudarymas. Ypač daug jis pasidarbavo tiriant ir detalizuojant Lietuvos ir gretimų kraštų devono, permio, jūros, kreidos ir terciaro (paleogeno ir neogeno) periodų stratigrafiją. Pirmasis Lietuvoje nustatė karbono ir neogeno periodų sluoksnius. Tačiau stratigrafinių išvadų pagrįstumas, ypač tiriant senų jūrų sukietėjusias nuosėdas (klintį, dolomitą, mergelį, kreidą, smiltainį ir t. t.), priklauso nuo jose surastų ir apibūdintų suakmenėjusios faunos ir floros (fosilijų) radinių. Tai jau paleontologijos mokslas, nagrinėjantis gyvybės raidą tolimoje geologinėje praeityje. Profesorius sukaupe išties didelę devono, jūros ir kreidos periodų fosilijų kolekciją, kuri dalimis saugoma Lietuvos geologijos muziejuje, Vievyje (132 vnt.), Vilniaus universiteto Geologijos ir mineralogijos katedroje (apie 2000 vnt.) bei Geologijos ir geografijos institute (986 vnt.). J. Dalinkevičius pirmą kartą surado ir aprašė 37 iki šiol nežinomų fosilijų egzempliorius, daugiausia brachiopodų ir selachijų rūšių holotipus ir paratipus.

Profesorius yra Lietuvos geologinio žemėlapių sudarymo pradininkas. Šį žemėlapi, kurio pirmąjį variantą sudarė ir paskelbė 1926 m., jis pildė ir tiksline 33 metus, sudarydamas net 17 vis tikslesnių variantų. Tai buvo savotiška „geologinio žemėlapių tarnyba“, kurią šiandien tęsia Profesoriaus mokinių mokiniai. Šis žemėlapis visą laiką buvo reikalingas kaip didesnių regionų (Pabaltijo, Rytų Europos platformos, visos Europos) žemėlapių sudėtinė dalis, taip pat daugelio naudingųjų iškasenų suradimo prognozei bei paieškai. Dar tarpukaryje Profesorius aktyviai darbuos Energijos komiteto Žemės turtų tyrimo sekcijoje, kuriai pirmininkavo prof. P. Jodelė, o pastarojo padėjėjas buvo inžinierius A. Damašis. J. Dalinkevičiui priklausė šiuo metu plačiai Lietuvoje eksploatuojamo neogeno laikotarpio kvarcinio smėlio prie Anykščių, permio periodo klinties, devono periodo dolomito, triaso ir kvartero amžiaus molio, kitų statybinių medžiagų žaliavos paieškų krypties pagrindimas, taip pat naftos telkinių Vakarų Lietuvoje suradimo teigiama prognozė, kuri pirmą kartą akivaizdžiausiai pasitvirtino 1964 m. naftos fontanu gręžinyje Šiuparių kaime (Klaipėdos raj.).

Atskirai paminėtini J. Dalinkevičiaus darbai, kurių jis toliau neplėtojo, tačiau jie turėjo didelę reikšmę vienos ar kitos geologijos mokslo šakos raidai Lietuvoje. Tai 1943–1944 m. Anykščių rajone jo vykdyti inžineriniai geologiniai tyrimai užtvankai statyti ir vėliau (1944 m.) pasirodęs jo straipsnis apie geotechnines konstantas. Jis pirmasis (1944 m.) pateikė paskutiniojo Žemės periodo (kvartero) stratigrafinę schemą, pagrindė ne

Geologijos ir geografijos instituto, Vilniaus universiteto, Lietuvos mokslų akademijos, Lietuvos geologijos tarnybos bei Lietuvos geologų sąjungos atstovų sudaryto organizacinio komiteto, skirto akademiko profesoriaus Juozo Dalinkevičiaus 110 metų jubiliejaus paminėjimui, siūlymu **numatomi tokie jubiliejiniai renginiai:**

Birželio 12 d. – mokslinė konferencija *Profesorius Juozas Dalinkevičius: geologijos mokslas ir praktika* Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Didžiojoje auditorijoje. Pranešimus skaito prof. J. Paškevičius, prof. A. Grigelis, prof. A. Gaigalas, doc. V. Skuodis, dr. Z. Malinauskas ir kiti. Pradžią – 14 val.

Birželio 13 d. – ekskursija autobusu maršrutu Vilnius – Pamūšio kapinės (Ukmergės raj.) – prof. J. Dalinkevičiaus namas Kaune (Rūtų g., 16) – kreidos periodo atodangos Jiesios slėnyje prie Rokų – Lietuvos geologijos muziejus Vievyje (prof. J. Dalinkevičiaus memorialinė ekspozicija) – Vilnius. Išvykstama 8 val. Dalyviai registruojami konferencijos metu.

Smulkesnė informacija teikiama telefonais: 2 104 700 ir 2 104 690

mažiau 4 ledlaikių buvimą mūsų krašte ir šią klimato kaitą susiejo su paleolito žmogaus plitimu Europoje. Profesorius visą laiką populiario mintį apie vieno gero ir turtingo geologijos muziejaus sukūrimą Lietuvoje, daug laiko skyrė ir energijos geologinių kolekcijų tvarkingam kaupimui, o taip pat jų gelbėjimui ir išsaugojimui karo metais. Ryški jo domėjimosi sfera – geologijos mokslo Lietuvoje istorija. Tai ir geologijos mokslas Vilniaus universitete, ir Geologijos katedros, kuri šiemet minės savo 200 metų jubiliejų, veikla, ir XIX a. lietuvių geologo Antano Giedraičio tyrinėjimai, ir t. t.

klaidų, neatsikratęs buržuazinio objektyvizmo, apolitiškumo, prastai vadovaujant personalui, priėmė į darbą svetimus tarybinei santvarkai elementus ir t. t. (Z. Malinauskas. *Lietuvos aidas*, 1993–06–11). Pasinaudota, matyt, ir tuo, kad Profesorius buvo tikintis ir nepartinis, nelinkęs pataikauti to meto valdininkams. Vienintelė paguoda jam buvo miela šeima (žmona Genovaitė, dvi dukros ir sūnus), keli draugai, tokie kaip prof. J. Dagys, na, žinoma, ir būrys ištikimų mokinių. O pastarųjų būrys tikrai didelis, toliau tęsiantis Profesoriaus pradėtus ir rutuliotus darbus. Tai S. Žeiba, J. Kisnerius, V. Gudelis, J. Paškevičius, A. Grigelis, V. Karatajūtė-Talimaa, V. Lelešius, M. Kabailienė, O. Kondratienė, V. Juodkazis, A. Gaigalas, P. Suveizdis, A. Jurgaitis ir daugelis kitų. Nemažai jo mokinių tapo daktarais ir habilituotais daktarais, profesoriais, geologinių institucijų vadovais. Tai jų iniciatyva buvo išleista graži ir turininga, gausiai iliustruota knyga *Juozas Dalinkevičius* (sudarytojai J. Paškevičius ir A. Grigelis, Vilnius, *Mokslas*, 1988, 350 p.), kurios informacija rėmėsi ir šių eilučių autorius. 100 metų jubiliejaus išvakarėse Naujosios Akmenės miesto taryba J. Dalinkevičiaus vardą suteikė vienai miesto gatvei, o jubiliejaus metu buvo atidengta memorialinė lenta ant Profesoriaus namo su nedidelės observatorijos kupolu Kaune (Rūtų g., 16).

1991 m. Tarptautinė žvaigždžių registro organizacija Sektanto žvaigždynė esančią žvaigždę Nr. 218100486 pavadino profesorius Juozo Dalinkevičiaus vardu. Pasirodo, tokį pasiūlymą pateikė Bahamų salos Nissau mieste gyvenanti Profesoriaus brolio Antano Dalinkevičiaus (A. Dalen) dukra dailininkė B. Dalen-Sands, kuri su savo dėde susirašinėjo ir žinojo jo laimėjimus geologijoje bei astronomijoje (Z. Malinauskas, *Lietuvos aidas*, 1991–07–18). Kaip matome, profesorius Juozo Dalinkevičiaus mokslinių interesų akiratyje savotiškai rungėsi dvi mokslo mūzos: astronomija ir geologija. Viena jų ugdė bekrastės erdvės suvokimą, o kita – begalinio laiko supratimą. Viena jų, prieš šimtmetį dilgėtelėjusi Profesoriaus širdyje ir visą gyvenimą stebėjusi tik iš tolo, šiuo spindi tolimajame žvaigždynė. Kita jų, pasiglemžusi beveik visą Profesoriaus laiką, vedžiojo jį po ne mažiau paslaptinę požeminę materializuoto laiko pasaulį.

Habil. dr. Valentinas Baltrūnas

Prie Kareiviškių gręžinio (Pakruojo raj.) 1959 m.

Iš knygos Juozas Dalinkevičius, 1988

**VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS**

skelbia konkursą į šias etatines vietas:

EKONOMIKOS IR VADYBOS FAKULTETE:

Ekonomikos katedroje: profesorius – 1.

Finansų katedroje: docentų – 2.

Vadybos katedroje: profesorius – 1.

GAMTOS MOKSLŲ FAKULTETE:

Aplinkotyros katedroje: vedėjo (profesorius arba docento).

Biologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektorių (daktarų) – 2; asistento – 1.

Chemijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); profesorius – 1; lektoriaus (daktaro) – 1; asistento – 1.

Fizikos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento).

Aplinkos tyrimų centre: mokslo darbuotojo (daktaro) – 1.

HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETE:

Anglų filologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektoriaus – 1.

Etnologijos ir folkloristikos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento).

Filosofijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); profesorius – 1; lektoriaus (daktaro) – 1.

Istorijos katedroje: profesorius – 1; lektorių (daktarų) – 2.

Lietuvių kalbos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); profesorius – 1; docento – 1.

Lietuvių literatūros katedroje: vedėjo (profesorius arba docento).

Vokiečių ir prancūzų filologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento).

Slavistikos centre: jaunesn. mokslo darbuotojo – 1.

INFORMATIKOS FAKULTETE:

Matematikos ir statistikos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); profesorius – 1; docento – 1.

Taikomios informatikos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); profesorius – 1; docento – 1; lektorių (daktarų) – 2.

KATALIKŲ TEOLOGIJOS FAKULTETE:

Bažnytinės teisės katedroje: vedėjo (profesorius arba docento).

Religijos studijų katedroje: asistentų – 2.

Teologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); asistento – 1; jaunesn. mokslo darbuotojo – 1.

Šv. Antano religijos studijų institute: lektoriaus (daktaro) – 1.

Vilkaviškio vyskupijos filiale: asistento – 1.

MENŲ INSTITUTE:

Menotyros katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektoriaus (daktaro) – 1; lektoriaus – 1.

Teatrorologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektorių (daktarų) – 2.

SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETE:

Edukologijos katedroje: docento – 1.

Bendrosios psichologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektorių (daktarų) – 3; asistento – 1.

Teorinės psichologijos katedroje: docentų – 3.

Sociologijos katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektoriaus (daktaro) – 1.

POLITIKOS MOKSLŲ IR DIPLOMATIJOS INSTITUTE:

Regionistikos katedroje: katedros vedėjo (profesorius arba docento); docento – 1.

Viešojo administravimo katedroje: katedros vedėjo (profesorius arba docento); docento – 1; asistento – 1.

SOCIALINIO DARBO INSTITUTE:

Socialinio darbo katedroje: vedėjo (profesorius arba docento); lektoriaus (daktaro) – 1.

TEISĖS INSTITUTE:

docento – 1; lektoriaus (daktaro) – 2; asistento – 1.

UŽSIENIO KALBŲ CENTRE:

docento – 1; lektorių – 3; asistentų – 2.

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRE:

mokslo darbuotojo (daktaro) – 1.

KAUNO BOTANIKOS SODE:

Introdukuotų augalų laboratorijoje: mokslo darbuotojų (daktarų) – 3; jaunesn. mokslo darbuotojo – 1.

Pedagoginis krūvis ir etato dydis nustatomas sudarant darbo sutartį.

Dokumentai – prašymas Rektoriaus vardu, mokslo laipsnių diplomų ir pedagoginių vardų atestatų kopijos, mokslinė autobiografija, mokslinių darbų sąrašas – priimami iki birželio 13 d. 16 val. adresu: Laisvės al. 53, 301 kab. 3000 Kaunas, tel. 32 33 14

Rektorius

Atkelta iš 5 p.

ir laiku baigti Lietuvos universitetą Kaune 1926 m.

Daugiausia naudos P. Katiliui buvo kataloguojant 1924 m. iš Miuncheno atvežtą garsaus matematiko Aurelijaus Vosso biblioteką (6000 vnt.), kurią sudarė tuometiniai naujausių matematikos žurnalų komplektai ir garsiausios pasaulio matematikos knygos, kurios tada tapo prieinamos Lietuvoje besidomintiems matematika (O. Folko rūpesčiu ir pastangomis).

O. Folkas (1892–1989) yra rašęs, kad jo ilgo gyvenimo laimingiausias laikotarpis buvo Kaune (1923–1930), kur parašęs ir išleidęs pirmą vadovėlių studijuojantiems matematiką *Paprastųjų ir dalinių diferencialinių lygčių teorijos paskaitos* (Kaunas, 1929). Prartarmėje autorius dėkoja P. Katiliui už talkininkavimą. O. Folkas Lietuvai atstovavo šešiuose tarptautiniuose matematikų suvažiavimuose, garsindamas jos vardą pasaulyje. Keliose matematikos srityse dirbo mokslinį darbą ir per tą laiką matematinėje literatūroje paskelbė 15 svarbių straipsnių. Vadovavo daugeliui diplominių darbų. Tarp jų ir P. Katiliaus *Rutulinių funkcijų asimptotinės reikšmės*, kuris 1926 m. buvo labai gerai įvertintas. Lietuvos studentams skaitė įvairius matematikos kursus. O. Folkui išvažiavus į Viurzburgą ir P. Katiliui grįžus iš Heidelbergo, VDU universitete Kaune darbas su studentais nenusmuko, nes daugelio matematikos diplominių darbų vadovas buvo pats P. Katilius (remiantis akademiku Broniumi Grigelioniu).

Net pietauti neidavę, o išsivirdavę kavos ir užkandę, ką O. Folko nurodymu ir už jo pinigų P. Katilius nupirkdavęs, galima sakyti, dirbė be atokvėpio. Tada P. Katilius pastebėjęs, kaip rūpestingai ir tiksliai O. Folkas elgiasi su pinigais. Gal dėl to ir P. Katilius visą gyvenimą panašiai elgėsi. Be abejonės, labai išsilavinęs, kilnus, dvasingas ir reiklus daugiaamžės vokiečių kultūros atstovas prof. O. Folkas įvairiais atvejais įspūdingai veikė savo jauną, guvų, gabų ir darbštų studentą P. Katilių. Dar kelis žodžius apie O. Folką, kuris iš Kauno 1930 m. išvažiavo į Viurzburgo universitetą dėstyti matematikos ir ten liko iki savo amžiaus galo. 1980 m. šventė savo darbo 100-ąjį semestrą ir nuo to laiko visuomenėje oficialiai buvo vadinamas *Viurzburgo observatorijos tėvu* bei *Viurzburgo Gamtos fakulteto tėvu*, nes šių įstaigų kūrimui ir vadovavimui buvo atidavęs daugiausia jėgų. Dabar Viurzburgo universiteto matematikos institute yra O. Folko Atminimo kambarys (Nr. 112), apstatytas brangiais jo baldais ir daiktais, kuriame saugomi jo rankraščiai, nuotraukų ir kitų matematikų laiškų rinkiniai, senos labai vertingos knygos ir kitas mokslinis palikimas. O. Folkas savo diferencialinės geometrijos, dangaus mechanikos, astronomijos, matematikos ir gamtos mokslų istorijos tyrinėjimais įgijo didelę autoritetą. Buvo žymus J. Keplerio, L. Oileirio, I. Niutono žinovas, ypač rūpinosi savo mokytojų H. Lybmano ir F. Lindemano archyvais. Visą amžių skatindamas kitus ieškoti tiesos savo istoriniuose tyrinėjimuose laikėsi taisyklės: *Grįžti prie originalų*. O. Folkui padėjo daugelio užsienio (tarp jų ir antikinių) kalbų mokėjimas.

Grįžkime prie P. Katiliaus asmenybės ištakų. Prie Marijampolės iš Katiliškio kaimo kilusio Petro Katiliaus genealoginis medis rodo, kad jo proseneliai Jonas Katilius, gimęs Katiliškių kaime (tėvo linija), ir Mykolas Matulaitis, gimęs Netičkampio kaime (motinos linija), yra gimę apie 1750 m. Šiuose ne daug vienas nuo antro nutolusiuose kaimuose dar iki šiol ži-

Apie profesoriaus Petro Katiliaus asmenybės vystymąsi

nomi Katilių ir Matulaičių gyvenamieji namai su kiemais. Iki 1948 m. tremties Katiliškių kaime yra gyvenusi profesoriaus motina, M. Matulaitytės dukra, ir brolis Juozas. Pažvelkime į šias gimines iš arčiau. Bus tiksliau.

P. Katiliaus proseneliai yra Petras Katilius (apie 1782–prieš 1869), Jono sūnus, ir Magdalena Grinevičiūtė (prieš 1800–po 1869). Seneliai Vincas Jonas Katilius (1821–1869), Petro sūnus, ir Marija Karužaitė (1833–1905). Tėvai Juozas Baltramiejus Katilius (1869–1928), Vinco Jono sūnus, ir Magdalena Katiliūtė (1881–1977), M. Matulaitytės dukra, kurių santuoka 1901 m. vasario 18 d.

P. Katiliaus motinos linija – Matulaičiai iš Netičkampio kaimo. Proproseneliai Mykolas Matulaitis ir Ieva Ramanauskaitė; proproseneliai Juozapas Matulaitis, Mykolo sūnus, ir Marijona Tumosaitė, kurių santuoka 1814 m. sausio 13 d.; proseneliai Antanas Stanislovas Matulaitis, Juozapo sūnus (1819 m. gegužės 9 d.–1873), ir Kotryna Rudvalytė, gimusi 1827 m. Abu iš Netičkampio kaimo, kurių santuoka 1844 m. vasario 26 d. Seneliai Pijus Katilius (1839 sausio 7d.–1924 m. balandžio 18 d.), Vinco Jono Katiliaus sūnus, ir Marijona Matulaitytė (1846 m. spalio 18 d.–1930 kovo 7 d.), Antano Stanislovo dukra, kurių santuoka 1866 m. vasario 30 d. Šie yra P. Katiliaus motinos tėvai.

Iš šių genealoginio medžio duomenų galima drąsiai tvirtinti, kad P. Katilius jau su motinos pienu yra gavęs archaiškos baltų valstiečių kultūros (giminingos senajai indoeuropiečių) pagrindus. Jis yra gimęs labai darbščioje ir giliai religingoje, senų tradicijų, orioje valstiečių šeimoje. Retas anų laikų šviesuolis turėjo laimės baigti

davo, kad vaikai mokytųsi. Vadinas, kol baigė gimnaziją, P. Katilius nebuvo pasitraukęs nuo savo šeimos ir artimais su ja bendravo.

Habil. dr. prof. J. Totoraitis (beje, yra buvęs ir P. Katiliaus istorijos mokytoju), kilęs nuo Marijampolės, yra tyrinėjęs ir aiškinęs, iš kur Katiliai, ku-

gai apkaltinę ir atskyrę nuo mažų vaikų bei ūkio tvarkymo. Tėvas tada buvo pasitraukęs į Ameriką nuo mobilizacijos į rusų-japonų karą. Ji labai verkusi ir praradusi sąmonę. Kai atsigavusi, supratusi, kad galėjusi neišteisinti ir numirti. Tada patyrusi, kad tik vienas Dievas težinaš tiesą. Nutarusi

Prof. Petro Katiliaus šimtmečio minėjime Vilniaus universitete šalia dviejų fizikų – profesorių Algirdo Petro Stabinio ir Viktoro Šugurovo, du matematikai – profesoriai Vygantas Paulauskas ir Bronius Grigelionis

rių pavardė amatininkiškos kilmės, yra atsiradę ir paplitę Marijampolės apskrityje (3 Katiliškių kaimai), o prie miesto – Tarpučių kaime, Mokolų kaime ir kt. yra gyvenę net po kelias Katilių šeimas. XX a. pradžioje Katiliškių kaime prie Marijampolės gyveno dvi Katilių šeimos, net ne giminės P. Katiliui. Prof. J. Totoraitis rašo, kad Katiliai čia gyventi atsikėlę per Dzūkiją iš Rytų Lietuvos nuo Švenčionių, Švenčionėlių...

Apie prof. P. Katiliaus šeimą le-

melsti Jį, daryti gerus darbus, kitiems „neužduoti širdies“, neskriausti kitų... Pasidarę daug lengviau gyventi. Turėjusi daug rūpesčių. Labai daug dirbusi, kad nelikdavę laiko domėtis kitų žmonių gyvenimu. Iš tikrųjų P. Katilius jau nuo mažens iš savo kilnios motinos yra gavęs aukštos moralės principus. Savo motiną jis visą gyvenimą labai gerbė, ji mirė tik 15 metų anksčiau už jį. Palyginus anksti mirė P. Katiliaus tėvas (1928 m.), kai visi vaikai dar mokėsi. Todėl Onutė ir Juozas turėjo palaikyti mokslą ir grįžti

namo padėti motinai šeiminkauti dideleme ūkyje (55 ha). Būsimojo agronomo ekonomisto brolio Antano padedamas Juozas netrukus pavertė jį pavyzdinčiai moderniu ūkiu. Beje, karas sutrukdė Antanui Vienoje baigti savo daktarinę disertaciją. Onutė po poros metų ištekėjo ir po antro gimdymo, pagimdžiusi dvynukus, mirė nuo širdies ligos. Pirmąją jos dukrelę Nijolę užaugino Petras. Vyriausioji Julija po tėvo mirties greit pradėjo mokytojauti ir ištekėjo už agronomo Prano Grigaliūno, jie užaugino tris vaikus. Jaunėlis Kazys, tapęs gydytoju, su Antanu ir Julijos šeima 1944 m. pasitraukė į užsienį, vėliau visi apsigyveno Amerikoje. Po tėvo mirties motina dar 49-rius metus gyveno (našlavo) su nevedusiu sūnum Juozu (už kurį tik 3 m. anksčiau mirė). Visą tą laiką džiaugėsi labai padoriais ir išmoksintais vaikais. Dar trumpai apie rusų kultūros įtaką P. Katiliaus asmenybės vystymuisi.

P. Katilius mėgdavo pasakoti apie mokymąsi Voronežo M. Yčo gimnazijoje karo metu (1915–1918), kai visko matęs. Bet prie jo blogis neprilipęs,

nes reikią gyventi savo galva. Buvęs tik 12–15 metų vienas su draugais, be tėvų, bet labai norėjęs mokytis. Tapęs daugiau savarankiškas ypač per revoliuciją badaujant, kai mokiniai buvo išleidžiami į kaimą užsidirbti maistui. Tada susipažinęs su vietiniais gyventojais, jų papročiais. Per vakarones išgirdęs liaudies dainas, pamatęs jų šokių, pajautęs stepių gausmą...

Voroneže išmoko rusų kalbą, per pamokas nagrinėjo L. Tolstojaus, Dostojevskio, Puškino ir kt. kūrybą, susipažino su rusų istorija. Matyt, paauglystėje Voroneže įgytos žinios ir įspūdziai neišblėso visą gyvenimą, kad tarpukaryje Kaune, Laisvės alėjoje esančiame kioske, nusipirkdavo tarybinę *Pravdą*, *Izvestijas* pasiskaityti apie kitokią santvarką, su kuria buvo susipažinęs pačioje jos pradžioje. Tiesa, P. Katilius buvo labai žingeidus. Jam rūpėjo kas vyko pasaulyje. Ir draudžiamu laiku pasiklausydavo radijo iš užsienio. Tik sakydavo, kad negalima niekam pasakoti. Šalia I. Kanto veikalų *Grynojo proto kritika* (Leipzigas, 1924), savo rašomajame stale laikydavo ir Bloko poezijos rinkinėlį. Atėjus tarybinei santvarkai matematikos paskaitas studentams skaitė rusiškai. Būdamas 1940 m. fakulteto sekretoriumi, darbovietėje viename stalčiuje užrakindavo gautas iš Maskvos įvairias instrukcijas. Kartą laborantė paklausė, kodėl užrakinaš. Atsakė, kad *tu nelandžio-tum, kur nereikia*. Čia būtina pastebėti, kad P. Katiliaus pastabos būdavo trumpos ir griežtos, bet pasakytos ne piktai, neįžeidžiančiai, net geranoriškai, kad nereiktų pakartoti. Ir ši laborantė, matyt, daugiau nesidomėjo, nors kitą dieną rado visus užrakintus stalčius, kurie išsaugojo raštus, kol 1944 m. vasarą grįžo tarybinė armija. Todėl Rusijos europinėje dalyje pirmasis pradėjo veikti Vilniaus universitetas, tik po gero pusmečio gavęs iš Maskvos direktivas, nes aukštojo ir vidurinio mokslo ministerija pavėlavo susiorganizuoti.

Jau anksčiau susipažinome su O. Folko vokiečių kultūros poveikiu P. Katiliui. Dabar pažvelkime, pas ką ir ko jis mokėsi seniausiame Vokietijos Heidelbergo universitete, įkurtame 1386 m. spalio 28 d. vienoje iš pačių gražiausių šalies vietų. P. Katilius studijavo 1927–1929 m., kai Žmogaus genijus ir rankos buvo vienodai išpuošios-išpuoselėjusios senąją miesto architektūrą, tiltus, skulptūras bei aikštes ir miestą supusią nepaprasto grožio gerai sutvarkytą gamtą. P. Katilius sakydavo, kad papasakoti neįmanoma. Reikia pamatyti.

Nuo seno į Heidelbergo universitetą buvo kviečiami dirbti geriausieji Europos mokslininkai. Jame yra studijavusi ne viena pasaulio mokslo garsenybė. Čia mokėsi ir dirbo astronomas korifėjas Maksas Volfas (1863–1932), kurio paskaitų P. Katilius klausė 4 semestrus ir labai gerai išlaikė egzaminą. Nors tada matematikos Meka buvo Göttingene, bet Heidelberge dirbo žymus geometras Henrikas Lybmanas, vadovavęs P. Katiliaus matematikos daktarinės disertacijai ir norėjęs jį pasilikti savo asistentu. Tada Heidelbergo universitete dirbo savo jėgų žydėjime XX a. filosofas korifėjas Karlas Jaspersas (1883–1969), išleidęs trijų tomų pagrindinį veikalą *Filosofija*, 1931–1932, atnešęs autoriui pasaulinį garsą. P. Katilius iš klausė prof. K. Jasperso 3 semestrus skaitomą kursą *Įvadas į filosofiją* ir vieną semestrą *Filosofinės pasaulėžiūros bruožai*. Be to, pas tą patį filosofą išlaikė filosofijos egzaminą iš I. Kanto (1724–1804) pagrindinio veikalų *Grynojo proto kritika*. Pagaliau susiformavo P. Katiliaus pasaulėžiūra, kurios laikėsi visą gyvenimą. Iki pat mirties rašomojo stalo

Sėdi (iš kairės): B. Keturauskas, dvi nežinomosios, P. Katilius, O. Folkas, O. Stanaitis ir kt. Apie 1929 m.

gimnaziją gyvendamas pas tėvus. Paprastai vaikus išveždavo mokytis toli nuo namų, į didesnius miestus. P. Katiliui Lietuvos universitetas Kaune buvo tik maždaug už 50 kilometrų nuo tėviškės. Profesorius mėgdavo pasakoti, kad į Rygiškį Jono gimnaziją eidavęs pėsčias, prastesniu oru veždavę arkliais, o per purvyną jodavęs raitas. Tada tik seserys čiuoždavę rogėmis, kurias traukdavo du stiprūs arkliai. Butą prie gimnazijos samdydavo tik per didžiuosius šalčius. Ir tai šeiminkaudavo viena iš šeimoje sunkiai dirbti negalinčių giminaičių, kuri ir prižiūrė-

genda pasakoja, kad nežinia iš kur atėję trys broliai: Juozas, Vincas ir Vaclovas. Pirmieji du išsikirtę mišką, išsidirbė žemę, susikūrė šeimas ir laimingai gyvenę (profesorius yra Juozo šeimos palikuonis), o Vaclovas nieko nedaręs, tik pasižiūrėjęs, kaip broliai triūsia ir išvažiavęs. Vėliau žmonės išgirdę, kad šis įsikūręs Amerikoje. Juokaujama, kad Katiliai yra trijų gyminių: pirmi aukšti ir ploni (Katiliuose), antrieji žemi ir stori (Tarpučiuose), tretieji žemi ir ploni (apie Vilkaviškį).

Motina yra pasakojusi, kad Petruvi būvę tik dujei metukai, kai ją neteis-

staliuje arti savęs laikė K. Jasperso nurodyta I. Kanto veikalą *Grynojo proto kritika*, su savo ranka pieštuku pabrauktomis citatomis egzaminui. P. Katilius atokvėpio valandėlėmis dažnai šią knygą paskaitinėdavo, kartais pasikviesdavo ir mane prisiminti pasidalinti. Daug citatų mokėjo atmintinai. Jomis dažnai paremdavo ir savo svarbesnes mintis. P. Katilius buvo tapęs tikru I. Kanto mokslo pasekėju. Tačiau iš visų Heidelbergo universiteto profesorių kaip etaloną, palikusį giliausią išpūdį, laikė filosofą K. Jaspersą, tarsi jausdamas jam dėkingumą už supažindinimą su I. Kanto mokslu.

P. Katilius savo studijas Heidelbergo universitete prisimindavo kaip šviesiausių gyvenimo laikotarpį, supažindinęs jį su senomis vakariečių profesorų ir studentų tradicijomis, vokiečių miestiečių kultūra, jų tvarka ir drausme. Tai labai pravertė karo metu atėjus vokiečių okupacijai dirbant VU Gamtos matematikos fakulteto dekanu. Virš įėjimo į Heidelbergo universitetą švietė kilnus užrašas: *Dem freien Geist (Laisvai dvasiai)*. Šis posakis galėjo prisidėti prie P. Katiliaus visą gyvenimą išlikusios laisvos ir nepriklausomos laikysenos (akademikas J. Kubilius). Mėgdavo pasakoti apie savo jaukią senutę šeiminiukę, vieno profesoriaus našlę, gyvenusią netoli universiteto, poniją Lentz, pas kurią turėjęs visas sąlygas intensyviai dirbti. Todėl iš jos neišsikraustęs.

Dabar vis dažniau girdėti šnekų, kad P. Katilius buvo gimęs po laimingą žvaigždę; visą gyvenimą praleidęs be antrankių, be tremties. Kas gi buvo ta jo laimingoji žvaigždė?! Ogi – DARBAS (26 m. amžiaus matematikos mokslų daktaras), pareiga ir atsakomybė! Dar artojiška kantrybė, ryžtas, valia ir ištvermė!

Dėl įgimto proto ir anksti pradėto lavinti matematinio mąstymo (vaikystėje atmintinai spręsti uždavinius) išugdyta jo pagrindinė savybė – skirti stambius dalykus nuo smulkmenų. Todėl P. Katiliaus vedami posėdžiai būvę trumpi ir dalykiški; skaitomos paskaitos glaustos ir aiškios; vadovėliai perspektyvūs ir greit nesenstantys. Nuo pat ankstyvos vaikystės P. Katiliui motinos įdiegta kita savybė – skirti gerį nuo blogio. Jis įpratintas šalintis nuo blogio. Todėl pastebėjęs bent šiek tiek nesąžiningą žmogų, tuojau atsiribodavo nuo jo. Iš tolo jo vengdavo. Nemeluodavo nei sau, nei kitiems. Sakydavo, kad melas labai menkina, žemina žmogų. Manęs, kad visi turi būti lygūs prieš įstatymus, o pats stengėsis pagal juos gyventi (paliko *Lietuvos žinių* rinkinį, kelias konstitucijas: Lietuvos, TSRS ir kt.). Buvo labai drąsus, tarsi baimės jausmą užslopinęs. Sakydavo: *nedaryk kitiems blogo ir nereikės bijoti! Nesilygiuok į daugiau turinčius ir nesijausi nelaimingas. Padėk visiems, kam reikia, nors neprašo. Jei nenori turėti priešų, nesirodyk pranašesnis už kitus.* Į pirmą vietą savo Aš neikišdavo ir į kitų reikalus nesikišdavo. Daugiau domėdavosi gyvenimo reiškiniais. Jokiai partijai nepriklausė. Jo manymu, kiekvienas Lietuvos pilietis turi rūpintis ir iš visų jėgų dirbti, kad tas mažas žemės lopinėlis tarp didelių valstybių-ryklių kuo ilgiau išsilaikytų. Juk vienybėje – galybė! Apie P. Katilių galima daug parašyti. Jo prigimtinę baltų kultūrą papildė kaimyninės slaviškoji ir vokiškoji, išugdžiusios didžią asmenybę, kuriai prilygti dar ir dabar daug kam nelengva.

Teodora Katilienė

P.S. Jeigu gerbiama skaitytojai nuotraukoje tarp studentų rastų jiems pažįstamų, prašome pranešti redakcijai.

Atkelta iš 2 p.

mokslininkų intelekto. Tai labai gerai, tačiau šiandien, drįsčiau pasakyti, to jau nepakanka. Pasakysiu Mokslo Lietuvos patirties pavyzdžiu. Kalbinant mokslininkus, rektorius, mokslo institucijų darbuotojus, įvairių sričių mokslininkus ir pateikiant jų požūrį, laikraščiu tenka būti daugiau jų minčių perpasakotoju, jų patirties perteikėju skaitytojams. Gerai, jeigu galime rektorius kalbinti jiems sugrįžus iš Bolonijos Italijoje ar Salamankos Ispanijoje, kur buvo svarstoma Europos Sąjungos mokslo ateitis, bet tai tėra tik mūsų mokslininkų požūris, tik jų perpasakoti išpūdžiai. Verdame savo pačių sultyse, o skaitytojais pasigenda labiau kritiško, platesnio požūrio, europinio ar net pasaulinio konteksto mūsų publikacijose.

Tačiau kas šiandien rūpinasi kad ir mokslo tematika rašančių žurnalistų kvalifikacijos kėlimu, profesiniu tobulinimu? Niekas. Juk net į Vokietijoje ar Čekijoje – vardiju artimiausias šalis – vykstančias konferencijas niekas žurnalistų nesikviečia, niekas ir nepasigenda. Nebent tai būtų Lietuvos televizijos žurnalistai, kurie vėliau Panoramai parengia pusantros minutės reportažą.

A. Monkevičius. Visiškai pritariu šioms mintims. Deja, šiuo metu susi-

APIE MOKSLĄ IR VISUOMENĘ – IŠ BOEING'Ų SKRYDŽIO

darė tam tikra „duobė“, kurią būtina įveikti. Suprantu, jog lengviau pasakyti, kad tai reikia daryti, bet kaip? Pirmiausia tam reikia papildomų išteklių. Norėdami skatinti mokslą, kuris juk iškart keičia gyvenimą, mes pamiršome, kad labai svarbu įtikinti žmones, parengti visuomenę. Be supratingumo ir visuomenės palaikymo didelių pėrmainių nepasieksime. Juk kas skirsto valstybės biudžetą? Taip, politikai, tačiau jie priklauso nuo rinkėjų, kurių įtaka yra pakankamai didelė. Jeigu rinkėjų nuomonė palanki skirstant biudžetą, tai ir turime esamą padėtį. Juk randama įvairių būdų, kaip nuimti nuo mokslo ir skirti daugiau tiems, kurie garsiau šaukia, sugeba reikalauti protesto akcijomis ir panašiai. To nesusieba mokslininkai ir tai didelė jų bėda. Asmenybių orumas, aukštesnė vidinė kultūra ir kiti dalykai, susiję su didesniu išsilavinimu neleidžia viso to daryti.

Matyt, visi kartu turėsime gerai pagalvoti, ką reiktų ir būtina daryti. Mūsų nedaug: 60 tūkst. pedagogų, dar keliasdešimt tūkstančių aukštųjų mokyklų ir mokslo institutų darbuotojų. Iš viso 80–90 tūkst. rinkėjų balsų. Mes nesame lemiama jėga kaip rinkėjai. Todėl mums svarbu įgyti didesnę visuomenės pasitikėjimą ir palaikymą. Tam reikia šviesti visuomenę, kad ji mus suprastų ir paremtų. Be mokslo propagavimo ir platesnio mokslininkų veiklos paviešinimo tiesiog neįmanoma mūsų tolesnė veikla.

Turime tapti prioritete jėga valstybėje

ML. Kad ir nedaug tų mokslininkų ir pedagogų – lyginant pagal rinkėjų balsus – tačiau juk kiekvienas šios srities atstovas turi nemažą įtaką tarp kitų žmonių ir gali įtakoti nemažai rinkėjų iš kitų socialinių grupių. Savivaldybėse, sa-

vo regionuose pedagogų, mokslo žmonių balsas galėtų būti geriau girdimas.

A. Monkevičius. Jis girdimas. Mūsų veiklos rezultatai nėra tokie, kad būtume visai nepastebimi ar ignoruojami, bet mes turime siekti tapti prioritete jėga valstybėje. Tokia jėga dar nesame, nors į visas strategijas šis siekis įrašytas.

Jeigu palyginsime, kaip veikia įvairių veiklos sričių mechanizmai, kurie galėtų padėti mums gauti lėšų iš struktūrinių fondų, pagaliau įgyti ir didesnę palankumą visuomenėje, tai mokslo ir moksle dirbančių padėtis keistųsi. Deja, kol kas mes atsiduriame jeigu ir ne gyvenimo paribuose ar parašėse, tai visvien toli gražu ne pirmajam pozicijose. Deja, šiandien taip yra. Bet mokslo bendruomenė turi telkti pastangas, kad padėtis keistųsi.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Mokslininkų bendruomeniškumas – galimybė išlikti

Atkelta iš 3 p.

reikia dabar, įgyti ankstesniais metais. Tie žmonės yra stiprūs mokslininkai, tačiau jų nėra tiek, kiek reikalauja milžiniškas dabartinių studentų srautas.

ML. Tad ko, kokių kompetencijų šiandien valstybei pirmiausia reikia iš mokslininkų?

R. Gudauskas. Prieš šį mūsų pašnekesį kaip tik apie tai ir kalbėjome su prof. R. Grigu. Rankose laikau studiją, kurioje išdėstyta Lietuvos žinių ekonomikos strategija, ją sudarėme kartu su Pasaulio banku. Tai pirmas integruotas vaizdas to, ką mes turime: kas yra mokslas, švietimas, informacinė infrastruktūra, valstybinė aplinka, reguliavimo aplinka, inovacijų politika, inovacijos ir panašiai.

ML. Ir kas yra inovacija, kaip ją supranta Pasaulio bankas?

R. Gudauskas. Linijinė inovacija, kokia ligi šiol dažniausiai būdavo, nėra tikra inovacija. Ji turi būti prasiveržianti, kurianti precedentą, pagaliau tai neturi būti inovacija tik Lietuvos mastu, bet Europos ir net pasaulio mastu. Grįžtant prie metaforos apie kritinę masę: tik stiprūs individai ir atskiros stiprios profesionalų grupės gali duoti tokį produktą. Toms grupėms ir pavieniams tyrėjams turi būti sudarytos labai geros sąlygos, kad jie galėtų kurti tą inovacinį produktą. Tėrmobranduolinio reaktoriaus mechanizatorių dirbtuvėse nesukursime.

Kai veiksmas be minties

R. Grigas. Profesorius Renaldą papildysiu kita mintimi. Vakarų ir apskritai šiuolaikinėje civilizacijoje pastebimas atotrūkis tarp minties ir veiksmo. Kitaip tariant, didėjant gyvenimo ir veiklos tempams, veiksmas noromis nenoromis vis labiau atsiplėšia nuo minties. Juda be gilesnės minties. O mūsų sąlygomis tai ypač ryšku.

ML. Kalbate apie vienadienius įsakymus, nurodymus, projektus, kuriuos tenka vykdyti, bet kurie jokio gilesnio pėdsako nepalieka? Esame nuolatinės prarasto laiko aukos?

R. Grigas. Deja, daugelis tų mūsų atliekamų ir mums primetamų darbų strategiškai nėra motyvuoti. Tai štai

Prof. Romualdas Grigas ir Čikagoje leidžiamo laikraščio Draugas redaktorė Danutė Bindokienė tarp Simpoziumo dalyvių

mokslininkų bendruomeniškumas arba bendruomeninis sutarimas tiesiog būtinas ir ta prasme, kad mokslininkas pajautų kolegos petį ir kartu sugebėtų atsispirti agresyviai agresyviai veiksmui, nes jis ima ignoruoti mintį.

ML. Iš kur ir kokį tą veiksmo be minties pavojų Jūs jaučiate?

R. Grigas. Ką bebaimtume, visur galima pastebėti to veiksmo pasireiškimų. Galvoje pirmiausia turiu politiką, o verslas čiupinėja pinigą ir natūralu, kad jis turi ne tik žvelgti į priekį, bet ir skubėti bėgti, antraip neišgyvens. Nesugebantys 5–10 metus žvelgti į ateitį paprastai žlunga.

Tačiau politikai apie tai negalvoja. Jų kadencija ribota, be to jie nejučia asmeninės atsakomybės už savo veiksmus. Trečias dalykas, egzistuoja atotrūkis pačioje mūsų visuomenėje, t. y. tariamasis elitiškumas. Yra ir dar viena priežastis, kurią aš vis dėlto drįstu pastebėti: demokratija į areną išveda vidutinybę.

Kad dauguma negožu mažumos

ML. Tačiau pilietiškumas, apie kurį tiek daug kalbame ir kurio taip geidžiame, ar nėra demokratiškumo išdava?

R. Grigas. Tam tikro bendrumo

esama. Vis dėlto norint įveikti vidutinybę turime sudaryti kūrybinę mažumos kritinę masę. Toji masė nebūtinai turi būti lygi 50 proc., gali užtekti ir 25, jeigu jos statusas tvirtas ir autoritetingas. Tačiau pasaulyje apskritai autoritetas – teorijos, personos ir pan. – nuvertinamas. Pats gyvenimo tempas sąlygoja tą nuvertinimą.

ML. Tačiau nepamirškime, ko žmonių išmokė XX amžius: nekritiškas paklusnumas autoritetams atvedė prie bolševizmo ir nacizmo iškeravimo, vadizmo, galop prie Antrojo pasaulinio karo tragedijos. Tokių kataklizmų ligi tol žmonių dar nebuvo patyrusi.

R. Grigas. Sutinku, kad turime teisę priešintis autoritetams, gal net kai kuriuos nurašyti, bet tai galų gale veda į deformuotą individualizmą.

ML. Gal tai duoklė už visuomenės demokratiškumą?

R. Grigas. Veikiau demokratiškumo grimasos. Vis dėlto demokratiškumą suprantu platesniu mastu, kaip jis susiklostęs Japonijoje arba Norvegijoje. Ten pripažįstamas konsensus, kur dauguma nelemia. Ten jėgų turinti dauguma stengiasi sudaryti sąlygas mažumai, kad ji galėtų reikštis panašiomis teisėmis. Šitai reiktų suprasti tikrą demokratiją.

Lietuvoje demokratija suvokiama

kaip daugumos diktatas. Tai grimasa. Tokios demokratijos gal ir galėjo gyvuoti polisų laikais Senovės Graikijoje, bet sudėtingoje visuomenėje toks modelis negyvybingas.

ML. Ar nebijote, profesoriau, kad galite būti suprastas kaip elitizmo šalininkas, pasiryžęs riboti daugumos teises?

R. Grigas. Pripažįstu kūrybinę mažumą ir anglų filosofo Arnoldo Džozefo Toynbio (Toynbee) pastebėjimą, kad civilizacijos žlugdavo pirmiausia ne dėl barbarų įsiveržimo, bet dėl to, kad civilizacija sutrūnydavo iš vidaus, praradusi ir kūrybinės mažumos pozicijas. Kitaip tariant, kūrybinė mažuma būdavo izoliuojama arba sunaikinama diktatorių ir despotų, įsivyravusių vidinis proletariatas, kurį pavadinu vidutinybe.

ML. Užgesintos ugnelės vietoje telikdavo pelenai.

R. Grigas. Taip, ir tą patį galima pasakyti apie ištisų tautų likimą. Juk tauta taip pat yra tam tikras civilizacijos segmentas. Šią tezę galime sėkmingai pritaikyti ir lietuvių tautai.

Mokslininkų bendruomeniškumas – galimybė išlikti

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Pabaiga, pradžia Nr. 8

Kokia tautos gyvenimo patirtis užfiksuota išeivių rašytojų grožinės literatūros kūriniuose? Kuo ta patirtis skiriasi nuo Lietuvoje likusių ir sovietmečiu čia gyvenusių žmonių patirties? Apie tai kalbamės su prof. Vincu Auryla. Po XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo tai turėtų būti aktualu.

Tvirtą pagrindą bendrauti su prof. V. Auryla sudarė jo parengta *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūros (1945-1990) antologija**, kurios I tomas skirtas prozai pasirodė 2002 metais. Priminsime, jog antologija parengta ir išleista *Lietuvių fondui* parėmus.

Prof. Vincą AURYLĄ kalbina Gediminas Zemlickas.

Lietuvius geriausias, kai bėda

Esame tauta, kurios geriausias savybės ir kūrybinės potencialios labiausiai prasiveržia ekstremaliomis sąlygomis.

Teisingai pastebėta. Čia ne tik mūsų pačių konstatavimas. Tie, kas tyrinėja lietuvių tautos charakterį, yra net įrodę: lietuviams reikia streso, išorinių pavojų. O kai viso to nėra, tai tyrinėtojas išskiria du lietuvių tipus – aukštesnį ir žemesnį. Žemesnysis tipas labiau susijęs su nevalyvu, apkalbomis, pavydu, kartais teismais. O aukštesnysis, vadinamas intelektualinis tipas, pasižymi mąstymo padrikumu, pasiteisinimo pomėgiu, pastangų stoka...

...kelių darbų pradėjimu ir nė vieno neužbaigimu.

Taip, taip. Ir karjerizmu, kišant koją kitam. Žodžiu, kasdieninėje buityje dingsta daugelis teigiamų tautos savybių.

Štai kodėl mums svarbu pažinti išeivijos istoriją: iš jos sužinai, koks lietuvis būna esant bėdai ir šventei, kuri negali apsieiti be lietuviškų didžkukulių su spirgais ir bokalo alaussu putele...

Kaip lietuvių gelbėti nuo savęs paties

Tiems, kurie lietuviams linki pikto, galime duoti gerą patarimą: jeigu norite mus įveikti, tai užverskite mus gėrybėmis, laisvėmis ir dovanomis – mes bemat susivaidysime, vienas kitą į purvus išmurdysime. Nedraugams beliks ateiti ir mus išgelbėti – nuo mūsų pačių.

Matyt, taip ir yra. Amerikos pokario lietuvių karta galėjo išnykti jau apie septintąjį praėjusio amžiaus dešimtmetį, bet įvyko keistas dalykas. Kai kilo įvairūs sąjūdžiai, Amerikoje pradėjo ryškėti jos nevienalytiškumas. Užtekėjo pasidairyti į kaimynus, kad įsitikintum, jog vieni švenčia penktadienį (mahometonai), žydai – šabą šeštadienį, treti ilsisi sekmdienį. Vieni kalba vienokiu, kiti – kitokiu anglišku akcentu, o treti – be akcento, nes išvis jokios kitos kalbos, be savo gimtosios, nemoka. Žodžiu, atsirado etninė įvairovė. Meksikiečiai, indėnai ir kitų tautų atstovai staiga pradėjo ryškėti, tarsi išėjo į viešumą. JAV valdžia labai greitai atsiliesė į šiuos poslinkius. Pavyzdžiui, tuojau pat buvo parengtas net lietuvių-anglų kalbų karinis žodynėlis tiems lietuviams, kurie buvo siunčiami

* Vincas Auryla. *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūra (1945-1990)*. – Kaunas, Šviesa, 2002.

Tautos istorinės atminties atšvaitai išeivijos literatūroje (4)

III Baltijos šalių vaikų ir jaunimo literatūros forumas Lenkijoje Osvencime 1994 m. Iš dešinės: Poznanės universiteto profesorius Janusz Dunin, žurnalo *Detskaja literatūra* ats. sekretorė Nina Bavina (Rusija), Varšuvos universiteto profesorė, vaikų rašytoja Joana Papužinska, Tarptautinės vaikų knygos asociacijos (IBBY) Lenkijos skyriaus pirmininkas dr. Gregorz Lesczynski, forumo organizacinio komiteto narys prof. Vincas Auryla.

mi kariauti į Vietnamą.

Tai ir pakankamai aukštos kultūros šalies požymis.

Visi tie nauji procesai visuomenėje išryškino margaspalvį Amerikos etnosą. Vietoj tautų sulydymo, kaip buvo Tarybų Sąjungoje, Amerikoje prasidėjo ne tik didžiavimas savo, kaip amerikiečių, nacija, bet ir pasididžiavimas savo kitioniškumu. Iškilio naujas elementas – kitioniškumas: *Aš esu kitoks*. Štai šis naujas procesas pakėlė ir Amerikos lietuvių ūpą, nuotaiką.

Kai Lietuvoje pradėjo reikštis Arvydas Sabonis, Amerikos lietuvių pradėjo labiau domėtis Lietuva, lietuvių kalba. Į pamaldas bažnyčiose jau ateidavo su lietuviškomis trispalvėmis, su uniformomis – šaulių, jūrininkų. Taigi dar ryškiau ėmė skirtis iš aplinkos. Apskritai lietuvis Amerikoje pradėjo įgyti aukštą prestižą. Spaudoje pasirodė straipsnių, kad Amerikos lietuviai jau įsitvirtino ekonomiškai tvirčiau už vidutinį amerikietį. Jų koeficientas tapo

aukštesnis už šalies vidurkį.

Iš valstietiškos sąmonės lietuviai Amerikoje po truputį virto miestiečiais.

Bėda išmokė gyventi. Jeigu būtų vienas kito nerėmė, negelbėję, neštieig lietuviškų mokyklų, nežinia kuo visa būtų baigęsi.

Vadinasi, kolektyvizmo jausmas būdingas ne vien homo soveticus. Tik gal amerikiečiai vertojo kitą žodį – bendruomeniškumas.

Tas jausmas Amerikos lietuviams buvo ypač būdingas. Štai kad ir *Lietuvių fondas*: kilo idėja aukoti pinigų, padėti į banką arba į pelningą verslą, kad paskui būtų galima remti ir plėtoti lietuvių kultūrą. Ir dabar šio bei kitų fondų dėka mūsų tautiečiai atlieka milžinišką kultūros darbą. Kai kam neįtikėtina, bet faktas, kad pernai miręs Amerikos lietuvis J. Ručys savo turtą – per 4 mln. Lt – paliko Lietuvių fondui, kad iš šių lėšų skatintų lietuvių kalbos ir literatūros, šalies istorijos bei tautosakos mokslą, palaikytų lietuviybę.

Rašytojo prigimtyje – ateities nuojauta

Kaip išeivijos literatūroje atsispindėjo svarbiausi kad ir JAV visuomeniniai procesai? Literatūra vėlavo ar žengė koja kojon su gyvenimu, o gal nuspejo ir ateityje vyksiančius reiškinius?

Nėra paprasta atsakyti. Gyvenime nėra paprasta apibrėžti, kada tie procesai prasideda ir kada baigiasi. Literatūroje juos galima gal ir aiškiau išvelgti. Štai minėtoji rašytoja Danutė Brazytė-Bindokienė, dabar *Draugo* laikraščio redaktorė, parašė dvi mokslinės fantastikos knyguotes. Mažesniems vaikams *Baltosios pelytės kelionė į Mėnulį* (1966). Panašu į Žiulio Verno herojų. Kita, sakyčiau, ypatinga rašytojos apysaka – *Angelių sniegas* (1981). Stebiuosi, kodėl lietuvių leidėjai tos knygos neišleidžia – turėtų pasisekimą. Aprašomas keistas reiškinys: netikėtai pradeda kristi ir plisti kažkokie baisūs pūkai, užkemša automobilių motorus, paralyžiuoja visos šalies gyvenimą.

Pasaulio lietuvių rašytojų simpoziumas Anykščiuose 1990 m. Su JAV lietuvių rašytoju, vaikų dramaturgu, vieninteliu įveikusiu sovietinę blokadą Anatolijumi Kairiu, kalbasi rašytojas Vytautas Girdzijauskas, literatūrologas Vincas Auryla ir rašytojas Romas Sadauskas

Ar tai ne Hičkoko filmų siaubo pakartojimas: paukščiai staiga didžiuliais pulkais puola žmones, milijonai žiurkių pajuda iš savo vietų ir puola siaubti miestus ir žmones.

Danutė Brazytė-Bindokienė nepateikia skaitytojui siaubo vaizdų, jai rūpi pavaizduoti paniką, kai miestą ar šalį užpuola nepažįstamos ir nenuspėjamos, protu nesuvokiamos jėgos.

Talentingo rašytojo prigimtyje slypi ateities nuojauta. D. Brazytės-Bindokienės knyga *Angelių sniegas* nepasizymi kokiais nors ypatingais siužetais ar itin meniškai pavaizduotais charakteriais, bet pasižymi didele poveikio jėga. Puikiai parodyta, kas ištinka žmoniją, kai kyla grėsmė jos egzistencijai. Kaip skirtingai elgiasi įvairūs žmonės: krautuvinkai, uždarančios savo krautuves, įstaigų tarnautojai, mokslininkai. Įdomiai perteiktas žmonių santykis vieno su kitu, kaip kyla panika ir kas čia gali išgelbėti.

Jau kalbėjome, kad kai skaitai šią knygą, o paskui išgyveni Rugsėjo 11-osios įvykius Amerikoje, tai psichologiniai išgyvenimo momentai juk labai panašūs. Žmonės pasimebę, laukia tolesnių teroristų smūgių – ar nesugrius Jungtinių Tautų pastatas? Panašią situaciją savo apysakoje modeliavo ir D. Brazytė-Bindokienė, kuriai katastrofos nuojauta taip pat gal nebuvo svetima.

Štai toje katastrofos nuojautoje, o ne fantastų gąsdinimuose slypi be galo didelė gelbėjimosi energija. Rašytoja vaizduoja penkiolikmetį vunderkindą, kuris gilinasi į fiziką ir chemiją, ir nebudamas pavojaus aptinka vietą, kur tie pavojingi pūkai kykla ir skleidžiasi. Pasirodo, juos galima sunaikinti paprasčiausia valgomąja druska.

Pakanka užberti kaip kiškiui ant uodegos?

Tai, žinoma, fantastas išmonė. Bet svarbiausia, kad parodytas ne tik pavienio žmogaus tragizmas, bet ir žmonijos dalies – jos bendruomenės būseną tragizmo akimirka: mėginimas gelbėtis, įveikti didžiausią blogį – kolektyvinę dalies žmonijos žūtį.

Ne mistika ir ne laukiant stebuklo, Deus ex machina principo, būdingo nuo antikos tragedijos laikų, išplėto renesanso ir baroko laikų teatre, lietuvių rašytoja nepasigenda.

Tai ir yra lietuviškasis pozityvizmas, kuris šiame veikale ir triumfuoja prieš gąsdinančių kyborgų siautėjimą.

Vėlgi, skirtingai nuo holivudiškos produkcijos, kur bet kokie fizikos ir apskritai gamtos dėsniai tarsi neegzistuoja.

Holivudizmas remiasi klaidinga premisa – neva tuose filmuose gėris kovoja prieš blogį. Tačiau reikia pasakyti, kad tos „gėrio“ priemonės labai žiaurios ir mažai ką bendro turi su žmogiškosios moralės dėsniais. Dabartinė situacija pasaulyje mus tuo akivaizdžiai įtikina.

Sakote, kad lietuvių egzodo rašytojai priešinosi siaubo kūrimui. Tad iš kur jie sėmėsi jėgų? Ar kūrybai pakaks vaikystėje gautų ir atsineštų giluminių tautos išgyvenimų bei patirties klodų?

Atrodytų keista, kad vienas žymiausių lietuvių rašytojų, nuo 1940 m. gyvenęs JAV, Antanas Vaičiulaitis

Mumių pasaulio kūrėjos Tuvės Janson pasaulinėje konferencijoje jos aštuoniasdešimtmečiui 1994 m. Suomijoje Tamperės mieste pažymėti kalbasi Lietuvos rašytojų atstovas literatūrologas prof. Vincas Auryla ir Šiaulių pedagoginio universiteto dėstytoja Danguolė Šakavičiūtė

(1906–1992), po Antrojo pasaulinio karo, užsidaręs tarp dangoražių, ėmėsi rašyti XX a. pardžios lietuviškojo kaimo pasakas (rinkinys *Auksinė karpelė*, 1957). Tik vėliau, kai JAV ir pasaulyje nuvilnijo audringi protestai prieš naujus karus, žudynes ir mirties bausmes, aiškėjo, kad rašytojas savo kūryboje ikūnijo trečiojo tūkstantmečio naujojo humanizmo nuojautas, idėjas ir vizijas. Jis iškėlė nuo autoritarizmo pančių laisvą be raganų ir velnių žabangų protingos bendrijos ir laisvo žmogaus pirmumą.

Savo talentu A. Vaičiulaitis priartėjo prie šiuolaikinių kūrėjų, kad per savo tautos dvasinių vertybių atskleidimus galėtų įsiterpti į žmonių naujojo humanistinio mąstymo sistemos kūrimą. (Astrida Lindgren Švedijoje, Tuvė Janson Suomijoje, buvęs ministras pirmi-

taikiai pasišalina (*Pabėgėliai*). Naująjį humanizmą rašytojas laiko šventa idėja, kuri tik gėrio priemonėmis ir būdais, be smurto ir keršto, visus jungia priešintis blogiui. Tik šitaip, pasak rašytojo, įmanoma šalinti vėl iškylančią grėsmę žmonijai. Kintančio laiko ir moralės normų fone jo pasakos kontrastuoja senosioms lietuvių pasakoms: „akis už akį, dantis už dantį“, taip pat išsiskynusioms tradicijoms, kuriose žiaurumas, kerštas („atminijimas“, tariant G. Petkevičaitės-Bitės žodžiais) yra pagrindinė gėrio kovos prieš blogį sąlyga. Rašytojo pasakų vizija – žmonija be mirties bausmių – šiandien jau peršoka ir į valstybių jurisdikcijos analus. Kai kurios literatūros vaizdų idėjos ir vizijos tampa net Jungtinių Tautų dokumentų

Iliustruotos vaikų enciklopedijos *sutiktuvės Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Vaikų literatūros centre. LTV Panoramytės jaunoji korespondentė klausinėja prof. Vincą Aurylą, kas yra vaikų enciklopedija*

ninkas Kristianas Pino Prancūzijoje, Džanis Rodaris Italijoje ir kt.). A. Vaičiulaičio vaizduojamoje etnografinėje XX a. pradžios erdvėje mirguliuoja įvairių sluoksnių veikėjai: ponas, ūkininkas, bernas, elgeta, našlaitė, karalius, popiežius, girininkas, kareivis... Piktoji Žiezirbinės ragana kaimiečiams užsiundo gyvulių ligas, sausgėlos skausmus, pati skriaudžia ir kankina našlaitę Elenytę, kaip ir kiti blogio nešėjai – krečia visokias aibes. Bet A. Vaičiulaitis nenaudoja smurto, keršto ar kraujo „blogiečiams“ bausti. Jis meniniuose vaizduose telkia požiūrį, kad gėrio terpėje ilgainiui blogis pats susinaikins: neotrikė ragana lyg pamėklė dingsta iš kaimo (*Pasaka apie Žiezirbinės raganą*). Su blizgančio dalgio ašmenimis siaubą kėlusį mirtis ima kalbėtis su aukomis ir

paragrafais. *Mes pabrėžiame savo išpareigojimą kurti vaikams pritaiktą pasaulį, kuriame ilgalaikė žmogiškoji plėtra, geriausių vaikų interesų paisymas būtų pagrįsti demokratijos lygybės, nediskriminacijos, taikos ir socialinio teisingumo principais bei visų žmogaus teisių, įskaitant teisę į plėtrą, visuotinumą, nedalijamumą, tarpusavio priklausomybę ir tarpusavio ryšius*, – deklaruoja į Niujorką susirinkę pasaulio valstybių vadovai savo priimtame istorinės reikšmės dokumente – Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos Specialiosios 27-osios sesijos vaikų klausimais trečiojo tūkstantmečio pirmojo dešimtmečio *Veiksmų plane*. Bet toliau viskas jau priklauso nuo mūsų pačių, iš vaikystės atsineštų nuojautų, idealų, vizijų ir iliuzijų. Nieko nėra pavojingiau, kai sugriūva žmonių ir tautų svajonės.

NAUJO REAKTORIAUS GALIMYBIŲ STUDIJA

Kas yra galimybių studija?

Tarptautiniai ir Lietuvos investuotojai rimtai pažiūrės į Lietuvos ketinimus statyti naują branduolinį reaktorių tik tada, kai šie ketinimai bus oficialiai patvirtinti Vyriausybės ir bus priimti atitinkami valstybiniai dokumentai. Kol kas turime tik deklaratyvius aukščiausių šalies vadovų – dabartinio Lietuvos Prezidento Rolando Pakso ir buvusio prezidento V. Adamkaus pareiškimus ir kvietimus. Tokios šnekos gali tęstis dešimtmečius, tačiau reaktoriaus statyba nepajudės iš vietos.

Tačiau galutinai nuspręsti, ar apsimoka statyti naują branduolinį reaktorių, ar ne, bus galima tik atlikus jo galimybių studiją. Remiantis šia studija sudaromos 2 pagrindinės sutartys, statant reaktorių privačiomis lėšomis. Tai koncesijos sutartis, pagal kurią Lietuvos Vyriausybė garantuoja investuotojui reaktoriaus statybos toje vietoje teisę, ir statybos sutartis, pagal kurią reaktorių pastatomas ir pradedamas eksploatuoti.

Abiem atvejais jau turi būti nustatyta AE reaktoriaus tipas, komponavimo schema, visi pagrindiniai rodikliai. Jie visada remiasi galimybių studijos išvadomis. Be to, investuotojai ir bankai, teikiantys kreditus, kontraktui gali kelti savus specifinius reikalavimus.

Taigi visi projektai prasideda nuo galimybių studijos (kompleksinio projekto pagrindimo), kuri ilgą laiką būna pagrindinis dokumentas visoms reaktoriaus sprendžiamoms problemoms. Galimybių studija yra esminis finansinis išbandymas investuotojams ir infrastruktūros bazės savininkams. Didžiausias jų rūpestis – projekto komercinis gyvybingumas ir atsipirkimas.

Reikalavimai galimybių studijai

Geras naujo reaktoriaus projektas yra toks, kuris visais atžvilgiais geriausiai tinka esamai infrastruktūrai, vietos sąlygoms, energetinės sistemos ir aplinkosaugos reikalavimams. Atlikta galimybių studija investuotojams rodo reaktoriaus tipą, inžinerinę koncepciją, optimalų dydį, minimalią kainą, statybos grafikus, rizikos įvertinimą, aplinkosaugos problemų sprendimo būdus.

Galimybių studijai keliami 2 pagrindiniai reikalavimai. Pirmasis yra susijęs su pakankamu vietovės duomenų ir sąlygų ištyrimu, kad būtų pašalintas projekto sprendimų neapibrėžtumas. Jau atlikti vietos sąlygų tyrinėjimai, projektuojant senąją IAE, leidžia sumažinti statybos kainą, mažina atsiktinumą tikimybę. Antrasis reikalavimas yra susijęs su sprendimų ir parametrų optimizavimu. Yra paruošta daug kriterinės analizės matematinių modelių, leidžiančių įvertinti visus projektą veikiančius veiksnius: politinį, ekonominį, techninį, ekologinį, socialinį, jų lyginamąją dalį.

Privataus finansavimo atveju, o čia kaip tik toks ir yra, šis antrasis reikalavimas nepaprastai svarbus, nes kyla dėl fundamentinio klausimo – kokios naudos projektu siekiama, pagal kokius kriterijus ir su kokiais „svoriais“ jis yra optimalus. Taip pat kyla klausimas, ar AE projekto komponavimo schema ir galia parinkta tokia, kokios siekia Vyriausybė, atsižvelgdama į valstybės interesus, ar ji nustatyta pagal privačių investuotojų prioritetus.

Iš dešinės – straipsnio autorius prof. Juozas Burneikis ir prof. Leonardas Kairiūkštis

Taigi kokį AE statybos variantą tikslinga pasirinkti ar ne, gali atsakyti tik gerai parengta galimybių studija. Todėl šiai studijai turi būti parinkti labiausiai kvalifikuoti ir patyrę užsienio kompanijų specialistai.

Naujo reaktoriaus statybos alternatyva

Naujo reaktoriaus statybai gali būti priešpastatomos tokios alternatyvos. Pirmą, gaminti elektrą, kūrenant organinį kurą šiluminėse elektrinėse. Antra, pirkti elektros energiją iš kitų šalių.

Nežiūrint, kad nauja moderni AE yra palyginti labai brangi (1 tūkst. MW blokas kainuoja apie 1 mlrd. EUR, t. y. 1 įrengto kW kaina apie 3500 Lt), kad valstybė tokio projekto finansuoti negali, taip pat Lietuvoje nėra tokios galingos kompanijos, kuri pajėgtų finansuoti 1 mlrd. EUR vertės projektą, visgi, nauja AE Lietuvai galėtų būti naudinga ir investuotojams atsiperkanti. Negalima pamiršti, kad Lietuva yra neturtinga kuro išteklių (virš 90 proc. jų importuoja), atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo sąlygos taip pat nėra palankios ir jų reikšmė nedidelė. Lietuvai reikalingas bazinis energijos šaltinis, kuriuo galėtų būti AE.

Antra vertus, naują jėgainę mūsų valstybė viena vargu ar pajėgs realizuoti. Ją galima būtų pastatyti bendromis Baltijos šalių jėgomis arba pritraukus Vakarų kompanijų investicijų. Tačiau bet kuriuo atveju projektas turi būti komerciškai gyvybingas, kad nauja AE būtų konkurencinga vidaus ir užsienio elektros rinkose. Nėra abejonių, kad investuotojai pareikalaus iš Vyriausybės garantijų, užtikrinančių jų verslo pelningumą, kitaip kam jiems imtis šio projekto. Pirmiausia jie pareikalaus, kad Vyriausybė nereguliuotų jų pagamintos elektros kainos ir AE atsipirkimą per normalų laiką.

Be to, kaip planuojama, pastačius elektros tiekimo liniją į Vakarų, naujos elektrinės konkurentais taptų Vokietijos ir Prancūzijos elektros gamintojai. Pagaliau rimtos konkurencijos Ignalinos AE gali sulaukti ir iš Rusijos, kuri Kaliningrado srityje ketina pastatyti šiluminę elektrinę, išplėsti Smolensko AE ir dalyvauti Baltijos šalių elektros rinkoje.

Lietuvos Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyta, kad uždarius Ignalinos AE, didžiąją dalį elektros ga-

lėtų gaminti Elektrėnų jėgainė (1800 MW galios). Šalies reikmėms tenkinti jos galingumų pakaktų iki maždaug 2015 metų, tačiau aišku, kad šios elektros savikaina bus 12 ct/kWh, t. y. apie 5 ct didesnė negu Ignalinos AE elektros gamybos savikaina.

Tačiau svarbiausia, kad ši alternatyva – gaminti elektrą, kūrenant organinį kurą – nėra gera dėl to, kad šių išteklių kaina ateityje visą laiką kils, be to, dėl griežtesnių aplinkosaugos reikalavimų ir didelių taršos mokesčių, ypač šiltnamio dujų emisijų, šiluminės elektrinės mažai konkurencingos. Manoma, kad pagal didesnius išorinių elektros gamybos kaštų vertinimus, galima įrodyti bet kurios šiluminės elektrinės neefektyvumą.

Taip pat neatrodo rimtai, kad būtų naudingiau pirkti elektrą iš kitų šalių, negu gamintis patiems. Tada sąlygas ir kainas diktuos užsienio elektros gamintojai. O Lietuvai, norinčiai pasiekti išsivysčiusių šalių lygį, teks ženkliai didinti elektros gamybos apimtį. Be to, ši alternatyva mažina Lietuvos ekonominę nepriklausomybę, nes energetika – ekonomikos pagrindas. Ignalinos AE, kaip atsimename, gerai Lietuvai pasitarnavo sovietinės blokados metu.

Išvados

Viską apžvelgus matome, kad naujo reaktoriaus statybą remia šie veiksniai. Pirmia, Lietuva neturi savų kuro išteklių, kuriuos didžiuoliais atstumais importuoja iš užsienio (branduolinio kuro importuoti tereikia visai mažai). Antra, aplinkosaugos požiūriu AE neišskiria šiltnamio dujų ir neteršia atmosferos sieros dvideginio, azoto oksidų junginiais, dulkėmis. Ypač didelį susirūpinimą visame pasaulyje kelia šiltnamio dujų emisijos, kurios sąlygoja klimato atšilimą ir kurių neįmanoma išvairuoti. Trečia, savaime prašosi racionalus sukurtos Ignalinos AE infrastruktūros bazės panaudojimas.

Didžiausia problema – galingos privačios kompanijos, kuri imtųsi finansuoti šią statybą, inicijavimas. Reziumuojant argumentus atrodo, kad sprendimas pakeisti Ignalinos AE Elektrėnų elektrine būtų tik laikinas.

Lietuvos MA narys
korespondentas
Juozas Burneikis

PAGAUSĖJO GARBĖS DAKTARŲ BŪRYS

Universiteto Didžiojoje auloje vyko iškilmingas Senato posėdis. Jį pradėjęs senato pirmininkas prof. dr. Donatas Čygas sakė, jog posėdis skirtas įteikti VGTU garbės daktaro regalijas profesoriams Briano Sloanui ir Ivanui Josifovičiui Leonovičiui.

Iškilmės prasidėjo Garbės daktarų pristatymu. Pirmasis prorektorius prof. Edmundas Kazimieras Zavadskas pristatė prof. Briano Sloano daugiaaplanę ir rezultatyvią darbinių, mokslinę veiklą. Promotorius sakė, kad VGTU garbės daktaras praktinę veiklą pradėjo 1970 metais statybos kokybės priežiūros inspekcijoje ir greitai pareigybių laipteliais kopė aukštyn. Po trylikos metų išliejo į Olsterio universiteto akademinę bendruomenę. Čia susidomėjo informacijos technologijomis ir jų vaidmeniu mokymo procese. Šia tematika ėmė spausdinti straipsnius. Pamėgtos tematikos tyrimus tęsė ir dirbdamas Salfordo, Napiero universitetuose.

Pasak prof. E. K. Zavadsko, Briano Sloano kvalifikacijų ir interesų platumą patvirtina jo narystė daugelyje prestižinių profesinių organizacijų, akademinėse komitetuose, asociacijose, kur aktyviai rūpinamasi studijų tobulinimu. Ėjo ir eina įvairias atsakingas pareigas fakultete: podiplominių studijų direktorius, strateginės planavimo ir operatyvaus valdymo grupės, mokslo komiteto narys, statybos ir priežiūros disciplinų grupės vadovas ir kt. Jis yra studijų technologijų asociacijos narys, *Informacinių technologijų statyboje projekto – 2005* dalyvis, IT statyboje forumo organizatorius, tarptautinės organizacijos CIB W89/WGA grupės *Kompiuterių naudojimas statybos ir nekilnojamojo turto vertinimo studijose* koordinatorius, Statybos kokybės katedrų vadovų asociacijos garbės sekretorius, elektroninės duomenų bazės, skirtos kompiuterių naudojimui studijose, savininkas.

Nuo 1987 metų prof. B. Sloanas nuolat vadovauja užsakovams tyrimams. Per šį laikotarpį atlikta 11 mokslo tiriamųjų darbų už beveik pusę milijono svarų sterlingų.

Išpūdingas prof. B. Sloano mokslinių publikacijų sąrašas – apie 140. Jo pradžia sutampa su darbo Olsterio universitete pradžia. Prof. B. Sloanas dalyvavo daugelyje konferencijų Malajijoje, Australijoje, Estijoje, Vokietijoje, Lietuvoje, Egipte, Portugalijoje, Papua Naujojoje Gvinėjoje, Airijoje, Pietų Afrikos Respublikoje, Jugoslavijoje ir kitose valstybėse.

Profesorius yra kelių mokslo žurnalų redkolegijų narys: *Journal of Financial Management of Property and Construction*, UK ir *Facilities*, MCB University Press, UK.

Prof. B. Sloanas nuo 1994 metų bendradarbiauja su Vilniaus Gedimino technikos universiteto Statybos technologijos ir vadybos, Statybos ekonomikos ir nekilnojamojo turto katedromis. 1997 metais VGTU organizavo tarptautinę konferenciją *Property Valuation and Investment in Central and Eastern Europe during the Transition to Free Market Economy*. Po 1998 metų VGTU kartu su Napiero universitetu organizavo tarptautinę pastatų ūkio valdymo konferenciją, kurioje pranešimus skaitė mokslininkai iš 14 pasaulio šalių. Prof. B. Sloanas buvo vienas pagrindinių šių konferencijų organizatorių, vienas iš sekcijų pirmininkas bei vienas iš mokslo darbų leidinio redaktorių.

1997 metais VGTU kartu su Napiero universitetu pradėjo leisti tarptautinį žurnalą nekilnojamojo turto srities mokslininkams ir praktikams *Real Estate Valuation and Investment*. Prof. B. Sloanas tapo vienu iš šio žurnalo leidėjų. Vėliau, siekiant praplėsti skaitytojų ratą, žurnalas pervadintas į *Property Management*, o nuo 2003 metų žurnalo pavadinimas keičiamas į *International Journal of Strategic Property Management*. Kasmet bus leidžiami keturi numeriai.

Prof. B. Sloanas yra parengęs nemažai bendrų publikacijų su VGTU mokslininkais. Šiomet jis pirmininkavo informacijos technologijų verslo sekcijai VGTU kartu su KTU bei Matematikos ir informatikos institutais organizuojamoje tarptautinėje konferencijoje *Verslo modeliavimas* ir skaitė kelis pranešimus.

1999 metais prof. B. Sloanas kaip svečias leidėjas parengė spaudai žurnalo *Facilities* numerį, skirtą VGTU 1997 metais vykusiai konferencijai.

Prof. B. Sloanas Napiero universitete nuolat priima stažuotus VGTU mokslininkus. 2002 metais jis organizavo 15 mūsų universiteto mokslininkų ir Lietuvos statybininkų asociacijos specialistų grupės viešnagę Edinburge ir kituose Škotijos miestuose. Prof. A. Kaklauskui dviejų PHARE programų metu buvo sudarytos sąlygos atlikti mokslinius tyrimus Napiero universitete.

Prof. B. Sloano padedamas nuo 1999 m. VGTU pradėjo dvejų metų *Nekilnojamojo turto vertinimo ir valdymo* internetinio (nuotolinio) mokymo magistrantūros studijų programą, o nuo 2000 m. – *Statybos ekonomikos ir verslo* nuotolinio mokymo magistrantūros studijų programą. Šiuo metu pagal šias programas studijuoja 156 studentai iš visos Lietuvos. Nuo 2003 m. rugsėjo mėn. numatoma pradėti nuotolinio mokymo magistrantūros studijų programą *Internetinės technologijos ir nekilnojamojo turto valdymas*.

Kelis pastaruosius metus kalbama apie bendros VGTU ir Napiero universiteto magistrantūros nuotolinių studijų programos anglų kalba rengimą. Kai kurie šios srities darbai jau vykdomi. Pavyzdžiui, VGTU jau parengęs tris modulius anglų kalba su visu aprūpinimu. Tai paskaitų konspektai ir knygos elektroniniu pavidalu, vaizdo ir garso medžiaga, kompiuterinės mokymo sistemos, testai ir t. t.

Ilgametė bendradarbiavimo veikla tarp VGTU ir Napiero universiteto vainikuojama bendradarbiavimo sutarties pasirašymu.

Garbės daktaras prof. Brianas Sloanas inauguracinėje kalboje dėkojo VGTU bendruomenei už pagerbimą ir įvertinimą, bendrais bruožais priminė svarbiausius savo gyvenimo momentus, pasidžiaugė mokslinės veiklos laimėjimais. Ir priminė, kad dirbdamas Salfordo universitete, pirmą kartą sutiko profesorius Edmundą Kazimierą Zavadską ir Artūrą Kaklauską, kurie lankėsi Jungtinėje Karalystėje pagal Europos remiamą programą. Bėgant laikui ši pažintis stiprėjo, ilgėjo bendrų darbų sąrašas.

Garbės daktarą prof. Ivaną Josifovičių Leonovičių pristatė senato pirmininkas prof. Donatas Čygas. Jis priminė, kad Ivanas Josifovičius Leonovičius (gimė 1929 m. Gardino srityje, Baltarusijoje) – kelių tiesimo, pramonės transporto, mokslo ir vietinio organizavimo sričių mokslininkas. Jis yra technikos mokslų daktaras, profesorius, Baltarusijos TSR nusipelnęs mokslo ir technikos veikėjas, Maskvos automobilių ir kelių instituto (Valstybinio technikos universiteto) garbės profesorius.

Prof. I. J. Leonovičiaus mokslo tiriamųjų darbų tematika – kelių medžiagotyros, automobilių kelių tiesimo, remonto ir priežiūros problemos. Jis yra šių mokslo problemų sprendimo autorius ir vadovas: kelių dangos iš surenkamųjų ir išrenkamųjų elementų skaičiavimo teorijos, gruntų šalo gylio prognozės, keliams tiesti naudojamų gruntų sustiprinimo būdų, žemės sankasos projektavimo metodų, vertinant gruntų ir kelių dangos konstrukcijų vandens ir šilumos režimą, keliams skirtų bitumų modifikavimo ir asfaltbetonio dangos regeneravimo technologijos būdų, automobilių kelių eksploatacinių sąvybių vertinimo sistemos, kelių ekologijos monitoringo pagrindų ir automobilių kelių diagnostikos. Jo darbai ir teikiamos rekomendacijos noriai įgyvendinamos praktikoje.

Prof. Ivano Josifovičiaus Leonovičiaus ryšiai su mūsų universitetu užsimezgė dar 1989 metais. Tais metais Inžinerinių komunikacijų fakultetas ir Kelių katedra ėmė bendradarbiauti su Baltarusijos politechnikos institutu. Jis buvo kelių doktorantūros komitetų narys, VGTU ginamų disertacijų oponentas. Mūsų Garbės daktaro iniciatyva organizuotos kelios konferencijos Baltarusijos politechnikos akademijoje kartu su VGTU Kelių katedra. Prof. I. J. Leonovičiaus pastangomis suorganizuoti bendri moksliniai techniniai seminarai gamybinėse ir mokslinėse Baltarusijos įstaigose 2000 ir 2001 metais. Profesorius vadovaujama Baltarusijos nacionalinio technikos universiteto Kelių tiesimo ir eksploatacinių katedra aktyviai prisidėjo organizuojant VGTU Aplinkos inžinerijos fakulteto tarptautines konferencijas, į jų atskirų sekcijų darbą traukiant žinomus Baltarusijos kelių tiesimo specialistus ir mokslo darbuotojus. Profesorius iniciatyva, dalyvaujant VGTU Kelių katedrai, organizuojami bendri Baltarusijos ir Lietuvos kelininkų moksliniai gamybiniai seminarai Lietuvoje.

Keli unikalūs VGTU Kelių katedros vykdyti mokslo tiriamųjų darbų eksperimentai atlikti Baltarusijos kelių mokslo laboratorijose vadovaujant prof. I. J. Leonovičiui. Keletą eksperimentinių tyrimų Baltarusijos kelių mokslo laboratorijose, vadovaujami prof. I. J. Leonovičiaus, atliko VGTU Kelių katedros magistrantai ir doktorantai.

Baltarusijos nacionalinio technikos universiteto mokslo darbų žurnalo redaktoriaus pavaduotojo prof. I. J. Leonovičiaus pastangomis šiame žurnale spausdinami ir VGTU Kelių katedros mokslininkų straipsniai.

Prof. I. J. Leonovičius buvo viceferencijos Baltarusijos politechnikos akademijoje kartu su VGTU Kelių katedra. Prof. I. J. Leonovičiaus pastangomis suorganizuoti bendri moksliniai techniniai seminarai gamybinėse ir mokslinėse Baltarusijos įstaigose 2000 ir 2001 metais. Profesorius vadovaujama Baltarusijos nacionalinio technikos universiteto Kelių tiesimo ir eksploatacinių katedra aktyviai prisidėjo organizuojant VGTU Aplinkos inžinerijos fakulteto tarptautines konferencijas, į jų atskirų sekcijų darbą traukiant žinomus Baltarusijos kelių tiesimo specialistus ir mokslo darbuotojus. Profesorius iniciatyva, dalyvaujant VGTU Kelių katedrai, organizuojami bendri Baltarusijos ir Lietuvos kelininkų moksliniai gamybiniai seminarai Lietuvoje.

Keli unikalūs VGTU Kelių katedros vykdyti mokslo tiriamųjų darbų eksperimentai atlikti Baltarusijos kelių mokslo laboratorijose vadovaujant prof. I. J. Leonovičiui. Keletą eksperimentinių tyrimų Baltarusijos kelių mokslo laboratorijose, vadovaujami prof. I. J. Leonovičiaus, atliko VGTU Kelių katedros magistrantai ir doktorantai.

Baltarusijos nacionalinio technikos universiteto mokslo darbų žurnalo redaktoriaus pavaduotojo prof. I. J. Leonovičiaus pastangomis šiame žurnale spausdinami ir VGTU Kelių katedros mokslininkų straipsniai.

Prof. I. J. Leonovičius buvo vice-

nas iš aktyvių iniciatorių pasirašant VGTU ir Baltarusijos nacionalinio technikos universiteto bendradarbiavimo sutartį.

Prof. Ivanas Leonovičius Garbės daktaro sosto kalboje, padėkojęs už jo kuklaus darbo įvertinimą, akcentavo, jog bendradarbiavimo pagrindas yra mokslas, vienijantis mokslininkus ir skatinantis veikti kartu, bendrauti, keistis informacija, naudoti telekomunikacijos sistemas ir kt. Šis mokslo vaidmuo ryškėja plėtojant įvairių šalių mokslininkų savitarpio supratimą, formuojant geros kaimynystės santykius tarp valstybių ir tautų. Todėl Baltarusių nacionalinis technikos universitetas didžiai vertina VGTU rektorato, senato pirmininko D. Čygo, Kelių katedros vedėjo A. Laurinavičiaus, doc. K. Petkevičiaus, doc. J. Christausko, doc. A. Juzėno ir kt. dėmesį. Mūsų bendri darbai iš kelių medžiagotyros, automobilių kelių kokybės diagnostikos, kelių šilumos ir vandens režimo sričių yra labai naudingi kiekvienai valstybei.

Garbės daktarai Brianas Sloanas, Ivanas Josifovičius Leonovičius buvo apsiusti Garbės daktaro togomis, jiems įteikti atitinkami diplomai, kitos darbės daktaro regalijos.

Senato posėdyje dalyvavo Seimo pirmininko pavaduotojas Vytenis Andriukaitis. Jis skaitė pranešimą *Lietuva į Europos Sąjungą*.

Inauguravimo iškilmes praturtino ir pagyvino studentų choro *Gabi-ja* (meno vadovė Rima Viskantaitė) atliktos dainos.

Julius Norkevičius

Lietuvos mokslotyros naujiena

Naujausias mūsų atkaklių mokslotyros darbas – 310 p. monografija *Lietuvos mokslinės mokyklos (1945-1990)** prasideda šiais akademiko Juozo Matulio žodžiais: *...tauta negyvena pilnakraujų gyvenimo, jeigu greta dailės, literatūros ir muzikos nepuoselėja mokslo.*

Mokslo puoselėjimo problemas nagrinėja daug kas ir mokslu dabar Lietuvoje rūpinasi bene per dešimtį organizacijų, bet nė viena jų nesirūpina mokslotyra. Kaip ten bebūtų, mokslotyra yra svarbi mūsų mokslui tyrimų sritis, kurios rezultatai gali būti naudingi tiek mokslo valdymui, tiek jo raidos dėsningumų supratimui.

Minėtas Vilniaus universiteto leidinys skirtas besidomintiems Lietuvos mokslo istorija ir dabartinės būklės ištakomis.

Monografijoje trumpai (20 p.) supažindinama su pasaulio ir Lietuvos mokslinių mokyklų tyrinėjimo istorija, kryptimis ir aptariamais mokslinių jų tipais, jų vieta ir reikšmė mokslo istorijoje, identifikavimo kriterijai ir metodai, apibūdinami skirtingi mokslinių mokyklų identifikavimo modeliai, atskleidžiamas Lietuvos mokslininkų indėlis į šią mokslotyros kryptį.

Leidinyje pateikta prof. habil. dr. Onos Voverienės, dr. Birutės Railienės, dr. Giedrės Sasnauskaitės ir Vaidos Vanagaitės Lietuvos mokslinių mokyklų, formaliai, t. y. objektyviai, identifikuojamų pagal socialinių-komunikacinių modelių, tyrinėjimų medžiaga.

Pirmojoje dalyje apžvelgiamos

**Lietuvos mokslinės mokyklos (1945-1990): monografija / sudarytoja prof. Ona Voverienė; autorės O. Voverienė, B. Railienė, G. Sasnauskaitė, V. Vanagaitė. – Vilnius: Mokslo aidai, 2002. – 310 p.: iliustr. Tiražas 220 egz. – ISBN 9986-479-93-2*

Knygos *Lietuvos mokslinės mokyklos* autorės: dr. Vanda Vanagaitė, dr. Giedrė Sasnauskaitė, dr. Birutė Railienė, dr. Ona Voverienė

fizikų (Povilo Brazdžiūno, Adolfo Jucio, Jurgio Viščako, Juozo Vidmančio Vaitkaus), biologų (Jono Dagio, Pranciškaus Šivickio) bei biochemikų (Juozo Kulio, Petro Sadausko) mokslinės mokyklos.

Antroji dalis skirta chemikų mokslinėms mokykloms, analizuojama akademikų Antano Purėno, Juozo Matulio, Jono Janickio bei profesorius Ariano Prokopčiko mokslinė veikla bei jų išaugintų mokslininkų karta.

Technikos mokslo struktūrizacija papildyta socialinių grupių tyrimu, pristatytos akademikų Kazimiero Ragulskio, Algirdo Žukausko bei Aleksandro Čyro mokslinės mokyklos.

Lietuvos matematikos tyrime identifikuotos akademikų Vytauto Statulevičiaus, Jono Kubiliaus ir Broniaus Grigelionio mokslinės mokyklos.

Medicinos moksle tiriamuoju laikotarpiu susiformavo net septynios mokslinės mokyklos: profesorius Juozo Kupčinsko, akademikų

Zigmo Januškevičiaus, Jurgio Brėdikio, Algimanto Marcinkevičiaus, Vytauto Girdzijausko, Vlodo Lašo bei profesorius Prano Norkūno.

Monografijoje kiekvienos mokslo šakos tyrimas pradedamas jos rai- da Lietuvoje nuo seniausių laikų iki 1990 metų, atskleidžiamas šakos indėlis į mūsų šalies kultūrą bei ūkį. Tyrimų rezultatai gauti apibendrinus milžinišką 1940–1990 metais apgintų disertacijų ir skelbtų publikacijų, bendraautorystės bei citavimo duomenų masę. Taip pat pateikiama 1945–1990 metais apgintų disertacijų statistika pagal minėtas mokslo šakas ir jų gynimo geografinę. Mokslinių mokyklų ir socialinių grupių personalinė sudėtis pavaizduota schemose, duomenys atspindėti per 2300 mokslininkų pavardžių rodyklėje.

Norintys įsigyti leidinį gali kreiptis į sudarytoją profesorę Oną Voverienę (adresu: Apkasų 15-17, LT-2042 Vilnius, tel./faks. 272 76 18).

Mudis Šalkauskas

Konferencijos metu – projektinių darbų paroda

Rietavo Aušros katalikiškoje vidurinėje mokykloje 2003 m. balandžio 12 d. vyko kasmetinė, jau tradicine tapusi devintoji katalikiškų mokyklų moksleivių istorikų konferencija.

Mokyklos direktorė Dalia Juškienė pradėdama konferenciją džiaugėsi atvykusiais mokyklos atstovais: mokytojais ir besikeičiančiais mokiniais, daugeliui kurių šios konferencijos padėjo apsispręsti renkantis studijas. Tą liudija ir Ingrida Bruževičiūtė, kuri baigusi mokyklą studijuoja Vilniuje. Ji atvyko vadovauti konferencijai, mokyti jaunesnę – Dainorą Žiliūtę. Įdomu pastebėti, kad dirbti istorijos mokytoja Rietavo Aušros katalikiškoje vidurinėje mokykloje Dalia Juškienė pradėjo tais metais, kai buvo rengiama pirmoji konferencija.

Rietavo Šv. arkang. Mykolo klebonas Egidijus Jurgelevičius sakė, kad lietuviai jau ne kartą parodę, jog mūsų tautos negalima ištirpdyti kitataučių jūroje. Apžvelgtos svarbiausios Dievo Tarmo (jam užvesta Beatifikacijos, t. y. kėlimo į Altorių garbę byla, tad jau galima melstis

Po konferencijos: dr. Aldona Vasiliauskienė tarp konferencijos vedėjų (pirmoje eilėje) ir dalyvių

ir į jį, prašant stebuklų) gyvenimo datos bei veiklos kryptys, kalbėta apie jo vardo įamžinimo Lietuvoje būtinybę.

Be pranešimų išklausti ir pamatyti trys įdomūs pristatymai. Kauno jėzuitų gimnazijos atstovai pravedė debatus tema *Antikorupcinis švietimas turėtų būti įtrauktas į mokyklos bendrąsias progra-*

mas. Kalbėjo 3 c klasės gimnazistai: Povilas Petkevičius (teigiantysis), Linas Martinaitis (neigiantysis) ir Mažvydas Alšauskas (išsakė savo nuomonę), mokytojai Rasa Varsackytė ir Linas Vencauskas. Kauniečiai į savo debatus sugebėjo įjungti ir konferencijos dalyvius. Telšiškiečiai parengė literatūrinę kompo-

ziciją *Vis kitoki balseliai*, A. Baranauskos *Anykščių šilelio* motyvais (mokytoja Ona Balkevičienė), klaipėdiškiai – mini spektaklį *Žana D'Ark – Dievo įrankis* (mokytoja Aniceta Edwards).

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius Vytautas Rutkauskas konferencijos dalyvius supažindino su muziejumi, jame parengta ekspozicija bei Oginskių giminės istorija.

Mokykloje buvo surengta projektinių darbų bei jų atskaitų paroda. Juos eksponavo Rietavo Aušros katalikiška vidurinė mokykla, Rietavo Lauryno Ivinskio vidurinė mokykla, Rietavo savivaldybės Tverų vidurinė mokykla bei Panevėžio K. Paltaroko katalikiška vidurinė mokykla. Išskirtini darbai tautos kultūrai (*Kryžiai ir kopylstulpiai*), vietovių istorijai (Plungė, Tverai, Medingėnai, Rietavas, Rietavo savivaldybė), Lietuvos istorijai (Panevėžio mokytojo eksperto Juozo Brazausko su mokiniais rengti projektai, išaugę į istorijos vadovėlius penktai klasei), aktualiems nūdienos klausimams (NATO).

Kai kurie darbai – ne tik puikus pradžiamokslis besirengiantiems ekskursijų vadovams, jie jau prilygsta pagalbinei medžiagai. Ne vieno darbo pavadinimas skatina rūpintis ir globoti gimtąjį kraštą – tai tarsi Etninės kultūros globos tarybos bei Lietuvai pagražinti draugijos keltų uždavinių įtvirtinimas mokinių projektuose.

Maloniai nustebino Rietavo Aušros katalikiškos vidurinės mokyklos penktokų išleisti istoriniai laikraščiai (vienas rankraštinis ar kompiuterinio varianto numeris). Parodoje jų – net tryliką pavadinimų: *Mažasis istorikas*, *Kuni-gaikščiai*, *Aukso narvas*, *Istoriukas*, *Lai-ko tėkmė* ir kiti. Reikia pasakyti, kad laikraščiai parengti gerai susipažinus su periodikos struktūra, džiugu, kad nei viename nesurasta vietos seksui ar žiauriam kriminalui, tačiau visuose yra kryžiažodžių, įdomių anekdotų, juokų ir aišku, daugiausia – istorinių klausimų, skirtų praeičiai ir nūdienai.

Aldona Vasiliauskienė

Knygos iš Ukrainos – Vilniaus universiteto bibliotekai

Bibliotekai perduodama iš Ukrainos atvežta literatūra: Pavlo Jachimec OSBM, dr. Aldona Vasiliauskienė ir VU bibliotekos direktorė Birutė Butkevičienė

Bazilionų vidurinė mokykla (Šiaulių r.), XVIII a. įkurta Rytų (Graikų) apeigų katalikų vienuolių bazilijonų, 2003 m. rudenį minės 230 metų jubiliejų. Jubiliejinį renginį įprasmins organizuojama tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija *Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: švietėjiška veikla*. Tai jau bus trečioji konferencija (antra Lietuvoje!), skirta Šv. Bazilijaus ordinui, kurio lopšys – Vilnius, ir kuris buvo įkurtas 1617 m.

Įvairiais organizaciniais būsimos konferencijos klausimais tenka lankyti ir Ukrainoje, susitikti su mokslininkais bei dvasininkais. Galima tik pasidžiaugti, kad Lvovo Valstybinio Ivano Franko nacionalinio universiteto profesoriai Leonid Zaškilniak, Mikola Krikun ir kiti dėstytojai, o taip pat universiteto bibliotekos direktorius dr. Bogdan Jakimovič nemaža girdėję apie Vilniaus universiteto bibliotekos lobius: retas knygas, rankraščius...

Tad ir ši kartą (balandžio 6–10 d.), kaip ir ankstesniais, Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčios klebonui Pavlo Jachimec OSBM ir dr. Aldonai Vasiliauskienėi dalyvaujant susitikimuose Lvovo Ivano Franko valstybiniame nacionaliniame universitete bei šio universiteto mokslinėje bibliotekoje, vėl buvo padovanoti Lvovo Universiteto leidiniai: 2002 m.

žurnalų komplektai, knygos. Tarp žurnalų minėtinas poezijos, prozos ir publicistikos žurnalas *Varpas (Dzvin)* (du komplektai), filosofinis žurnalas *Žodis ir laikas (Slovo i čas)*, Užsienio literatūrai skirtas žurnalas (*Vsesvit*), mokslo žurnalas, skirtas kalbos klausimams (*Movoznavstvo*) bei literatūrai ir menui skirtas žurnalas (*Berezel*). Prof. L. Zašlikniak ir prof. M. Krikun Vilniaus universiteto Bibliotekai dedikavo savo ilgamečio darbo vaisių – ukrainiečių kalba parašytą solidžią (per 750 puslapių su iliustracijomis bei spalvotais žemėlapius) Lenkijos istoriją (išleista 2002

m.). Tai pirmoji Ukrainos istoriografijoje Lenkijos istorijos sintezė naujausių istorinių šaltinių šviesoje nuo seniausių laikų iki mūsų dienų. Studijoje ypatingas dėmesys skirtas įvairiems lenkų gyvenimo aspektams: politiniams vystymuisi, socialiniams, ekonominiams bei kultūriniais pokyčiams, liudijusiems jų padėtį įvairiose istorinėse epochose, taip pat ryšius su kaimyninėmis tautomis, ypač ukrainiečių. Monografija skirta istorijos bei kitų humanitarinių dalykų studentams, mokslo žmonėms bei besidomintiems Lenkijos valstybės praeitimi bei dabartimi.

Itin svarbius Andriejaus Čaikovskio (1857–1935) darbų tritomis (kiekvienas tomas apima per 500 psl.), išleistas 2002 m. Leidinio redakcinės komisijos pirmininkas – Lvovo Ivano Franko nacionalinio universiteto mokslinės bibliotekos direktorius dr. B. Jakimovič. Tai žymaus Ukrainos veikėjo, mokslininko bei rašytojo surinkti darbai. Jis tikrai nebus užmirštas – tautiečiai pastatė gražų paminklą.

Į Lietuvą atvežtas knygas bei žurnalus kun. Pavlo Jachimec OSBM ir dr. Aldona Vasiliauskienė perdavė Vilniaus universiteto Bibliotekos direktorei Birutei Butkevičienėi.

Dr. Aldona Vasiliauskienė
(VU RSTC)

LIETUVOS ISTORIJOS
INSTITUTAS

skelbia konkursą užimti etatines pareigas:

vyresniojo mokslo darbuotojo:
archeologijos skyriuje – 1 vieta;
mokslo darbuotojo:
XIX a. istorijos skyriuje – 1 vieta;
jaunesniojo mokslo darbuotojo:
archeologijos skyriuje – 1 vieta;
XX a. istorijos skyriuje – 1 vieta.

Dokumentai priimami 10 dienų po skelbimo išspausdinimo adresu: Kražių g. 5, 207 kab., 2001 Vilnius, tel. (8–5) 262 38 29, platesnė informacija – www.istorija.lt

Direktorius

KAUNO MEDICINOS
UNIVERSITETAS

praneša, kad 2003 m. liepos 18 d. 12 val. Kauno medicinos universiteto Centrinųjų rūmų Rektorato salėje (A. Mickevičiaus g. 9., Kaunas) įvyks habilitacijos komiteto posėdis, kuriame Vilniaus universiteto Onkologijos instituto Vėžio registro vedėjas dr. **JUOZAS KURTINAITIS** viešai gins habilitacinį darbą „**ONKOLOGINIŲ LIGŲ KITIMO TENDENCIJOS IR ONKOLOGINIŲ LIGONIŲ IŠGYVENAMUMAS LIETUVOJE**“ habilituoto daktaro mokslo laipsniui įgyti (biomedicinos mokslai, visuomenės sveikata, 10 B).

Habilitacijos komitetas:

pirmininkė – prof. habil. dr. **I. MISEVIČIENĖ** (KMU, biomedicinos mokslai, visuomenės sveikata, 10 B);

nariai:

prof. habil. dr. **D. RASTENYTĖ** (KMU, biomedicinos mokslai, visuomenės sveikata, 10 B);

prof. habil. dr. **R. KALĖDIENĖ** (KMU, biomedicinos mokslai, visuomenės sveikata, 10 B);

prof. habil. dr. **Ž. PADAIGA** (KMU, biomedicinos mokslai, visuomenės sveikata, 10 B);

prof. habil. dr. **V. JUOZULYNAS** (VU, biomedicinos mokslai, visuomenės sveikata, 10 B);

prof. habil. dr. **A. JACKEVIČIUS** (VU Onkologijos institutas, biomedicinos mokslai, medicina, 07 B);

prof. habil. dr. **Z. WRONKOVSKI** (M. Sklodovska-Kiuri v. Vėžio centras ir Onkologijos institutas, Varšuva (Lenkija), biomedicinos mokslai, medicina, 07 B).

Mokslo reikalų prorektorė prof. I. Misevičienė

BIOTECHNOLOGIJOS INSTITUTAS,
ES PAVYZDINIS MOKSLO CENTRAS

skelbia viešą konkursą mokslo darbuotojų ir padalinių vedėjų pagrindinėse pareigose vietoms užimti:

1. Baltymų – nukleorūgščių sąveikos tyrimo laboratorijoje:

vyresniojo mokslo darbuotojo (1),
jaunesniojo mokslo darbuotojo (1).

2. DNR modifikacijos tyrimo laboratorijoje:

mokslo darbuotojo (1).

3. Prokariotų genų inžinerijos laboratorijoje:

mokslo darbuotojo (1),
jaunesniojo mokslo darbuotojo (3).

4. Eukariotų genų inžinerijos laboratorijoje:

vyresniojo mokslo darbuotojo (1).

5. Rekombinantinių baltymų tyrimo laboratorijoje:

jaunesniojo mokslo darbuotojo (1).

6. Imunologijos laboratorijoje:

vyresniojo mokslo darbuotojo, laboratorijos vedėjo (1),
mokslo darbuotojo (1),
jaunesniojo mokslo darbuotojo (1).

Konkurso organizavimo tvarka bei reikalavimai pretendentams skelbiami instituto interneto svetainėje <http://www.ibt.lt>.

Informacija teikiama ir dokumentai priimami 2 savaites po skelbimo išspausdinimo adresu: Biotechnologijos institutas, V. A. Graičiūno g. 8, LT-2028 Vilnius. Telefonas pasiteiravimui: (8–5) 260 21 09.

Direktorius

Audriaus Plioplio dovana Lituanistikos tyrimo ir studijų centrui

Daktaras Audrius Plioplys su Lituanistikos tyrimo ir studijų centru bendradarbiauja jau senai. Šiais metais dr. A. Plioplys padovanojo LTSC dalį savo kolekcijos. Tai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (1612–1863) senosios monetos. Dr. A. Plioplio rinkinius sudaro ne tik monetos, bet ir senieji JAV automobiliai. Kaip menininkas kolekcionuoti jis pradėjęs anksti, bet labiausiai jo dėmesį traukė numizmatika. Kaip liaudis sako, *kuo toliau į mišką tuo daugiau medžių*. Pamatytos ir nusipirktos monetos kaip liga užkrėtė daktarą jas kolekcionuoti ir domėtis toliau. Būdamas puikus gydytojas neurologas jis buvo ir puikus numizmatikos žinovas.

Dr. Audrius Plioplys yra vienas žymiausių JAV neurologų, besidarbuojančių vaikų neurologijos srityje. Jis jau 12 metų vadovauja *Chicago Michael Reese* ligoninės Vaikų skyriui, yra daugelio svarbių nacionalinių mokslo tyrimų vadovas. 59 mokslinių straipsnių ir 51 tezės autorius. Mediciną baigė 1975 m. Čikagos universitete (University of Chicago), praktiką atliko Mayo klinikoje. Mokslines paskaitas skaito Mokslo ir Kultūros simpoziumuose bei Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos suvažiavimuose.

Dr. Audriaus Plioplio meninių variacijų objektas yra mintis, pats mąstymo procesas. Šią temą dailininkas vysto kompleksiskai, su mokslininko nuoseklumu. Dr. A. Plioplio idėjos apie mintis dažnai atskleidžiamos konceptualiojo meno priemonėmis, jis

vartoja įvairias formas: instaliacijos, piešinio, tapybos, fotografijos, encefalogramos ar teksto... (*Literatūra ir menas*, 1995 liepos 8 d. Nr. 27).

Šiuo metu dr. Audriaus Plioplio darbus galima pamatyti Čikagos miesto centre – Chirurgijos centre.

Savo darbuose A. Plioplys nagrinėja atminties ir abstraktaus mąstymo fenomeną. Autorius tarsi sudeda du vaizdus vieną ant kito – už nervų tinklų slepiasi konkretūs gyvenimo vaizdai. Dr. A. Plioplys, išnagrinėjęs pačius sudėtingiausius materialiosios egzistencijos labirintus, savo paveikslų kalba taria, kad materija nėra viskas, viš jos plevena kita Būtis. Neuronai ir nervų tinklai, kuriuos matome per mikroskopus, sudaro tam tikrą visumą, kuri yra kažkas daugiau, negu dalių visuma (A. Kezys).

Apie dr. A. Pliopli ir jo darbus ne vieną kartą rašė JAV ir Lietuvos spauda, publikacijos visada susilaukia puikių vertinimų ir susižavėjimo jo išradinumu ir savo išraiškos savotiškumu.

A. Plioplys su dideliu užsispyrimu ir mokslininko kruopštumu kuria kiekvieną savo meno kūrinį. Jo numizmatikos kolekcija labai tvarkingai ir moksliškai aprašyta, kiekviena moneta įdėta į jai skirtą dėžutę, kuri turi aprašą ir savininko pavardę. Dr. A. Plioplio dovana Lituanistikos tyrimo ir studijų centrui yra tikrai labai brangi, pagal numizmatų katalogus jos vertė siekia iki 20 tūkstančių JAV dolerių.

Dr. A. Plioplio senosios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetos

nuo 1621 iki 1831 metų – tai tikrai retas ir labai įdomus rinkinys-kolekcija. Šis laikotarpis Lietuvai buvo žinomas kaip Žygimanto Vazos valdymo laikotarpis. Žygimanto Vazos valdymas atnešė kraštui daug nelaimių ir įtraukė Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę į karą dėl sosto su Švedija. Taip pat į nesėkmingą karą su Maskva. Kaip žinoma, karus visada lydi ekonominė suirutė: didėjo infliacija, buvo kaldinami vis nauji menkaverčiai pinigai.

Audringas ir nestabilus šalies politinis gyvenimas paveikė ir pinigų sistemą: keitėsi monetų tipai, nominalai, masė ir sidabro kokybė (praba).

Žygimanto Vazos pinigų sistemą galima suskirstyti į 3 laikotarpius. Pirmasis trukęs iki LDK Žemės išdininko A. Zaviškos mirties (1604). Tada pinigai buvo kaldinami mėgdžiojant Švediją – kurturkampiai trigrašiai – klipos, tačiau dėl jų nepraktiškumo sumanytas sužlugos.

Antrasis laikotarpis susijęs su LDK pinigų reforma, kuri apima 1606–1623 metus. Tada pradėti kaldinti dvidenariai, grašiai, vėliau auksinės monetos. Pasirodė ir pirmieji lietuviški pusantrokai – pusanatro grašio monetos (sidabrinės). Jų pasirodymas buvo labai nuostolingas išdui, todėl jos greitai buvo išimtos iš apyvartos, todėl pusantrakai yra labai reti. Šiuo laikotarpiu buvo nukaldinta daug įvairių auksinių monetų, kurios nebuvo ekonomiškai tikslingas, daugiau tenkino Žygimanto Vazos ambicijas, kuris buvo tituluojamas ne tik Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu, bet ir Švedijos karaliumi. Tai akivaizdžios ir nedviprasmiškos, Lietuvai daug kainavusios, pretenzijos į seniai prarastą Švedijos sostą.

Šalia lietuviškų dukatų Vilniaus kalykloje buvo nukaldinta ir mišraus tipo lenkiškų-lietuviškų auksinių monetų.

Trečiasis laikotarpis apima 1623–1627 m. – charakterizuojamas didele infliacija. Daugiausia buvo kaldinamos smulkiosios monetos – dvidenariai, šilingai bei grašiai. Monetose buvo labai mažai sidabro, bet valstybės išdui jos duodavo didelį pelną. Pažymėtina, kad Žygimanto Vazos laikotarpiu buvo labai didelė šilingų įvairovė.

Lituanistikos Tyrimo ir Studijų Centras dėkoja dr. A. Pliopliui už nuostabią kolekciją, kuri puikiai papildė Pasaulio lietuvių archyvo numizmatikos rinkinius ir ateityje gal būt papuoš Lietuvos muziejaus Jaunimo centre vitrinas.

Dr. A. Plioplys – didelis numizmatikos ir LDK monetų rinkėjas – yra pažadėjęs savo padovanotus rinkinius dar papildyti labai retomis ir vertingomis monetomis. Kiekvieną kartą dr. A. Plioplio dovanos LTSC Pasaulio lietuvių archyvui papildo ir turtina numizmatikos rinkinius. Dr. Audrius Plioplys pastebėjo, kad dažnos dovanos kitoms kultūros įstaigoms jį smarkiai nuvylė, todėl jis nusprendė dovanoti tik patikimai, visuomenės pripažinti, turinčiai atskaitomybę organizacijai – LTSC.

*LTSC archyvų direktorė
Skirmantė Miglinienė*

VILNIAUS GEDIMINO
TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Skelbia konkursą užimti šias pareigas:

Geodezijos mokslo institute:
vyriausiojo mokslo darbuotojo (1 vieta, 1,0 etatas).

Statinių, konstrukcijų ir medžiagų mokslo laboratorijoje:
jaunesniojo mokslo darbuotojo (1 vieta, 1,0 etatas).

Skaiciavimo centro Lygiagrečiųjų skaičiavimų laboratorijoje:
vyresniojo mokslo darbuotojo (1 vieta, 1,0 etatas).

Dokumentai priimami 2 savaites nuo paskelbimo spaudoje dienos Personalo direkcijoje 501 kab., Saulėtekio al. 11, Vilnius, tel.: 274 5009.

Rektorius

VILNIAUS GEDIMINO TECHNINIS UNIVERSITETO
TERMOIZOLIACIJOS INSTITUTAS

skelbia viešą konkursą mokslo darbuotojų etatinėms vietoms užimti:

Fizinių cheminių tyrimų centre – 1 mokslo darbuotojo,
Statybinių medžiagų panaudojimo laboratorijoje – 1 vyriausiojo mokslo darbuotojo, 1 mokslo darbuotojo.

Pretendentai pateikia: prašymą leisti dalyvauti konkurse, mokslo laipsnį ir pedagoginį mokslo vardą liudijančių dokumentų atspaudus, gyvenimo ir mokslinės veiklos aprašymą, mokslinių darbų, parašytų per pastaruosius 5 metus, sąrašą.

Dokumentai priimami 10 darbo dienų po skelbimo išspausdinimo adresu: Linkmenų g. 28, LT-2600 Vilnius.

Informacija teikiama VGTU Termoizoliacijos institute (Linkmenų g. 28, Vilnius), el. paštu termo@aiva.lt arba telefonais 2750001; 2731075.

Direktorius

ŠIAULIŲ
UNIVERSITETAS

skelbia viešus konkursus eiti pareigas šiose katedrose:

EDUKOLOGIJOS FAKULTETE:

Kūno kultūros katedroje – lektoriaus (1 etatas);
Matematikos didaktikos katedroje – lektoriaus (1 etatas);
Meno edukologijos katedroje – lektoriaus (1 etatas).

FIZIKOS IR MATEMATIKOS FAKULTETE:

Aplinkotyros katedroje – docento (0,5 etato);
Fizikos katedroje – lektoriaus (1 etatas);
Matematikos katedroje – profesoriaus (0,5 etato).

HUMANITARINIAME FAKULTETE:

Anglų filologijos katedroje – lektoriaus (1 etatas), asistento (1 etatas);
Filosofijos katedroje – profesoriaus (1 etatas);
Istorijos katedroje – docento (1 etatas), lektoriaus (1 etatas);
Lietuvių literatūros katedroje – docento (2 etatai);
Romanų ir germanų filologijos katedroje – lektoriaus (2 etatai);
Rusų kalbos katedroje – docento (2 etatai);
Užsienio kalbų katedroje – lektoriaus (3 etatai), asistento (1 etatas);
Visuotinės literatūros katedroje – asistento (1 etatas ir 0,5 etato).

MENŲ FAKULTETE:

Dizaino katedroje – profesoriaus (1 etatas);
Muzikos teorijos ir fortepijono katedroje – lektoriaus (1 etatas);
Taikomosios dailės ir technologijų katedroje – docento (1 etatas);
Tapybos katedroje – lektoriaus (1 etatas).

SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS FAKULTETE:

Medicinos pagrindų katedroje – lektoriaus (1 etatas);
Socialinės pedagogikos ir psichologijos katedroje – docento (2 etatai), lektoriaus (2 etatai).

Dokumentai priimami dvi savaites nuo konkursų paskelbimo spaudoje dienos adresu: Šiaulių universiteto Personalo skyrius, Vilniaus g. 88, LT-5400 Šiauliai; telefonai pasiteirauti: (8~41) 595750, 595751.

Šiaulių universiteto dėstytojų ir mokslo darbuotojų atestavimo ir konkursų pareigoms eiti nuostatai pateikti Universiteto interneto puslapyje: <http://www.su.lt> Tarnybų ir skyrių naujienos. Personalo skyrius.

Rektorius

FOTOETIUDAS

Medžio žaizdos

Gedimino Žemlėkio nuotrauka